

BALLA M. ANNA

A NŐ...

amikor fecseg
és mond is valamit...

BALLA M. ANNA

A NŐ...

AMIKOR FECSEG
ÉS MOND IS VALAMIT...

B A L L A M. A N N A

A
NÓ...

amikor fecseg
és mond is valamit...

Budapest, 2017

Kollárné Balla M. Anna: *A Nő... amikor fecseg és mond is valamit...*

© Kollárné Balla M. Anna, 2017

www.drkollarne-ballaanna.hu

A könyv közvetlenül megrendelhető a +36 20 978 5662 telefonszámon
vagy a drkollarne@gmail.com e-mail címen.

ISBN 978 615 80020 4 2

Felelős kiadó: Popart Kft.

www.popgroup.hu

Borítótervezés és tördelés: Váraljai Nóra

Borítófotó © Shutterstock

TARTALOM

Előszó	7
I.	
Csípő/ségem története	
<i>avagy</i>	
balla-da a ballábamról	12
II.	
A NŐ	
most és mindörökké	92
„Hol a boldogság mostanában...”	167

Előszó

A Nő most én vagyok.

Balla M. Anna.

Aki fecsegek.

„*Szokásomhoz híven*” – mondanám, ha...ha... ha nem lennék elfogult önmagammal szemben, és ezért úgy minősítem magam, hogy: **A Nő** vagyok, aki **Mond** is valamit, bízva abban, hogy a mögöttem felsorakozó éveim száma, a munkám során szerzett tapasztalataim talán jó hagyatkozás ahhoz, hogy akár ismeretterjesztésem, akár véleményem, netán egyéni sorstörténetem a **Másik** olvasásának tárgya lehessen.

Magyarul: soraim befogadást nyerjenek.

Volt idő, amikor bőbeszédűségem miatt szenvedtem, mert utólag éreztem, hogy a „*kevesebb több lett volna belőlem.*” Mára azért megtanultam mederbe terelni szavaimat, s különösen írásban meghatározni azt az irányt, ami felé mondandómmal haladni kívánok, s ahol a Stop-tábla sem ismeretlen számomra. Ezúttal két témát érintenék.

Az egyik:

– *A NŐ... most és mindörökké.* – kissé önkényesen az imádságra hangolva a címet. Napjainkban betöltött szerepünkkel, visszasságainkkal, annak a bizonyos „genderelméletnek” eszementségével foglalkozom, amely kiverte nálam a biztosítékot. Sok hagyatkozással, mert azt egy percig sem vitatom, hogy e kérdéskörben akadnak nálam lényegesen okosabb kútfők, így őket hívom segítségül közlendőm megerősítéséhez. Még a múlt évben kezdtem el a Nő-kérdést, nem tagadva azt sem, hogy az előző könyvem borítója fókuszálta gondolataimat e téma irányába és előbb volt adott a forma, mint a tartalom. Viszont egyéni sorstörténetem megakadályozott a kiteljesedésben, ezért most adom közre.

De mivel már ösidők óta tudjuk, hogy a „*Lét határozza meg a tudatot,*” jelen létem, azaz állapotom igazolja, hogy az aktuálisabb témával indítsak. A közelmúltban – november végén – átestem egy csípőműtéten és az ott szerzett tapasztalataim megítélésem szerint bizonyos mozzanataiban közérdeket is szolgál.

Ennek szellemében:

– „*Csípőlségem története avagy balla-da a ballábamról*” történetemet veszem előbbre, tehát kronológiailag visszafelé haladok. Terjedelemre is ez a kisebb, hiszen itt jobban irányadó a konkrétum, míg a másik témánál maga a cím is jelzi, hogy: örök! Így az elkalandozás veszélye fenyegethet, ildomos számomra tehát az önkorlátozás.

Fiatalabbik bátyám mindkét lábát már alig emeli, tulajdonképp csak legyőzhetetlen vadászszenvedélye az, ami időnként kiviszi a friss levegőre. De akkora benne a félsz a műtétől, hogy fájdalomcsillapítók közepette égi Mannaként várja azon technikai csodát, mikor csípőjében újrászületnek ráolvasással azok a sejtek, amik megolajozzák összeszáradt forgóit. De mérhetet-

lenül hálás vagyok neki, mert Ő említette először nekem azt a műtéti megoldást, amin most átestem.

Hogy tartsam e két egymástól eltérő téma között a kapcsolatot, célzottnak neki teszem fel a kérdést:

MIT TESZÜNK, HA MEGVÁGJUK AZ UJJUNKAT?

A NŐ

- 1.) gondolja: au
- 2.) bekapja az ujját, hogy a vér ne csöpögjön a szőnyegre
- 3.) a másik kezével elővesz egy sebtapaszt, leragasztja a sebet
- 4.) megy a dolga után.

A FÉRFI

- 1.) felordít: „A ku...anyját!”
- 2.) minél távolabb eltartja magától a kezét, mert nem tudja elviselni a vér látványát.
- 3.) segítségért kiált.
- 4.) nézi, hogy a szőnyegen egy szép nagy vérfolt keletkezik.
- 5.) le kell ülnie, mert hirtelen furcsán érzi magát (eközben megérkezik a segítség, vagyis a nő.
- 6.) csukló hangan közli, hogy kis híján elvesztette az egész kezét.
- 7.) visszautasítja a sebtapaszt, mert „egy ilyen sebre ez túl kicsi”.
- 8.) titokban ellenőrzi az Egészségügyi Enciklopédiában, hogy egy felnőtt ember mennyi vért veszíthet anélkül, hogy belehalna (eközben a nő elszalad a gyógyszerértárba nagyobb tapasztért).
- 9.) férfiasan tűri a sebtapaszt felragasztását.
- 10.) steak-et kér vacsorára, a vörösvértestek képződésének elősegítésére.
- 11.) óvatosan felteszi a lábát az asztalra (a nő közben süti a steaket).

- 12.) megállapítja, hogy nem ártana néhány sör a fájdalom csökkentésére.
- 13.) ellenőrzi a sebtapaszt, hogy vérzik-e még (közben a nő elszalad sörért a benzinkúthoz).
- 14.) addig piszkálja a sebtapaszt, amíg megint elkezd vérezni a seb.
- 15.) a nő fejére olvassa, hogy nem tud rendesen sebet ellátni.
- 16.) nehezen lélegzik és jajgat, amikor a nő leszedi a régit és felrakja az új tapaszt.
- 17.) megállapítja, hogy sajnos az aznapi teniszezést le kell mondania, de teljesen véletlenül éppen aznap van a TV-ben az Európa Kupadöntő focimeccs (közben a nő pucolja a vérfoltokat a szőnyegről).
- 18.) éjjel többször felkel ellenőrizni, hogy a seb nem fertőződött-e el.
- 19.) ezért következő nap fáradt és ideges.
- 20.) megkéri a kedves kolléganőjét, hogy kötözze át a sebet, boldogan szívja be a nő együttérzését.
- 21.) két órával korábban elmegy a munkahelyéről az orvoshoz, hogy nézze meg, nem fertőződött-e el.
- 22.) jobb hangulatban megy este a barátokkal a sörözőbe és a kérdésekre szerényen csak annyit mond: *Semmiség, nem kell törődni vele.*

Mielőtt belekezek mondandóm kifejtésébe, – és ha már testvéremnél szóba került a *manna* – elfecsegem, mi az az M. betű a nevemben.

Leánykori nevem Balla Anna. Ezen a néven kezdtem el rendszeresen publikálni, mert hazánkban nem divat asszonyneveünket is használni. Már javában *terjesztettem az ismeretet* – pszichológia közérthetően – az egyik népszerű és nagypéldányú heti

lapban (*Szabad Föld*), mikor a tervezőszerkesztőn keresztül – aki bevitt a laphoz – jelezte az akkori főszerkesztő, hogy tegyek a nevem elé valamilyen megkülönböztetést, mert heti rendszerességgel zavarja őt a már nem fiatal rádiós Balla Anna, aki a Kossuth Rádióban évtizedek óta olvassa fel írásait, és az utóbbi időben mindenféle pszichológiai ügyben őt keresik hol telefonon, hol levélben. Főleg vidékről. S kérte, a következő anyagleadásnál már ennek szellemében írjak.

E célból utazva Pestre a Hajdú Express vonatfülkéjében megismerkedtem egyik népszerű színészünkkel, akinek hasonló problémája volt egy neves irodalomtörténésszel. Az ismert, mára Kossuth díjas színészünk megkérdezte, van-e második nevem. Mondtam, igen: Márta, ami a személyimben is szerepel. Ekkor javasolta, hogy iktassam nevem közé az M. betűt, ami utalás a második nevemre.

Az már csak hab a tortán, hogy utólag a színész Mannának minősítette át az M. betűt, amire én akkor fenemód büszke voltam. De hát istenem! Íme, a bizonyosság: „*Hiúság, Asszony a neved!*” Igazából Shakespeare Hamlettel „*Gyarlóság Asszony a neved*” (Hamlet I.2) szavakkal mondatja ki ezen megállapítását, de ha már a szállóige a *Gyarlóságot Hiúsággá* minősítve vitte be a köztudatba, akkor én megteszem ezt az „*Asszonnyal*” és „*Nőre*” módosítva máris témán belül maradtam.

I.

Csípő/ségem története

avagy

balla-da a ballábamról

ELSŐ TÉTEL VAGY SZÍN

Én és a Zöldséges

– Ma leradírozlak a pályáról, ha kiállsz ellenem! – jegyezte meg csak úgy a házunkkal átellenben lévő Erzszi zöldséges két kiló paprika és egy kiló paradicsom lemérése közepette, mert lecsót akartam aznap estére.

Szomszédjaim csiripelték ugyan, hogy Zöldségeséknél rendszeres teniszkurzus van, fizetett edzővel, *halálkomoly* kivitelben. Ami annyit jelent, hogy reggel bemelegítő futás, este levezető, tetőtől talpig Adidas szerelésben, férj-feleség páros kivitelben. Majd némi terepszemle a boltban, ahol az alkalmazottak mérik az árut vagy válogatják nagy odafigyeléssel, nehogy hibát vétse-nek főnökeik szemében, majd a főnökök átruccannak a zöldségboltjuk melletti másik három üzletükbe, ellenőrizni az áram, víz, téli hónapokban a fűtési kapacitást, elvégre a szerencsésen elhelyezkedő családi telküknek köszönhetően lettek azok, akik lettek. Jómódú emberek. A jó és kedvező időben felhúzott négy-részes üzletsorukból hármát bérbe adva, amolyan hobby maradt a krumpli mérés, esetemben a paprika. A forgalom kiváló, a szemben lévő már bejáratott hol Coop, hol Reál, hol CBA,

hol *mittudoménmilyen* Áruház automatikussá tette a vásárlóforgalmat, így csak némi odafigyelés kell, hogy a versenyben a kis boltok nyerjenek.

Szóval Zöldségesék a tenisz szerelmesei lettek.

Valahonnan megtudták, hogy anno versenyszinten ütöttem a bögyőt, kétkezes backhandemmel azaz fonákkal kiváltottam a sportág elismerését és szerváim is elég erősek voltak ahhoz, hogy az első osztályban élvezhessem e sport társadalmi előnyeit. Mert a hatvanas évek végén, a hetvenes évek elején e tudás nemcsak a felsőoktatás kapuit, hanem egyéb anyagi javakkal is mérhető előnyöket eredményezett. Például, – ha közvetetten is – de azt is, hogy itt, Szentendrén élhetek. Ezt már több könyvemben is elmeséltem, ezúttal kihagynám. Inkább arról mesélnék, hogy az ötször ötös négyzetméteres helységben hogyan aktualizálta magát évekkal ezelőtti múltam, miközben én már inkább anyaságom és némiképp hivatásomban láttam saját vonzerőmet.

– *Merthogy?* – vettem oda félvállról, és bekaptam egy szilvát a pultról. Bár tudtam, hogy ezt nem illik, de a végén felszámolatom. Viszont szabolcsi lévén megszoktam, hogy a szilva szilvaízű legyen, keményen és aromásan ropogjon fogam alatt, s ne valamilyen spanyol gyönyörű szépségű *fogalmamsincsmíteszem* gumó keveredjen nyálammal szilva címszó alatt. Nem veszek zsákba macskát. Gyermekek és ifjú koromban a villánk kertjéből fantasztikus szilvafák termései ügyelték emésztésemet, egészen hatvannyolcig, míg rá nem jöttem az elvtársak, hogy a reakció Sóstói úti elemek még mindig érdemtelenül élvezik az édent, és kisajátították. Maguknak.

(Erről dokumentumokkal is tűzdelve helyzetjelentés olvasható a mára már a MEK-en is olvasható Sóstói út 53. I-II. kötetben. <http://mek.oszk.hu/12000/12044/> <http://mek.oszk.hu/12100/12106/#>)

– Azt mondják, – folytatta Erzsi, átnyújtva a rendelt lecsónak valót – valamikor versenyszerűen teniszeztél, és a minap láttalak is ütővel menni valahova. Tehát játszol most is. Úgy szeretnék egy igazi játékkal játszani, ne mindig a férjemmel. Őt már kenterbe verem. Hiába, látszik rajtam a sportos múltam. OB-s csapatban kosaraztam, bennem van a versenyszemlélet. Utálom, ha valaki nem szalad a pályán, és megvárja, míg ezret pattan a labda. Laci, a férjem, ilyen – ragad le a témánál Erzsi, miközben zacskóba rakja kevéske vásárlásomat.

– Szilvát is viszek, rakjál vagy két kilót. Finom. Ha lemérted, vedd ki azt a darabot, amit megettem. Igen, szoktam néha játszani. Most van itt egy vendégem Kanadából, jónevű karmester. Vele mentem ki a Margitszigetre, illetve vagy kétszer ide az Anna völgybe, a Honvédségi üdülőbe. Bár itt a pálya felejtethető, mert szerintem rövid a kifutó. Jól tudott a pasi, és mivel a tenisz majomjáték, hát gyorsan belejöttem. Élveztem.

– Mi az, hogy majom játék?

– Akaratlanul át vesszük partnerünk stílusát. Ha pötyög, mi is pötyögünk. Ha erősen, támadóan üt, mi is azt tesszük. Ha jól játszik, mi is azokká válunk. A kanadaitól visszaköszönni láttam versenyzői múltamat.

– Ezzel most azt akarod mondani, hogy én nem felelek meg Neked, mert én csak nemrég vettem kezembe ütőt? Nagyon jól játszom, ezt többen mondják és ezért mertelek kihívni.

– Amikor ide költöztem, történt egy kudarcom. Kimentem az itteni pályákhoz, mert úgy gondoltam, hogy nem tudok meglenni tenisz nélkül. Csak férfiak voltak a pályán, de ők sokan. Megkérdeztem a feltételeket. Mármint a pályabérlési díjat. Érdekes volt már ez is önmagában, hiszen versenyzőként eddig nekem fizettek, vagy amikor az egyetemi éveim alatt nyugaton edzősködtem. De mivel azóta változott a világ, a rendszerváltás ebben is újat hozott.

Az egyik férfi megkérdezte, most kezdek tanulni, vagy már tudok. Előadtam a pedigriemet. Mire kezembe nyomott egy ütőt, és odahívott a hálóhoz. Jé, ez tud! Kiáltotta Nincs most kedvem? Kérdezte. Ha hazaugrom a cuccaimért, máris játszhatunk. – biztatott rámenősen.

Sajnos ráértem.

És félórán belül elfogadva ajánlatát, a pályán voltam. Vagy hármat ütöttünk, mikor jelezte, pörgessünk, ki kezdje a szervát és kezdjük a meccset. Elhültem. Játsszani és nem meccsezni akartam. Aki sokáig versenyzett, tudja a különbséget. Ilyenkor nem a játék, hanem a nyereség a tét. Mivel Ő fizette a pályát, hiszen a vendége voltam, kényszeredetten ugyan, de belementem. És akkor jött életem legszörnyűbb teniszirányú élménye. Partnerem közepén megfogta az ütőjét és mivel ő kezdte a szervát, hát alulról valamilyen utánozhatatlan kivitelben a háló mögé benyeste a szervát, óriási gyakorlattal. Majd ugyanezt tette az én szerváimmal. Később jelezte, hogy I.osztályú pingpongozó és kézilabda edző, ami azt jelenti keresztbe kasul befutja úgy a pályát, hogy én még kigondolni sem fogom tudni, hova ütök, ő már ott van. És hogy eddig mindenkit megvert, Ő itt a legjobb játékos. Azt hiszem, gémet sem szereztem. Majd a szettek végén a nézők felé kinyilvánította: így kell ezt. Még egy igaz versenyző sem tud ellenállni neki. Igaza volt. Bele se tudtam érni labdájába. És valóban egyoldalú volt a játék. Csak nem a tenisz, mert ez nélkülözötte valamennyi elemét. Ráadásul azóta sokszor találkozottam a partneremmel, a legkülönbözőbb helyeken. A minap a Duna parti Gombából kiabált utánam, hogy tudom-e már fogadni aranyos alulról nyesett teniszhez nem hasonlítható szervát. Ha csúfos vereségemre gondolok, égek, mint a Reichstag 1933-ban, Berlinben. És még véletlenül sem megyek kudarcom színtere, a pálya felé.

– Akkor most fordítsd le az én esetemre mindezt! – mondta kissé ingerülten Erzsizöldséges.

– „*Ma leradírozlak a pályáról, ha kiállsz ellenem!*” Így kezdted, nem? Azaz, meccset akarsz, és nem játékot. Fordított pozícióban vagyunk. Életem versenyzői szakaszában meccsezni kellett, bármi áron, bárhogy bármikor. Mostanra én csupán teniszezni szeretek. Közben beszélgetni, egy kicsit akár sört is iszogatni és nem vérre menni. Lényegtelen, ki nyer, vagy ki a jobb. Ha a másik az, az nekem még jobb, mert én is jobb leszek. A kanadai férfi szintén versenyzett valamikor a harmad osztályban. A férfi és női játékos között ez ideális. És Ő is a szépséget, a kereszt és egyenesek alapvonalról történő beiskolázásával kezdte, majd csak utána mentünk hálóra. Vagy nyolc alkalommal játszottunk, a végén már olyan szinten, hogy nézőközönségünk is verbuválódott az üdülőkből. De nem akartunk ölre menni. Ezért maradnék ennél az elvárásnál.

– Szóval lerázol. Értem én. Jobban, mint gondolnád. Dero gál neked egy zöldségessel játszani. Hát sajnálom. Nem lehet mindenki férje orvos.

– Na, elmégy Te a p...ba. Hánykor találkozunk?

– Délután 5-től van pályám. Megyek érted. – És Erzsi önelégülten, egy marék szilvát rakott pluszban a csomagomba.

1995. szeptember közepét írtunk ekkor.

* * *

Az anamnézis felvételekor sokszor megkérdezik: „És mondja kedves, vissza tud emlékezni, hogy mikor kezdődött?”

Vissza.

De még mennyire. Csak nem mesélem el, hogy lecsót készítettem főzni aznap estére.

Helyette elmondom, hogy:

Forehanddal, azaz egyenessel egyszer és mindenkorra ki akartam ütni Erzsi mindent visszaütő stílusát, hogy azért megmutassam, ki az úr a pályán. Ugyanis rám szólt, hogy játék közben ne beszéljek ki a pályáról, mert nem tud koncentrálni. Nagyobbik fiam egyik osztálytársának az Édesanyja – fogalmam sincs hogyan került a pályaszélre – kérdezte, hogy tudom-e, mit kell csomagolni a másnapi osztálykirándulásra. Tudtam, mondtam. Ekkor lettem figyelmeztetve. És ekkor döntöttem úgy, hogy *na ezt kapd be...* Ráfordultam oldalról, lábaim erőáthelyezésével, klasszikus csípőkifordulással, úgy, ahogy gyerekkoromban tanultam. Hogy ne csak karból, hanem testerőmmel is nyomatékot adjak kiütési szándékomnak. És ekkor úgy omoltam a salakra, mint Jerikó falai, vagy mint ács kezében olykor a colostok. Olyan váratlan éles fájdalmat éreztem a bal csípőmben, hogy a fájdalomtól majdhogynem elájultam. Mikor lassan feltápaszkodva konstataáltam, hogy élek, igazából nem tudtam megmagyarázni sem környezetemnek, sem magamnak hogy mi történt. De leírni még azt is nehéz volt, hogy mit érzek. Nem folytattam tovább a játékot. Amúgy is untam az egészet. Beleértve mindent és mindenkit. Zöldségest, pályát, de még a lecsót is. Aznap hideget evett a család. Én pedig egy könyvvel a kezemben ágynak dőltem. Mert fogalmam sem volt arról, hogy ez nem egy hirtelen jött betegség, hanem csípőízületi kopásom*, azaz: coxarthrosisom első jele.

***A csípőízületi kopás (Arthrosis)**

több millió embert érintő degeneratív elváltozás, melynek során az ízületi porc, a porc alatti csontrészek, illetve az ízület körüli lágyrészek károsod-

nak, deformálódnak ízületi funkcióromlást és fájdalmat okozva. Arthrosis alatt olyan **degeneratív** (kopásos) **elváltozásokat** értünk, mely az egész ízület felépítésére és működésére hatással van.

A csípő felépítése

A csípőt a **medencecsontok** találkozásánál található, félgömb alakú mélyedés (*acetabulum*), és az ebbe belefekvő gömbölyű **combfej** (*caput femoris*) alkotja. Az ízület stabilitását nem csak a csontos struktúrák illeszkedése biztosítja, de az **erős tok** és **szalagrendszer** is. Szükség is van erre a nagyfokú stabilitásra, hiszen a csípő már az egész törzs súlyát hordozza, miközben lehetővé teszi, hogy az alsó végtag a tér mindhárom síkjában elmozdulhasson – tehát a **mobilitást és a stabilitást** egyaránt szolgáló szerkezettel bír. Szintén e kettős funkciót szolgálják a csípőt körülvevő nagy tömegű és erejű **izmok**.

Anatómiai jellemzők

A csípőízület egészsége szempontjából nagy jelentőségű, hogy az ízületet alkotó csontfelszínek megfelelő szögben állnak-e. Az egyik legfontosabb tényező a combnyaknak a combcsont tengelyével bezárt szöge (*collodiafizéális szög*) és a combfejnek-combnyaknak a vízszintes síkban való kitérése a combcsonthoz képest (*antetorsio*), de a combfej vagy a vápa (mélyedés, amibe az ízületi fej belefekszik) alaki vagy méretbeli eltérése a normálistól is komoly problémákat okozhat.

Változások az ízületi porcban

Elsőként az ízületi felszíneket borító **porc** szerkezete változik meg: a korábban sima felszín felrostozódik, berepedezik, majd egyre mélyebb hasadékok keletkeznek rajta, és a porcborítás helyenként le is válik. A folyamat végén akár teljesen porcmentes részek is keletkezhetnek, ami jelentős fájdalmat és funkcióvesztést okoz az ízületben.

Végül az ízület összes része érintetté válik...

Az arthrosis azonban nem csak a porcok felszíneket érinti, de hatással van a porc alatti **csont** szerkezetére is: néhol megvastagodások, néhol kis csonttüregek, ún. degeneratív ciszták keletkeznek – ez utóbbiak ürege összeköttetésben van az ízülettel, és a mozgások során beléjük préselődő ízületi nedv komoly fájdalmat okozhat. Az arthrosisos állapot az **ízületi hártya** folyamatos gyulladását (*synovitis*) idézi elő, és az ízületet körülvevő **tok**zsugorodását, megvastagodását, akár részleges megszédését is okozhatja. A nem teherviselő felszíneken, tehát az ízület peremrészein jellegzetes csontfelrakódások (*osteophyta*) keletkeznek, melyek deformálják az ízesülő csontvégeket és feszíthetik az ízületi tokot.

Általános tünetek

Ezen tényezők együttesen felelősek az arthrosis kellemetlen **tünete**iért, ezek:

- **a fájdalom:** a kopásos folyamat előrehaladtával a fájdalom jellege és mértéke is változik. Kezdetben csak nagyobb megterhelést követően jelentkezik, majd megjelenik az ún. indítási fájdalom, ami a mozgás kezdetekor a legerősebb, de néhány mozdulat után fokozatosan eltűnik. Később a fájdalom aktivitás közben végig fennáll, ám pihenésre elmúlik, végül pedig állandósul.
- **a mozgáskorlátozottság:** az ízületi végek deformálódása, a tok zsugorodása és az izmok reflexes, tartós összehúzódása együttesen jelentősen beszűkíti az ízület mozgásait.
- **ropogás (*crepitatio*):** a mozgásokat kísérő jellegzetes hanghatás is az arthrosis eredménye.
- **röntgentünetek:** röntgenvizsgálatkor megfigyelhető az ízületi rés elkeskenyedése, a széli részekben lévő csontkinövések, a csontban kialakuló üregek és az ízületet alkotó csontvégek alakjának megváltozása.

Érintett ízületek

Az arthrosis a kor előrehaladtával minden ízületben megjelenik valamilyen mértékben, de az előfordulási gyakoriság és a súlyosság foka igen eltérő: leginkább a kéz-, a csípő-, a térd- és a gerinc kisízületei érintettek.

Hajlamosító tényezők

Ahogy a fentiekből is kiderül, a kopásos elváltozások elsősorban a **korral**, az ízület elhasználódásával állnak összefüggésben, ám vannak olyan tényezők, amik e folyamatokat felgyorsíthatják: például egy korábbi sérülés miatt megváltozott ízületi szerkezet, vagy valamilyen, az ízületeket is érintő betegség (*rheumatoid arthritis, stb.*). Mint annyi más mozgásszervi megbetegedésre, az arthrosisra is igaz, hogy kialakulásában **genetikai tényezők** is szerepet játszanak.

Mi jellemző a csípő arthrosisára?

A csípő arthrosis (coxarthrosis)

Definíció szerint a csípőben bekövetkező porc- és csontkárosodás következtében fellépő **fájdalom, deformitás és mozgáskorlátozottság** jellemzi a csípőízületi arthrosist. **Primer (elsődleges) coxarthrosis** a korral járó, „normális” kopásos folyamatok eredményeképpen jön létre, míg a **szekunder (másodlagos) coxarthrosis** valamilyen korábbi csípőízületi elváltozás talaján alakul ki, sokszor már igen fiatal korban.

Változó fájdalom

A csípő esetében is jellemző a **fájdalom** jellegének változása. A kezdeti bizonytalan diszkomfort érzés, a terhelés után fellépő fáradtság először indítási fájdalommal alakul (az első mozdulatok fájdalmasak, majd az ízület „bejáródik”), majd a mozgás során sem csökkenő, egyre kellemetlenebb érzéssé válik. Végül a fájdalom állandósul, és akár a beteg éjszakai pihenését is megzavarhatja. Érdekesség, hogy a fájdalom nem

csak a csípőnél érezhető, de a lágyékhajlatba, a fartájékra, a comb elülső részébe, de akár még a térdbe is **kisugározhat**.

Mozgáskorlátozottság

Az ízület deformálódása és a környező lágyrészek zsugorodása egyre inkább **beszűkíti az ízületi mozgásokat**, ami egy idő után már a hétköznapi tevékenységekben is problémát okoz (pl. zokni felvételekor, villamosra való felszálláskor). A mozgáskorlátozottság iránya egy **jellegzetes sorrendet** követ: először az alsó végtag hátranyújtása, majd befelé forгатása, oldalra emelése és végül előre hajlítása válik korlátozottá.

Sántítás

A beszűkülő mozgások, illetve az ízület deformálódása miatt kialakuló végtaghosszbeli különbségek egyaránt felelősek a beteg járásképeének megváltozásáért, a **sántítás** megjelenéséért. E tényezők együttesen rontják a beteg életminőségét, csökkentik terhelhetőségét, lassanként lehetetlenné téve a hétköznapi feladatok ellátását is.

Röntgentünetek

A folyamatok előrehaladása **röntgenvizsgálattal** is nyomon követhető: kezdetben csak az ízületi rés szűkülése, a kontúrok elmosódása figyelhető meg. Idővel megjelennek a terhelési felszínek jellegzetes elváltozásai (megvastagodott, tömörebb területek és üregek), a széli részeken feltűnnek a csontfelrakódások, majd a combfej is elveszti gömbölyű alakját.

Hogyan diagnosztizálják a csípőízületi porckopást?

A gondos **fizikális vizsgálatot** (mely kiterjed például az ízületi mozgások nagyságának mérésére, vagy a csípő körüli izmok erejének vizsgálatára) és a **képalkotókkal** (általában röntgennel) készült leleteket a beteg **pontos kikérdezése** egészíti ki. A meghatározott szempontok szerint

zajló beszélgetést olyan objektíven is értékelhető kérdéssorok egészítik ki, ahol a beteg számszerűen is értékelheti például a fájdalom mértékét, a megtehető járástávolságot, vagy a napi aktivitást. A részletes kérdőív (szaknyelven: **funkcionális skála**) kitöltése lehetővé teszi a szakember számára, hogy képet alkosson a beteg állapotáról, ennek megfelelően kitűzze az elérhető célokat és ennek szellemében tervezze meg a személyre szabott terápiát.

Hogyan kezelhető a csípő arthrosis?

Megelőzés

Bármilyen okozza a csípő porcfelszíneinek pusztulását, nagyon sok lehetőségünk van az állapot **megelőzésére**. A normális testsúly elérése és megtartása, a rendszeres sport, az aktív életmód és a kiegyensúlyozott táplálkozás (a hiánybetegségek elkerülésére), mind-mind hátráltatják a káros folyamatokat. Amennyiben a porckopást valamilyen ismert betegség váltja ki, természetesen fontos az alapbetegség mihamarabbi kezelése, például az ízületeket érintő gyulladások (*arthrit*is) mielőbbi felszámolása. A megelőzés drasztikusabb, ám kétség kívül hatékony módja az arthrosist gyorsító eltérések **műtéti korrekciója**. Ilyenkor a combcsonton vagy a medencén végzett beavatkozás az ízületi felszínnek tökéletesebb illeszkedését, és ezáltal a porcpusztulás lassulását eredményezi.

Gyógyszeres kezelés

A tünetek megjelenésekor is sokféle eszközünk van a beteg állapotának javítására: a fájdalmas, gyulladásos időszakokban **gyógyszeresen** – izomlazítókkal, gyulladáscsökkentő- és fájdalomcsillapító szerekkel – enyhíthetünk a beteg kínjain.

Fizioterápia

Igen elterjedt, és a betegek között népszerű terápiás módszer az **extenziós kezelés**, ahol egy szerkezet segítségével az ízületi felszíneket eltávolítják

kissé egymástól, felszabadítva a porcot az állandó, fájdalmat kiváltó nyomás alól. Az ízületet körülvevő lágyrészek (tok, szalagok, izmok) kóros zsugorodásának oldására (*contractura*) különböző **manuális technikákat**, illetve aktívan végzett **nyújtógyakorlatokat** alkalmazhatunk.

Nagy jelentőségű a csípőizmok megerősítését, és az ízület mozgékonyságának növelését célzó **gyógytorna**, melyet tehermentesített helyzetben a legkellemesebb végezni (függesztrácsban vagy vízben). A gondosan kiválasztott tornagyakorlatok mind a zsugorodott lágyrészek **nyújtására**, mind a csípő körüli **izomzat megerősítésére** alkalmasak, anélkül, hogy az ízületet felesleges terhelésnek tennék ki, vagy fájdalmat provokálnának. A csípőt célzó gyakorlatok mellett helyet kap a mozgásterápiában az **állóképesség** fejlesztése (remek lehetőség erre az úszás, vagy a Nordic Walking), illetve a tartást – és az egyensúlyérzéklet javító tréning is.

Tanulmányok bizonyítják, hogy a legnagyobb mérvű, és legtovább tartó javulást a **manuális terápia** és a **célzott gyógytorna együttes** alkalmazásával érhetjük el, így érdemes mindkét kezelési módot igénybe venni.

Segédeszközök

Idővel szükségessé válhat valamilyen segédeszköz – **járóbot** vagy **mankó** használata – amelyet mindig az ellenoldali kézben kell tartanunk, hogy valóban csökkentse a terhelést a problémás oldalon (ha az azonos oldali kézben van a bot, akkor csak növeljük a végtagra nehezedő nyomást!). Nagyon fontos kihangsúlyozni, hogy amennyiben már elindult egy arthrotikus folyamat a csípőben (és ez a térdízületre is igaz), **nem szabad halogatni** a bothasználatot, főként, ha hosszabb távú gyaloglásra, lépcsőzésre kényszerül a beteg. Bár sokan szégyellik, hogy segédeszközhöz szorúlnak, valójában nagyon sok felesleges fájdalomtól kímélhetik meg ezáltal magukat.

Műtéti lehetőségek

Előrehaladott arthrosis esetén az elviselhetetlen fájdalom és mozgáskorlátozottság a csípő művi ízülettel való pótlásával szüntethető meg. A műtét során általában **totális csípőízületi endoprotézist** (TEP) ültetnek be, tehát mind az ízületi vápát, mind az abba belefekvő combfejet mesterséges alkotókkal pótolják.

Ma már e műtéti típusnál is lehetőség van az ún. minimál invazív technika alkalmazására. Ennek során a kisméretű metszésnek (10 cm alatti!), illetve a lágyrészek (tok, izmok) megkímélésének köszönhetően mind a fájdalom, mind a vérzés mértéke töredéke a hagyományos műtéti technikával összehasonlítva. Az operációt követően a szakszerű gyógytorna végzésével, illetve a hétköznapiakra vonatkozó szabályok betartásával a beteg ismét visszanyerheti a fájdalommentes mozgás élményét.

(Forrás: Wikipédia, Webdoki)

MÁSODIK TÉTEL VAGY SZÍN

Méhkivétel és lábtörés

avagy

e két testrészem

összefüggése

Negyvenes éveim végén nem igazán remekeltem. Már az állapotomat illetően. Össze-vissza vérezgettem. A legkülönbözőbb helyeken öntött el a vér és hiába készültem fel előre, nem volt az a Libresse, ami felfogta volna nőiségem vívódó, vagy ha úgy tetszik búcsúzó jeleit. Vagy ötször volt gyógykaparásom, ami után ideig-óráig tudta a rendet nemiségem, de a lelökődési zavar, vissza-visszatért. Mert hát annyit tudtam, hogy a méh nyálkahártyáján megtapadó tüsző lelökődésén alapul a női ciklus, és ez olykor a búcsú pillanatában újrázni akar: elmegy-visszajön, elmegy – visszajön, mármint a vérzés maga. És aztán gondol egyet, és jó nagy ömlenyekben távozik. Bár bíztam benne, hogy magától ez majd rendeződik – sajnos Édesanyámtól nem kaptam referenciát az örökletes tényezőkre, hiszen tizenkilenc sem voltam, mikor elment az égiekhez – de arra azért nem gondoltam, hogy végül egy olyan csúnya intermezzo játszik közre, ami

közrejátszott. És másnap nagyobbik fiam Nyíregyházára vitt műtetre abba a kórházba, ahol férjem is dolgozott.

Történt, hogy egy Nőegyesület, később Polgári Nőfórum alapító tagjaként – egy évig elnökeként, majd mikor az egyesület mozgató rugója, Éva politikai színezetet vitt az egyébként csak pletykálgodni és némiképp jótékonykodni akaró csapatba, szimpla taggá „lefokozódtam” – az egyik nivós belvárosi szálloda különtermében ünnepelve az akkor még regnáló magyar közársasági elnök feleségének, az egykori olimpikon tornásznőnek Fórumunkhoz történő csatlakozását – szégyent hoztam nőtársaimra. Nagyot és nagyon.

Éva barátja, majd későbbi férje országgyűlési képviselőként meglátta a női szervezeteknek a civil szférában adódó, nemzetközi méretekben már bejáratott lehetőségeit, és így Évát rávette arra, hogy ez irányba mozgósítsa csapatunkat. Erre anyagi és erkölcsi kifutást is biztosított. Így lett Ő az elnök és így kerültünk mi a Hyattbe, egy nemzetközi politikai vitafórum rendezvényére, ahol a politikusok feleségei – míg férjeik vitatták és járták a nemzetközi hatalom kommunikációs mezsgyéit –, velünk elbeszélgettek a hazai nőviszonyokról. (Ha kellett, akár szabás vagy kötésmintát is cseréltünk, korábban erre is adódott példa.) Visszont ezen a rendezvényen a protokoll megkívánta az államfőnk feleségének a jelenlétét is, így jött a képbe a háromgyermekes, alakját szülési után is megőrző tornásznőnk beléptetése, akinek akárhogy is vesszük, férje pozíciója volt a húzóereje. Annak ellenére, hogy anno igencsak magas színvonalon tudott szaltózni a tornaszerként regnáló gerendán, tehát pusztán önmagáért is megtiszteltetés lett volna tagjaink között tudni Katalint.

A különteremben drapp bársonnyal bevont székek voltak.

Előre nyúltam egy tejszínekapszuláért, mert ahol kávéat ihatok, ott azonnal beindulnak ízlelőbimbóim, és a számban összefutó

kívánságvágy azonnali cselekvésre készítet. A hirtelen mozdulatra kibuggyant belőlem egy nem várt szörnyűség, utat engedve a már régebben távozni készülő vértömegnek. Talán még a mezőkön kötegekben sorjázó bálák egyike sem lett volna elegendő a corpus delicti felfogására. Vörös színezetűre változott a szék alattam, és nem volt kegyes hozzám a Jóisten, hogy elsüllyedjek, minimum le a szálloda pincéjébe.

Sóbálvánnyá vált környezetem is.

Máig sem tudom, hogy a tekintetekben melyik volt nagyobb: a részvét vagy a döbbenet. Bár lehet, hogy az iszonyat győzött volna e vetélkedőben.

Éva tért magához először.

Odaugrott a szárnyas ajtóhoz, ami a férfiaktól választott el minket. Kulcsra zárta, majd kiosztotta a szerepeket. A teremhez tartozó mosdóból vizet hozatott be, a törülközőt bevizeztette, nekem meg odasúgta: „ájuldozzál már egy kicsit, mert különben nem tudlak kimagyarázni. Azt pedig felejtse el megemléteni, hogy több évtizede nőgyógyász felesége vagy, mert ez egy agyrém, ami most veled történt. Már tavaly is nyiváskoltál ez ügyben.”

A gyors hideg vizes beavatkozás sikerrel járt. Egyik nőtársam a széket kicserélve a balesetesen bedugta a sarokba, ráhúzva a vörös drapériát, míg én a mosdóban állapotképessé téve magam, elfogadtam Júlia közbenjárását, aki taxit rendelt számomra, és hazavitettem magam otthonomba.

Magam alatt voltam. Olyannyira, hogy az sem dobott fel, hogy az egyik németül beszélő vendég hölgy félszegen odasúgta a másiknak: „*csak nem vetélt a hölgy?*” Bár a tizenhét év függvényében ma már nem is tűnhet annyira képtelenségnek, hogy valaki ebben az életkorban gyermekáldás várományosaként is kerülhet ilyen helyzetbe. (Pont most olvasom a bulvárban, hogy

író társam Fejős Éva a napokban néz anyai örömek elé, és pont annyi idő, mint én e csúf malőrömkor. 49 éves.)

Adenomyosis

Okok: Az okai ismeretlenek, de több tanulmány felveti örökletes voltát. Erre utalhat az a tény is, hogy adenomyosis a pubertás előtt is kialakulhat. Általánosan elfogadott vélemény szerint az adenomyosis oka a méhnyálkahártya basalis rétegének burjánzása, amelyet olykor egyoldalú ösztrogénterhelés, traumák, fejlődési rendellenességek okoznak. *Előfordulás:* Az adenomyosis eseteinek többsége 40-50 éves korban alakul ki. Az összes eset kb. 10%-a kerül felismerésre.

Tünetek: Legjellemzőbb a fájdalmas havivérzés (*dysmenorrhoea*). Gyakori a ciklustól független vérzés (*metrorrhagia*). A méh nem képes kellő mértékben összehúzódní, az adenomyosishoz gyakorta társul polypus vagy edometrium hyperplasia. Mindez a hormonális teóriát erősíti. A vérzéshez gyakorta társul keresztcsonti, ill farokcsonti fájdalom.

Diagnózis: A kórelőzmény, tapintási lelet és ultrahang-lelet általában felveti adenomyosis gyanúját. A betegség pontos azonosítására, a képalkotó eljárások közül, at MRI tűnik leghatékonyabbnak.

Terápia: A szervezet progeszteron-termelésének rendezése vagy a progeszteron pótlása az esetek 80%-ában hatásos. Mivel a betegség többnyire előrehaladottabb életkorban fordul elő, kézenfekvő a méh eltávolítása. Ennek ellenjavallata vagy kivitelezhetetlensége esetén a méh sugárkezelése is hatékony lehet.

(www.drdiag.hu)

Ezzel a kórképpel operáltak meg másnap.

Kidobva méhemet és petefészkeimet.

Akkor a szakmai protokoll úgy gondolta: „*nem fáj nem lóg sosem lába, ha többől le van amputálva...*” Azaz: nem lesz petefészekrákom, ha nincs petefészkem. És mint ismeretes, ez a rákfajta nagyon alattomos, mert a nyirokcsomókat könnyen megtorpedózva, áttétek sorozatát adhatja. Ebből az alaphelyzetből kiindulva indokolt a prevenció ezen módja. Orvosi nyelven az exstirpálás.

– *Ezek a fészkek már nem termelnek semmilyen hormonokat, ne bánd őket* – mondta Tóni, férjem egyik kollegája műtetem másnapján, miközben látogatás gyanánt letett egy habos kávé a kétágyas kórterem asztalkájára.

Egyébként az osztály apraja-nagyja megfordult szobámba, eleget téve a protokollnak. Elvégre az egyik főorvosuk felesége lett most kasztrálva.

– Idefigyelj! – mondta Berci, aki altatott, – most jön el a Te időd. Nem lesz semmi gondod az alsó fertályoddal, most már csak az élvezkedésre kell összpontosítanod.

– Úgy van! – kontrázott a férjem. – Ancsának az is örömförrás, ha sikerül kakilnia. Idült székrekedéssel küszködik gyerek-kora óta...

Bár ezt a kényesebb szexre utaló megjegyzés kivédésére idézte akkor a férjem, nem is gondolva, hogy mennyire ráhibázott akkor. Ugyanis a műtét során történt megbolygatások következményekénti összenövések okoztak olyan kollabszusos állapotot, hogy valóban kéjes érzés fogott el, mikor a görcs alább hagyott.

Negyvenkilenc évesen tehát egy aktív, orvosilag fertilisnek minősített állapotból hirtelen *más* állapotba kerültem. Időnként szédültem, egyensúlyomat vesztettem és kivert a hideg. Tíznap i kórházi bent lét után hazajőve Szentendrére, nem tudtam, ho-

gyan fogom működtetni Hunga-Coord Sajtóirodám, ahol hét ember megélhetése függött tőlem. A helyettesítésemre felvett orvos tiszteletdíja pedig egyre jobban felélte megtakarított pénzem.

– Ezek pszichés dolgok! – jelentette ki nőgyógyász férjem.
– Pszichológus vagy, tudnod kell, hogy ez egy post traumás állapot, benne van a tudatodban, hogy kivettük, amitől nő vagy, pedig ez nem így van. Tessék legyőzni magad, legfőképp az agyad, hiszen szaklapjaidban ország-világnak adod tanácsaidat. „*Az Élet szép Tenéked magyarázzam?*” mondja Zília a Néma Leventében, ezt tőled tanultam. Vedd elő a biciklidet, kerekezz ki Leányfalura meg vissza, szippants nagyokat a természet adta ózonba, állj meg időnként a Dunánál, és idézd József Attilát, miszerint a *rakodópart alsó szegletén ülsz...* vagy nem is tudom, hogy mondta. De Te ezt jobban tudod, mert mindenre van egy idézeted.

Másnap elővettem a biciklimet.

Kikerékpároztam Leányfalura.

Visszafelé a Pismánynál felvezető útnál megsédültem, leesem a kerékpárról és eltört a bal lábszárcsontom. A Fibulám.

Bevittek az Árpád kórházba, begipszelték a lábam.

Hathét után megállapították, hogy nem jól forrt össze. Újra el kell törni és megműteni.

De ezt már professzori szinten a Traumatológiai Intézetben csinálták, májusban.

Akkor sem akart összeforjni.

És ekkor jött a holisztikus szemlélet.

Az egyik alig-rangú, még a létra alján levő, de gyógyítani még hivatásból akaró orvos átnézve valamennyi kórelőzményemet, párhuzamot talált a párhónappal korábbi nőgyógyászati műtétem, és csontjaim reagálása között és némi magyarázatot talált arra, hogy a csontjaim miért nem működnek úgy, ahogy kellene.

Ez pedig a hormonok hiánya. Az ösztrogén, progeszteron termelésének leállása.

A női szervezet természetes működéséhez szükséges négy hormont hatvanéves koromig szedtem. Tablettában, orálisan. Azaz szájon át. Magam olvastam hozzá és ezzel kaptam egy képzetbeli diplomát a férjemtől endokrinológiából. Ma is szedek, de már csak progeszteront, azaz sárgatest-hormont. Hogy miért, erről részletesen írok, a *Nyugi-Nyögi Koló/r* című 2015-ben megjelent könyvemben, amivel ma is járom az országot, előadóként, ahol az életkori sajátosságnak megfelelő öregedés témaköréről beszélek a könyv vázlata alapján. Főleg azokról, amik nincsenek benne a könyvbe. És ahol orvos férjem főleg a hormonkérdésnél kisegít, nemcsak azért mert ehhez neki van jogosítványa, hanem azért, hogy neki is legyen orvosként némi aktivitása.

A Traumatológiai Intézetben Magyar prof, eltörve a rosszul összeforrt csontokat, egy vasat szerkesztett a lábamba és mikor a kontrollra mentem, megnézve a röntgenemet, kijelentette:

– Az általam végzett műtét csodálatosan sikerült. 1 év múlva majd ugyan ki kell venni a vasat, de a törést illetően az nem oszt, se szoroz. Viszont Magácska, Anna nem fogja megérni a hatvanat és csípőműtétre lesz szüksége. Ha jól látom, mindkettőbe protézis kell. És ha még egyszer jól megnézem, akkor magácska csípőficammal született és ez nem lett gyermekkorában felfedezve, sem kezelve. Készüljön fel erre.

E kijelentése egybeesett férjemével. Csak merőben más körülmények között.

Már két gyermekem anyja voltam, amikor még játszottam az OB. I-es teniszcsapatban, még hozzá az első helyen. Pofózógépnek kellettem, az akkor még meglévő előkelő rangsorom miatt, s ahol e szerint állt fel a csapat. A fiatal új tehetségek a csapat végére kerülve

simán hozták a pontokat. Idegenben Szombathellyel játszottunk, és kivételesen velünk jött a férjem is a két gyerekünkkel. Magával hozta az akkor menőnek számító filmfelvevőnket, amit előtte pár hónappal szereztünk be Kölnben. (S amit igencsak megszenvedtünk „családilag.”) Akkor Kölnben élt és dolgozott amerikai állampolgárságú Andris unokatestvérem, aki a Bayer cégnél dolgozott orvos-kutatóként. Az Ő vendégei voltunk családotól. Kiváltva az akkor fejenként járó minimális valutakvótát, nem dúskálkodtunk a pénzben, még úgy sem, hogy azért feketén némiképp próbáltuk legyőzni csóróságunkat. De mint annyian akkor, mi is technikai eszközökkel felszerelve akartunk hazajönni, s ebbe nemcsak a HIFI torony és színes TV, hanem egy ilyen filmfelvevő is bekerült a vágyálmunkba. A sok birtokolni vágyó és akaró tárgyi dolgok miatt a Papa kiadta a jelszót: „itt a Dómnál csak nézelődni tudtok, nincs pénz, enni-inni tudtok otthon forintért. Megyek az Áruházba, és mivel Ti nem akartok, addig érezzétek jól magatokat itt a forgatagban, mert ilyet úgy sem láttok Szabolcsban. Itt találkozunk úgy másfél óra múlva.”

Nem volt könnyű mindezt megértetni egy hat és egy hét éves gyerekkel, akik ráadásul azért megszokták, hogy Magyarországon nem gond, ha mondjuk, cukrászdában akarnak fagyizni. Pláne nem orvos gyerekeként, ahol apuka az egyik közkedvelt szülészorvos. Még akkor sem, ha nem a fővárosban, hanem vidéken.

Nota bene, annak ellenére, hogy egy kanyhaló márkám sem volt, mégis kóláztunk és kávéztunk. Egy kávézó utcai frontján ülve órákig bámultuk a forgatagot, hallgattuk az utcazenészek játékát, ami abszolút novum volt egy kelet-európainak. Sokáig nem mertem elmesélni senkinek sem dorbézolásunk forrását. Ma már igen, mert igazolva látom kisebbik fiamnak főleg az üzleti életben betöltött sikerét.

Nézzük a gitárral a kezében éneklő ractahajú félvér fiút. Hangjának mély orgánuma betöltötte a teret. A zenész előtt a földre letett kalapban gyűltek az elismerés jelei.

– Anya, magyar pénzed sincs? – fordult felém csemetém.
– Az van, de itt nem sokat ér. – válaszoltam közömbösen, hiszen nagyon jól ismertem az árfolyamokat.

– Adnál nekem? – folytatta leragadva kérésénél. És mivel ismertem, hogy képtelenség őt kikökkenteni, így hogy elejét vegyem különböző nyomatékossági agresszív megnyilvánulásainak, benyúltam a táskámba, és odaadtam egy pirosat, mert hogy külföldre csak azt volt érdemes magunknál tartani, azt is csak korlátozott mennyiségben. Ha jól emlékszem, abból is csak maximum tízet, mert ezer Ft volt a magunknál tartható limit. 1981-ben még itthon is nagy értéke volt száz forintnak. A fagylalt 1 Ft, a kenyér 3.60, az Étlapon a menü 30 Ft alatt volt. Férjem kaparásért 200Ft-ot, születésért 500 Ft-ot kapott paraszolvenciaként, és ugyancsak arányosnak minősült a hála, mert mondjuk egész nyáron nem mentünk nyaralni, mert Kiss vagy Nagyné mindennapos időszakba került és ekkor még nem volt annyira megengedett a tervezett császármetszés.

Kisebbik fiam elengedte a kezem, és a kapott száz forinttal elindult a kalap felé. De előtte megállt a zenészfiú előtt, aki egy röpké pillanatig neki játszott. Majd fiam leguggolt és a pénzt a kalapba helyezte. Helyezte és nem dobta. Majd diadalmas mosollyal visszajött hozzánk. Én meg büszke voltam, milyen nagylelkű és adakozó az én gyermekem. Nagyobbik fiam meg kissé kényszeredetten mosolygott, hogy lám, neki nem jutott eszébe a műélvezetet megköszönni.

Álldogáltunk még egy darabig, mikor a gavallér gyermek megszólalt: – Anya, megszomjaztam. Igyunk egy kólát, Te meg egy kávét. Ez elég lesz? És felém fordítva kis tenyerét, egy kékeszöld húszas DM bújt meg ujjacskái között, ami tekintélyes összegnek bizonyult, kiváltképp forintban. Bár egyéni árfolyamán ugyan, de beváltotta a forintot a valutára. Mindezt a kalapból, önkiszolgálással. Tett és vett... Veleszületetten, zsigereiben volt az üzlet. Fogalmam sincs melyik ősömtől örökölte. Szüleitől tutira nem.

Augusztust írtunk. Ez évben ment a fiam első osztályba. Nem mondom, hogy megdicsértem tettéért. De valahogy nem is haragudtam. Mert már akkor is tudtam, hogy szemesnek áll a világ. Az élet ezt be is igazolta. Nagyobbik fiam most is kökemény munkával, míg a kisebbik eszével szerzi meg, amit akar. És ez egyfajta hajlam. Nehezen lehet ráhatni racionalitással.

Amikor hatalmas pakkokkal – közöttük a filmfelvevővel is – megérkezett a férjem, szent meggyőződésévé vált, hogy volt dugesz pénzem, és megint orránál fogva vezetve őt, értem el, immáron most már a gyermekeinket is bevonva, hogy veleszületetten hedonista a felesége. És nem tudok kibújni a bőrömből még a magasabb célok érdekében sem. Csak a párhuzam kedvéért jegyezném meg, hogy 2003-ban, amikor hatvanegy évesen Andrist, a kölni vendéglátó unokatestvéremet, – aki ekkor már Münchenben élt – temettük, a szertartást egy hedonista, egykori egyetemi társaiból verbuválódott egyesület vezényelte le, akire kevéske vagyonát hagyta e szíves-ségért cserébe. Száj és gégerák végzett vele. Egy januári napon halt meg, de decemberben az egyébként jogász Rudy és felesége hozta el a már csont sovány Andrist, ide hozzám. Egyedül és kizárólag hozzám jött. A várban lévő Hiltonban szálltak meg, de Andris kérte, hogy lehetőleg minden nap, amíg itt van, legyünk együtt. Automata rozoga kis Renaulttommal reggel mentem, este jöttem. Sokat sétáltunk. Nagyon nagy fájdalmai voltak. Orvos lévén ezt úgy enyhítette, hogy különböző hatóanyagokat kevert ki magának, azt beletette egy sörösüvegbe és úgy sétáltunk a vár és környékén, hogy öblögette a folyadékkal a száját, majd egy óvatlan pillanatban kiköpte. A végén már az sem érdekelt, hogy ezt valaki látja. Ha lenyelte volna, képtelen lett volna a sétára. Pedig volt mondandója, ami egyben a végakarata is volt. A nálam hagyott, halála után különböző rokonoknak elküldendő iratanyaggal kapcsolatos magyarázatát testálta rám, megmagyarázva ezzel, miért fog többek között úgy temetkezni,

mint ahogy tette is végül. Hogy Innsbruckban, egykori egyetemi társai körében kíván nyugodni, elfelejtve vérszerinti rokonait, kivéve engem. Az okról nem beszélek. Az ember nem szívesen adja ki rokonait, hiszen már a közmondás is megmondja, hogy az ember ne piszkítson a saját fészkébe. Érje be azzal az olvasó, hogy az emigránsok élete nem mindig és mindenkinek volt teljesen happy... Háromévesen 1944 végén hagyta el nagybátyám Magyarországot, feleséggel, két kisgyerekekkel egy lovasszekéren, időközben megvakulva, és csak hat év után fogadta őket Amerika, addig egy németországi táborban, Landauban éltek. Nagybátyám három diploma birtokában – állatorvos, bölcsész, mezőgazdász, hiszen az 1927-es hazánkban is elsőprő gazdasági válság miatt a tanulás lehetett a létezés formája – cipőt szegecselt egy fogyatékosoknak kitalált védő munkahelyen New York mellett Honesdale-ban. És egyetlen cél vezette át a életben maradáson, hogy gyermekei európai egyetemen végezzenek. Ezért, ha kellett két műszakot is bevállalt. (Milyen érdekes is az élet. Múlt év novemberében pont Szentesen könyveim apropóján voltam a könyvtár vendége, mikor egy tört magyarsággal, ismeretlen külföldi kijelzéssel megcsörrent a mobilom. Gondolkoztam is, hogy felvegyem-e vagy sem, vagy netán én is valamilyen emeltdíjas becsapás áldozata leszek, mégis a sarokba elvonulva, felvettem. Egy ismeretlen férfi beazonosítva magát, jelezte, hogy épp az internet előtt egy MEK-könyvet olvas, abban található ez a telefonszám, s a könyvben szó van arról az Andreas Korponay Balláról, akinek ő nagyon sokat köszönhet. Mert fiatal 56-os menekültként egy évet náluk lakott, és amit olvas itt a Sóstói út 53.c. könyvben, ugyanúgy mesélte el maga az érintett... Igen, akkor már a nagybátyám két gyermeke európai gimnáziumban tanultak.) Végül is az elképzelés, a cél, a túlélés eszköze sikerült, mindkét unokatestvérem orvos lett, Innsbruckban szerzett diplomával, de a gyökértelenség, a család nélkül történő növekedés, űrt és gyökértelenséget eredményezett.

Ennek mibenléténél bicsaklik meg a toll, pontosabban a laptopom klaviatúrája kezeim alatt, így lezárva ezt a témát, konklúzió: az egyetemi társai lettek a családja. Közülük is daczból a hedonisták, hogy ezzel is kifejezze hovatartozását. Ez alól képeztem egymagam kivételt, amit azt hiszem akkor érdemeltem ki, amikor először 1968-ban Linzben találkoztunk. Azonnal testvéremként fogadott és tartott, miközben nekem itthon volt két bátyám. De Ő jobban rám hangolódott, én meg őrá. Bátyáim erre azt mondanák, hogy zsák megtalálja foltját. Nálam ez érdem, mintsem sértés. Szerettem és szeretem most is Andrist. Nagyon közel áll hozzám. És pont ezért nem hajtom végre utolsó kérését. A bosszú, a rosszakaróinak szembesítése bűnünkkel, mindezt kivetíteni egy szélesebb családi körbe, Őt minősítené le. És én ezt nem akarom.

Szóval hedonista módra temettük el 2003-ban. A szertartás utáni nagy lakoma, a népes társaság, kacaj és humoros visszaemlékezés egyedivé tette e búcsút, visszahozva a tor igazi jelentését. Érdekes, hogy minderre a német temetkezés felkészült, mert közvetlen a temető bejárata mellett csak úgy sorjáznak az éttermek és konferenciatermek.

Ott tartottam, hogy a szombathelyi csapatversenyen férjem filmezett. Rögzítette szerválásomat, hálózásomat, vereségemet.

Pár évvel ezelőtt már szülőként regnáló gyermekeim azt kérték, hogy vetítsük le ezeket a filmeket. Természetesen azokat is, ahol, és ahogy ők cseperednek. Hagy lássák az unokák, hogy szüleik is voltak gyerekek. Elővettük hát a nagy barna bőrbe zárt vetítőt, rögzítettünk egy fehér lepedőt Berkes Téli Táj 1905.ben készült monumentális, a betörők által talán egyetlen megmaradt értékünkre és elkezdjük a múlt emlékeit lepörgetni. Sorra került az én teniszezésem is. Harmincvalahány év távlatából ezt látva, felugrott a férjem: „*hű, basszus Balla te csípőficamos vagy! Így szü-*

lethetnél, és abban a történelmi időben ez még a szomszédotok, a gyerekgyógyász Loos Tibi bácsinak is elkerülhette a figyelmét! Nézd, hogy viszed a feneked! És nem fordítod ki a csípőd, hanem az egészet fordítod, sajátos egyvelegeként mozgásodnak! Hogy én ezt eddig soha nem vettem észre!”

Valóban nem. Az orvos családja egy kicsit olyan, mint a cipész cipője. Lyukas, mint a molyrágta gyapjúpulóver.

Most, mikor két hete operáltak az **izomátvágás nélküli csípőprotézis beültetésével**, ez így a zárójelentésben:

Kórelőzmény: 1995-ben kezdődött bal csípő panaszai – teniszezés közben éles fájdalmat érzett. Pár év múlva panaszai fokozódtak, járása furcsa lett. Konzervatív kezeléseket kapott, de csak átmenetileg csökkentek panaszai. Az utóbbi fél évben fájdalmai állandósultak. Pihenés után nehezen tudott elindulni. Panaszai miatt szakambulanciánkon jelentkezett s a vizsgálat után protézis várólistára került. A kontroll vizsgálatkor a fokozott panaszok miatt PVB-hez fordultunk, hogy a műtét korábbi időpontban engedélyezzék. Jelenleg az Ő engedélyükkel vesszük fel műtétre. Jelen panasz: állandó bal csípő fájdalmai vannak, pihenés után nehezen tud elindulni, lépcsőn csak kapaszkodva megy. Kezelési terv: a bal csípőbe cementnélküli total endoprotézis behelyezés. minimál invazív technikával. Kifejezett jobb oldali, kímélő sántítással jár. Jobb csípő flexió 10-60 fok, rotációs mozgás nincs. abd. 10-15 fok. add. 10 fok, érdemi fájdalom nincs. Bal csípő panaszok 15-45 fok, rotációs mozgás nincs, abd. add minimális. A gerincmozgások a kornak megfelelőek. Mennel-Lasegue negatív, reflex és érzés eltérés nincs. A térdeken duzzanat, nyomásra érzékenység nincs. Flexió 0-140 fok, szalagok tartanak.

Kp. fejlett és táplált, idősödő nőbeteg. Normális színű száraz bőr, oedema, cyanosis, icterus nem látható. Látható nyálkahártyák kp.

vérbőek, nedvesek. Nyirokcsomók norm.tapintásuak. Száj, garat szabad, fogászat javított, alul-felül koronák. Jugulum nem kitöltött, pajzsmirigy mirigyes tapintású. Részarányos mellkas... stb. stb.

Kivizsgálást és megfelelő előkészítést követően 2016.11.21-én spinal anaesthesiában, antibiotikus és antikoaguláns védelemben a bal oldalra Durolac-Corail cement nélküli totál csípőízületi endoprotézist ültettünk be minimal invazív elülső feltárásból. A vápa stabilitását a csontállomány minősége miatt egy csavarral fokoztuk.

A postoperatív idő szakasz zavartalanul telt. Mobilizációját gyógytornász segítségével megkezdjük, aktív és passzív csípőtornát végzett. Jelenleg segédeszközzel önállóan jár. Operált csípőben flexió 90 fokig. A mai napon javaslatokkal ellátva panaszmentesen, láztalanul bocsátjuk haza. Javasolt operált végtag kímélete, tartózkodjon a mélyre történő leüléstől és az alsó végtagok keresztezésétől. Háziápolás keretében egyéni gyógytorna kezelés javasolt 2x14 alkalommal. Controll vizsgálatra panasz esetén korábban, egyébként 2017.02.14-én 10 óra után kezelőorvosánál jelentkezzen szakrendelésünkön.

HARMADIK TÉTEL VAGY SZÍN

Csípő-ségem önagysága *avagy mikor a* **Sors közbeszól.**

2011-ben már olyan méreteket öltött *csípő-ségem*, hogy rászántam magam a műtetre. Erről így írok a 2012-13 ban megjelent *S z e r e t e l* című könyvemben:

– Megkaptam a beöntést, egyedül vagyok egy szobában, de jó így. Levágtuk a hajam, mert fertőzésforrás. És nagy lesz a seb.

Hajnali négykor még az éjszakás nővér feladata berakni a kátétet. Nehezen megy fel, ennek a méh és petefészek-eltávolításom utáni plasztikai műtétem lehet az oka, bár az inkontinencia kérdése egész életemben végig kísért. Emlékszem, már kislánykoromban is órákig ültetett édesanyám a Vestintől vöröslő vízű lavór meleg vizében, mert felfázási tüneteim voltak. Ma már tudom, hogy szervi problémával születtem, az előreeső húgyhólyag és vezetéke könnyen befertőződik.

Még maximum egy órája sincs bennem a katéter, amikor ütemes görcsök jelentkeznek, amitől legszívesebben lerágnám a falat. Az éjszakás nővér vigasztal: bírjam ki még egy kis ideig,

hiszen az első leszek a műtéti rangsorban, ahol elaltatnak és so-
káig semmit sem fogok érezni, így a görcsöket sem. Összegör-
nyedve tűnök, és némán szenvedek, mert arra gondolok, hogy
mi az én problémám az Iliéhez képest.

Reggel hét előtt már ágyamnál van főorvosom, aki végzi majd
a műtétem. Berajzolja csípőmön a beavatkozása pontjait, előtte
megállapodunk, hogy akkor a bal lábammal kezdjük, és kicsit
viccesen megjegyzi:

– Anna, ma nem ér fülig a szája, sőt kimondottan rosszked-
vű. Szokatlan hallgatagsága netán az izgalom jele? – kérdi, de
igazából nem vár megjegyzésére választ. Már az ajtónál áll, ami-
kor hallja megjegyzésem.

– Nem érek rá izgulni, mert annyira lekötnek a görcseim.
Amikor jönnek, mélylélegzéssel próbálok relaxálni, elvégre hi-
vatalosan pszichológus lennék. Alig várom már a műtétet, hogy
jöjjön az álom, az enyhét adó...

Farkas doki visszafordul az ajtóból:

– Milyen görcsökről beszél?

– Arról, ami hajnalban kezdődött, a katéter felhelyezésével.

– És miért csak most mondja?

– Mondtam én, azonnal, mire megkaptam a nővérkétől a vá-
laszt: kibírni a műtétig.

Elképed.

– Máskor is volt már ilyen?

– Igen. – mondom, – a cystitis egész életemen át útitársam.

Gyorstesztet kér, ami pozitív: három keresztet mutat.

– Csak nem gondolja, hogy ekkora baktérium-forrással meg-
műtöm?

Nekem a diplomámra, magának a lábára van szüksége. Mi
történhetett, hiszen a hét eleji vizelete negatív volt! A csípőmű-
tét óriási műtéti felülettel jár, a húgyhólyag nincs messze a csí-

pőtől, nagy a rizikófaktor. Abszolút negatív lelet kell minden vonatkozásban. Nem értem!

Majd viccesen megjegyzi:

– Magácska egyedül van ebben a szobában, talán itt aludt a főorvos úr és volt egy búcsúnumera?

Biztosítom főorvosomat, hogy a 38 évi házasság nem akkora táptalaja a szexuális váagnak, hogy a mi korunkban ilyesmivel éljen az ember, ettől függetlenül megköszönöm, hogy ilyesmit feltételez rólunk. Férjem bizonyára örülni fog a vádnak, majd átmenve egykori osztályára nevetve elő fogja adni a „nőgyógyász férj esetét csípőműtetre váró feleségével”, amikor az a műtétje előtti estéjén egyedül hál a kórtermében... Még nincs reggeli nyolc óra sem, amikor jelzem Ilinek:

– Nem lesz műtét, cystitis miatt elhalasztva, vizelet pozitív.

Öt napig kezelnek az Ortopédián oda nem illő kórképpel, és megállapodunk, hogy a műtétnek majd később újra nekifutunk, de most semmi esetre nem javallt.

Férjemmel kölcsönösen megállapítjuk, hogy minden van valamiért, és hogy Isten útjai kifürkészhetetlenek, valamiért ennek így kellett történnie... A miért-re az érdeklődő választ kaphat a Szerelel könyvemből, amelyben a gyermekkori barátnőm méltósággal történő eltávozását példaként örökítem meg az utókor, de legfőképp önmagam számára. Egyfajta hagyatkozásként arra vonatkozóan, hogy a halál is az élet része. S ha a Sors vagy a Gondviselő, vagy a Jóisten elérkezettnek látja az időt, legnemesebb dolog főt hajtani a megmásíthatatlan előtt. A műtétem elmaradása okán, lehetőségem lett ezt a fájdalmas, de nemesítő stációt az emlékképek útján a gyermekkor égíse alatt közösen megtenni barátnőmmel.

(Szeretel. 2012,2013 /162.oldal PopArt Kft. <http://mek.oszk.hu/12100/12109/>)

De a Nyugi-Nyögi Koló/r – című könyvem *III. Nemek és a különbség* fejezetében mind *szakmai*, mind sztorizó *Sorstörténetem* részében részletesen beszélek e kérdésről, így nem ismétlem magam. Hiszen azok, akik megtisztelnak valamennyi könyvem – ez idáig nyolc – birtoklásával megharagudhatnának azért, hogy ismétlem önmagam.

(Nyugi-Nyögi Koló/r 2015. PopArt Kft. Lára boltokban, vagy nálam beszerezhető.)

NEGYEDIK TÉTEL VAGY FELVONÁS

Amikor önként és dalolva

Megyek

lábam faragására.

2016-ra már a kapuig történő kimenetelem is egyfajta kihívásnak minősül legfőképp a lábaimnak. Bár nyertem ugyan néhány évet, de ugyanannyit veszítettem is a mozgásom beszűkülésével. Ma már a tapasztalat mondatja velem, hogy csak semmi pánik, mert megéri a dolog. Olyannyira, hogy az ember úgy óhajtja a kést, hogy vágya legyőzi a félsz-t, miközben a *zabszem sem* magától elvész.

A közszolgálati Duna TV egyik tudományos műsorában háttértelevíziózás közben hallok először az izomátvágás* nélküli csípőműtétről, s annak előnyeiről. Azonnal beugrik: talán azért is alakult úgy, ahogy alakult a néhány év előtti műtételmaradásom, hogy utolérjen a technika. A „*minden van valamiért*” – ténye ismételten bizonyosságot nyer, és év végére kapcsolatteremtési csápjaim – pontosabban a férjemé – eredményesnek bizonyulnak. November végére ilyen jellegű műtetre előjegyzést kapok

a kaposvári kórház Ortopédiai osztályára. (A kötelező góckutatásokra igénybe veszem férjem egykori munkahelyének – Jósza András Kórház Nyíregyháza – lehetőségeit, ahol az ott lehúzott több évtizedes munkaviszonya családtagként nekem is biztosítja a vip-es státust. Így ambuláner gyorsan tudjuk beszerezni a szükséges papírokat. Még arra is futja lehetőségemből, hogy például a fogak vizsgálatánál jelentkező egyik pozitív eredmény szó szerint „orvosolva” legyen. Ja, kérem, amikor az idő „vasfoga” pótfogakat eredményez, a hidak alatt megbújhat olyan körkép, amely a bakteriális fertőzésnek utat nyithat.)

Közben a műtési technika megismerését tanulmányozom a műtétet végző professzor honlapjáról. Az ismeretterjesztő cikk lényegre törő, nekem, a laikusnak is közérthető.

**részlet ezen műtési eljárás egyik hazai úttörőjének prof.dr Szabó Istvánnak – aki a Kaposi Mór Oktató Kórháza Ortopédiai Osztályának vezetője is – honlapjáról a műtettel kapcsolatban: (www.drszaboistvan.hu)*

Csípőprotézis beültetés izomátvágás nélkül

Szeretne 2 héttel a műtét után autót vezetni, vagy visszatérni a munkába? Akár ez is lehetséges! Az izomátvágás nélküli műtési technika rendkívül gyors rehabilitációt biztosít.

Svájcban és Franciaországban tanultam meg a **csípőprotézis beültetés anterior minimál invazív módját**, amellyel a **műtét utáni napon a betegek pár lépést már mankó nélkül is képesek megtenni**. 2008 óta már **több mint 500 műtétet végeztem**, és napjainkban szinte minden csípőprotézis beültetést ezzel az izomleválasztás nélküli, rendkívül gyors rehabilitációt biztosító módszerrel hajtok végre. A hagyományos feltárásokhoz viszonyítva **kisebb szövetsérüléssel, kevesebb**

vérvesztéssel, kisebb fájdalommal és az izomkímélet miatt kevesebb protézisficamodással jár.

Mit jelent a minimál invazív csípőprotézis beültetése?

Minimál invazív feltárásnak azt nevezzük, amikor az **izmot még kis mértékben sem választjuk le**, ráadásul az **idegsérülés veszélyét is csökkentjük**. A valóban **minimál invazív anterior (MIA)** izomkímélő feltárás során a comb elülső részén az izmok közötti résben hatolunk be az izmok eltartásával. Ráadásul a két izomcsoport, mely a feltárás területét körbeveszi, két külön ideg idegzi be, melynek következtében még **kisebb az izom- és idegsérülés veszélye**. Az anterior feltárást évtizedek óta alkalmazzák Európában kitűnő eredménnyel. **Magyarországon 2008 novemberében elsőként alkalmaztam** ezt a feltárást a csípőprotézis beültetésére. Az anterior feltárás technikailag igényes, precíz munkát és hosszú tanulási folyamatot igényel. A szövődmények csökkentése érdekében tanulási folyamaton kell átmenni, mely magába foglalt Franciaországban egy elmélet és cadaver kurzust. Én Franciaországban végeztem egy elméleti és egy cadaver kurzust, Svájcban pedig a feltárás technikai kivitelezését szemléltem meg egy specialistánál. Azóta természetesen számos kurzuson vettem részt a technika tökéletesítésének érdekében. **Magyarországon egyedülálló módon több mint 500 ilyen feltárást végeztem**. Tapasztalatomnak köszönhetően már **felkért előadóként is szerepeltem** több kurzuson, ahol lehetőségem volt a technika bemutatására.

Miben különbözik a minimál invazív feltárás a többi feltárástól?

A **hagyományos** csípőprotézis beültetési módszereknél a csípőízületet körbevevő valamelyik **izmot, vagy annak egy részét leválasztják** a combizomról azért, hogy a helyére tudják tenni a protézist. Ez az **oldalsó feltárasoknál** (laterális vagy hívják antero-laterálisnak is) a medence járás közbeni stabilitásában legfontosabb szerepet játszó, a csípő oldalán

elhelyezkedő izomcsoport (gluteusok). Az izomkárosodás hatására „kacsázó” (Trendelenburgos) **sántítás, tomportáji fájdalom, meszesedés és lassabb rehabilitáció** alakulhat ki. Sajnos ezeket a feltárástokat alkalmazzák legnagyobb számban hazánkban. **Hátsó (posterior) feltárásnál** a kifelé forgató csípőizmok kerülnek leválasztásra, mely a protézis ficamodásának lehetőségét fokozza, főleg ülő helyzetben vagy ülésből történő felálláskor (hátsó ficam).

A **minimalizált feltárás** (amely nem azonos a minimál invazív feltárással) fogalma azt jelenti, hogy ezekhez a hagyományos feltáráshoz viszonyítva **kisebb a bőrmetszés**, és a sebész próbálja **csökkenteni az izomsértés mértékét, de ez nem teljes**. Ilyen a Magyarországon alkalmazott összes minimál invazívnek nevezett feltárás, amelyet a csípő oldalán vezetett metszésből végeznek. Valójában itt csak **csökkentik az izomleválasztást, de nem szüntetik meg**. A teljes izom megtartásra a csípőízület körül csak egy terület alkalmas, a comb elülső része. Sajnos sokan tévesen ezt a minimalizált feltárást minimál invazívnek nevezik.

Kép: A különböző feltárástípusok helyzete. Forrás: <http://bonesmart.org>

Az anterior minimál invazív feltárás előnyei:

- Kevesebb a fájdalom, mivel az izmokat nem vágják el
- Kisebb vérvesztés (rendkívül ritkán szükséges vért adni a betegnek!)
- Kevesebb izomgyengeség
- Korán felkelhető a beteg (az érzéstelenítéstől függően, akár 4-6 órával a műtét után)
- Gyors gyógyulás (a betegek 80%-a 2 héttel a műtét után segédeszköz nélkül tud járni)
- Kisebb esély a protézis ficamodására (Esetemben 0.6%, szemben az irodalmi 1%-kal)
- Rövid kórházi bennfekvés (akár 2-3 nap után hazamehet a beteg).
- Autóvezetés akár két héttel a műtétet követően

Hol van a műtéti heg?

Az anterior feltárás többféle bőrmetszéssel végezhető el. Kb. 8-10 cm-es a metszés hossza. A bőrmetszés lehet hosszanti, a comb elülső részén, vagy keresztirányú a bikini vonalában. Ez utóbbi esetben a heg az ágyéki hajlatban helyezkedik el.

Ki alkalmas az anterior feltárássra?

A csípőprotézist indokoló **csípőelváltozások mindegyike** alkalmas erre a feltárássra, ezen felül **bizonyos töréstípusok esetében is** alkalmazható. A műtéti indikációt a sebész állítja fel a beteggel történt beszélgetés, fizikális és radiológiai vizsgálat alapján. A betegek legnagyobb része alkalmas erre a feltárássra, de ennek részleteit mindenképpen a vizsgálatok során személyesen kell megítélni.

A **nagydarab, izmos betegek esetében is kivitelezhető** az anterior feltárás, de műtéttechnikailag nehezebb még egy tapasztalt sebész kezében is. Bár az irodalmi adatok felvetik annak a lehetőségét, hogy **idősebb, csontritkulásban szenvedő betegek esetében** a minimál invazív technikák nem javasoltak a nagyobb törésveszély miatt, de nekem nem ez a tapasztalatom. Véleményem szerint a műtét előnyei élvezhetők idősebb korban is, sőt a gyorsabb rehabilitációval az idősebb korban észlelhető gyakoribb **szövődmények veszélye is csökkenthető (thrombosis, embólia)**. A minimál invazív anterior feltárásnak számomra **életkori határa nincsen**.

Vajon az anterior minimál invazív feltárás-e a legjobb?

Senki nem tud erre a kérdésre pontosan válaszolni. Minden feltárásnak van előnye és hátránya, de a MIA feltárásnak a hagyományos csípősebészettel szemben biztosan előnye a gyors rehabilitáció és a kevesebb fájdalom az operáció után.

Szükséges-e speciális asztal ehhez a feltáráshoz?

Nem feltétlenül szükséges extenziós, speciális asztal, de műtéteim legnagyobb részében alkalmazom, mert véleményem szerint **számos előnye van**. Függetlenül azonban attól, hogy ilyen asztalt használunk-e vagy sem, a feltárási előnyei és technikai alapjai ugyanazok. **Nem igaz, hogy extenziós asztal nélkül végzett műtétek jobb eredményt adnak**. Mindkét technikának van előnye, hátránya, ahogy azt a mindennapi gyakorlatomban tapasztalom. Ennek megfelelően mindig a beteghez adaptáltan alkalmazom az asztalt.”

(*www.drszaboistvan.hu*)

Hétfőn megoperál Szabó professzor. (Beleegyezek a gerincbe kapott érzéstelenítésbe, nagy nehezen megértem előnyeit – kétségtelen nem vagyok már húsz éves, a szív, ha örökíjű is, csinálhat meglepetéseket – és nem bánom meg. Hivatalosan a beavatkozás után hat órán át tart a hatása és nem kell fájdalomcsillapító. Esetemben másnap estig kitart.)

Csütörtök reggelig nem látom a profomat. Nem jön fel vagy le megnézni. Kedden az épület másik szárnyában ambulál, szerdán nincs, mert Pécsen operál. Az általa vezetett osztályon csend, rend, tisztaság van, a nővérgárda szuperül őrzi a gyógyulást. Nyoma sincs *nincs főnök, cincognak az egerek* lazaság. A vizitek azonos koreográfia mellett rendszeresen reggel zajlanak.

Műtétem másnapján mondja az osztályos főorvos, – arab, kb. 50 éves, Magyarországon végzett és nősült – hogy sajnos csavarozni is kellett a vápámat, amibe jön a forgó, ezért nem terhelhetem meg, így hathét mankó. Majd három hét rehabilitáció. És úgy haza. Ennyi Magyarországon is a hagyományosan végzett csípőprotézis gyógyulási ideje. És én is ide tartozom.

Na, adtam a sz...nak egy pofont – gondolom. Ezért kár volt ungot-berket bejárnom, autózva az ország két vége Nyíregyháza-Kaposvár között, megpihenve lakhelyemen, Szentendrén, ami az ország közepe.

A csavarozástól eltekintve, jobb opcióm van, mint a szobatársaimnak a hagyományos műtéttel. Azonnal zuhanyozhatok, nincs külső varratom és nem jön a sebemből a trutymó egy nylonzacskóba.

Ez is valami, Balla! – gondolom – és örülj, hogy a fenekeden lyuk van. Bár pontosan nem tudom, miért, mert az a bizonyos *nagydolog* egy szellentés erejéig sincs a kórházi kezelés négy napja alatt, de ez várható, mert egyfajta örökségem, hogy nem tudok csak nyugodt körülmények között.

A kórházi ágyon nem tűnik fel, hogy miért nézik meg vizitkor a kollégák a sebemet. Ma már számomra is világos, hogy nem erőszakos az osztályvezető, hagyja kollegáit úgy operálni, ahogyan anno tanulták, mert mit is tehetne mást. A kollegák pedig helyben nézik, ami számukra is kuriózum.

Csütörtök reggel fáradhatatlan férjem hétre bejön a kórházba, mert megkapja az infót, hogy bent lesz a prof. Ajándékkosarak formájában különböző helyekre kiosztja a köszönet tárgyiasított formáit, majd megfog egy Nyugi-Nyögi Ko/ó/r könyvemet és a hála jelét beleteszi egy lila, előző nap vásárolt borítékba, euró formájában.

(Még otthon megnéztük az 5 napos luxus körülmények közötti magánklinika árait, ebből következtettünk a beavatkozás orvosi ténykedésének hányadára, no meg a most zajló szekszárdi kórház főorvosának MTI híreiből megismert balhéira – miszerint ilyen műtétért, amit állítólag Angliában tanult – 300 ezret kért előre magának. A többit az OEP állja. No, a két szféra keveredéséért zajlik ellene az eljárás. Egyébként erről a paraszolvencia témáról még

*egészségügyi szakújságíróként sokat írtam. Többek között a*** Lát-lelet Egészségügyi Kommunikációs Szaklapban (2003) megjelenő cikkem mind a mai napig fellelhető az interneten a Paraszolvencia-kérdés Látlete kulcsszó beadásával, ahol az egyik egészségpolitika iránt is érdeklődő orvos kollega saját blogjába anno beválogatta. A cikk e könyv végén is olvasható, és azért ott, mert csak közvetve kapcsolódik mondandómhoz.)*

Mint egykoron az ágazatban dolgozók – orvos férj, egészségügyi szakújságíró énem – ezt megfigyelve konvertáljuk a valutát, köszönetünk és hálánk jeléül.

Férjem bejut az engem műtő osztályvezető főorvoshoz, aki negyvenes éveiben járó, vékony, szúrós szemű, keveset beszélő típus. Első látásra gátlásosnak tűnik. Később a férjem meg is jegyzi: valószínű, hogy viseli szülész-nőgyógyász klinikai professzor apja által regnált „hátrányos” gyermekkorát, aki évtizedekig a Nőgyógyász Szakmai Kollégium elnökeként sokszor megmutathatta fiának is az élethez való vidám hozzáállását. (A férjem is a több mint negyven év alatt, amit e pályán töltött kapott némi betekintést arra, „hogyan mulat a magyar.”)

Nem ragozom a férjem és a fiatalabb kolléga közötti párbeszédet. Azt a férjem tudja jól előadni, mozdulatokkal fűszerezve. A lényeg: olyan elutasításra kerül a boríték, s annak elhárítására történő mozdulat, mintha legalább is leprával lenne fertőzve. A könyvet viszont elfogadja, és mondja: „*megyek, dedikáltatom a nejeddel.*”

Jön.

Leszid: „*Miért nem állok rá a műtött lábamra?*”

Mondom, hogy a csavar miatt ezt az utasítást kaptam. Sőt, ma már hajnalban megtanított a gyógytornász mankóval lépcsőzni, mert valakitől hallotta, hogy meglehet: hazaengednek, lévén orvos a férjem. Tehát a szakmai ápolás házilag kivitelezett.

Jön a haddelhadd.

Hogy a kollégák miért nem olvassák el a műtéti leírást? Ott benne van, a csavar csak megerősítés miatt van, a többi ugyanúgy történjen, ahogy *„az izomátvágás nélküli mellső protézis behelyezése által végzett szakmai protokoll”* előírja.

Ekkor értem meg, hogy az osztályon dolgozó szakmabeliek sem ismerik ezt a műtéti eljárást. Hiányzik a képzésből a módszer elsajátításának technikája. Az ezt művelő sebészi szakma az oldalsó behatolás által elfogadott és honosított módszerrel operál, és igazából az nem érdekli, hogy közben izmot vág, amitől elhúzódik a beteg felépülése. A gyökeret vert, már megállapodott egzisztencia pedig nem akar külföldre, évekig tartandó szakmai továbbképzésekre járogatni.

És ekkor történik az a kommunikáció, amiért nekifogok e sorok megírásához.

Miért is?

Mert, mikor dedikálom a könyvemet az engem operáló orvosnak, megkérdezi, hogyan terjesztem. Elmondom saját kútforrásból kiötlött marketing stratégiámat: mint előadót különböző helyekre kiajánlom magam, ahol a könyvem csak apropója mondandómnak. A témáról pszichológusként szívesen fecsegek. Főleg arról, ami kimaradt a könyvből, hiszen ahogy múlik az idő, újabb és újabb információba botlom és hiányérzetem így enyhítem. Ezeken az interaktív beszélgetéseken társam szülész-nőgyógyász férjem, aki kiegészít. Például a Nyugi könyvnél a hormontémában, ami az öregedés kérdésénél alapvető. És legalább őt is aktivizálom. Tehát az a bizonyos *„két legyet egy csapásra”* bejön.

A professzor megjegyzi, ha be tudom Őt is építeni, akkor szívesen eljönne Ő is, pláne ha a környéken vagyok. Akár tíz percre is, hátha a civil társadalom felől érkező nyomás segít ab-

ban, hogy ez a módszer bekerüljön a hazai vérkeringésbe. ami elsősorban egyetemi posztgraduális téma. Mert ő azt sem éri el, hogy az ortopédiai szaklapba bekerüljön a cikke, amit ingyen és bérmentve megírna. Miközben röpköd a világban, előadásokat tartva a nemzetközi sebészeti élvonalban. Egyetemeken, tudományos konferenciákon. *„A hazai szakmai társadalom még nincs megérve a módszerváltáshoz”* – kapta legutóbb is. És szerényen megjegyzi: *„tudja, senki sem lehet próféta saját hazájában.”*

Az orvos lobbi működik – gondolom én. Ezt később meg is jegyzem Gábor bátyámnak, aki hogylétem felől érdeklődve ledöbben, hogy már otthonomból a mosógép mellől mindkét lábamon állva válaszolok neki, járok, mozgok, ellátom magam, kádban fürdök, és mindössze tíz centi, ha van a sebem. És még egy hét sem telt el a műtétem óta. Bátyám dühös kiabálásba kezd: *Ez nemcsak az orvosoknál van így, hanem az ország valamenynyí ágazatában!* – harsog bele mobiljába. *Legyen az agrárium, környezetvédelem, energia ipar. Vagy bármi ebbe a kurva országban, ami jobba, ésszerűbbé, könnyebbé tenné mindennapjainkat. Teljesen mindegy, melyik párt regnál, mind, amikor begyűjtötte a szavazatokat és hatalomra kerül, elfelejti ígéreteit, korrupttá lesz, csak a saját javát nézi és leszarja céljait, amit nagyhangon zászlájára tűzött. Miből gondolod te, hogy az orvostársadalom kivétel? Egészségügyi újságíróként, amit évtizedekig műveltél nem tapasztaltad meg, hogy a paraszolvencia megszüntetésének legnagyobb akadálya maguk az orvosok? Azok a nagyhatalmú szakmai vezetők, akik az állami egészségügy égisze alatt magánklinikaként működtetik a rájuk bízott osztályokat?!* *Gondolod, hogy ők majd kiadják kezükből az aranytojástd tojó tyúkokat, csak azért, hogy neked jobb legyen? Kit érdekel rajtad kívül, hogy gyorsabban gyógyulj? Gondolod, hogy a főorvos és a professzor urak pályájuk*

utolsó etapjában majd kimennek asszisztálni, meg lapocot tartani, csak azért, hogy egy hatékonyabb tudást sajátítsanak el? Nem fognak kimenni, ezért oldalról, izmot vágva, minden rizikó nélkül operálnak, hiszen ott nem fut artéria. De ennél kisebb dolgokért sem fognak változtatni szokásukká alakult rutinjukon. Gondolj csak Semmelweisre. Pedig ott csak kezet kellett volna mosni, aminek el-sajátítása ugye azért nem igényel semmilyen IQ-hányadot.

Ezt kimondva, nem is gondolja testvérem, hogy mennyire beletalál a közepébe...

Műtétem előtti estén már bent feküdve a kórházban, a nővér egy forró vízzel teli lavórral áll meg az ágyamnál. És a többiek-nél is, akik a másnapi műtetre vártak.

– Mi ez? – kérdezem meglepődve, hiszen előtte pár perccel jövök ki a zuhany alól.

– Addig kell benne lennie mindkét lábnak, amíg a víz ki nem hűl. Ez Szabó professzor úr előírása.

Lábaim áztatása közben értem meg a lényegét.

Az ortopédián főleg az idősebb korosztály fordul meg. Ebben a korban egyfajta életkori sajátosságként előjön a körömgombásodás. A műtéti beavatkozás nagy felületen történik, a fertőzés-veszély tehát adott. A vízben bizonyára valamilyen fertőtlenítőszer van. Abszolút preventív dolog tehát a lábáztatás.

(Utólag megkérdeztem néhány más intézményben operált sorstársamat, volt e része hasonló eljárásban. Nem talákoztam igenlő válasszal, sőt akadt olyan is, aki számon kérte, miből gondolta volna bárki is, hogy Ő nem mos lábat...)

Szóval a profom azt kéri, hogy népszerűsítsem ezt a műtéti eljárást, amivel engem is operált.

Nem azért, hogy neki több betege legyen, mert csak egy keze van és neki is huszonnégy órából áll a napja. Hanem egyszerűen

azért, mert ez a korszerű. Sokkal rövidebb a rehabilitálásra fordított idő. És ez az érintettek érdeke. No meg a társadalombiztosításé is. Amikor beszélgetünk, szemei kinyílnak, érdeklődés költözik az arcára, és mikor fél 9-kor jelez a műtő, hogy mehet ezúttal váll ízületet operálni, kéri, ha tehetem, várjam meg hazautazásommal a fél 11-et, mert akkor kijön, a következő műtétje csak délben lesz, és addig tudunk még beszélgetni.

Megvárom.

Fordítva ül le a látogatóknak fenntartott székre, szemben velem és úgy beszélgetünk. Pontosabban én mondom a magamét, Ő hallgat. (Aki ismer engem, tudja, hogy ez nem új dolog nálam... Sőt, a minap hallva nagyobbik fiam értekezését a jelenlegi mindennapi életről, no és a Brexitről, az öröklési lánc nem szakad meg, mert fiam továbbviszi beszélőkémét, mint ahogy én is tovább vittem a *bőbeszédű* apámét.) Majd egy óras monológom után olyan érzetem támad, mintha évtizedek óta ismerném. A távolság a lélektől-lélekigben minimálisra szűkül. Legalább is részemről.

Útban hazafelé a kipárnázott, lefektetett kocsiuülésen, négy napos műtötként – míg férjem az M7-es autóforgalmára koncentrálni, fő célként, hogy a csúcsforgalmat megelőzve, gyorsan átvezessen Budapesten – hangot adok abbéli elképzelésemnek, hogy a több mint negyedévszázadig szerkesztve az orvosi, egészségügyi lapokat, talán lesz még kapcsolatom arra, hogy elhelyezzek egy olyan orvos által írt cikket, aki nemcsak elméletben, hanem a gyakorlatban is műveli azt, amiről ír. Akad majd olyan kollega, pályatárs, aki segít nekem.

Már itthon felhívom az egyiket, aki Csehák Judit regnálása alatt volt államtitkár, tehát még 89.előtt. Ráadásul sebész, itt él hely-

ben, és anno együtt úsztunk Leányfalun, amikor elmesélte, hogy fél a nyugdíjazástól, mert meg fogja ölni az unalom. Ajánlottam, hogy miért nem kap ki egy-két szaklapot, ahol orvos-főszerkesztőként legalább érti is, amit ír. (Én nem mindig értettem).

Ma két szaklap főszerkesztője. A nyáron a nyíregyháziak kértek tőlem egy soron kívüli megemlékezés elhelyezését. Azonnal teljesítette.

Most azt válaszolja, hogy *bár nekem mindent*, megpróbálhatjuk, ismeri a problémát, de a szerkesztőbizottság szakirányú megmondója biztos kidobja, mondván, hogy minek hergelje a többieket, hiszen hat év egyetem, négy év szakvizsga után, senki sem fogja bevállalni külföldet, mert itthon ez a műtéti technika még kevésbé ismert. Az annak idején bevezetett és meghonosított módszerek újakra, modernekre történő átváltoztatása nagy harci feladatot ró az új generációra. Bármennyire is bizonyítja létjogosultságát az új módszer: gyógyulási idő, költséghatékonyság stb. „Az archaikus viszonyok a jók az egészségügyben”. – kommentálja.

Konklúzió: cikkelhelyezés kilőve.

Sebaj, jöhet a Mindenki Akadémiája a közszolgálati csatornán. Egyébként is minden adásuk után bemondják, ha valaki tud valamilyen közérdeklődésre számítható témát, jelezze. www.mediaklikk.hu/musor/mindenki-akademiaja. – honlapjukon is van erre lehetőség. Mikor elolvasom a fülszöveget, feldobódok. Ez az! Heuréka!. Megtaláltam! Ezt a fórumot nekem találták ki, hiszen az artrózis mára népbetegség. „*Mindenki Akadémiája – tudomány, ahogy még nem hallott róla, színes, érthető és élvezetes formában. Új ismeretterjesztő sorozat a hazai tudományos élet kiválóságaival. Minden nap egy újabb előadás a természettudomány, az élettudományok, vagy a humán tudományok magyar szakértőitől. Az előadások a tudományos élet legfrissebb hazai kutatási eredményeit tárják elénk. A Mindenki Akadémiája valóban minden-*

kié, aki előadóként bemutatná kutatási területét, találmányát, vagy nézőként személyesen is megismerkedne a magyar tudományos élet legjobbjával.” – tájékoztat honlapjuk. És jelzi: Írjak!

December 2-án jelzem. Az összes elérhető email címre írok! Biztos, ami biztos, mindkét email-címemről.

*Tisztelt Uram/Úr hölgy!
Kedves Kolléga!*

Szeretném figyelmébe ajánlani www.drszabóistvan.hu profot, sebést, aki akár pokolba is száll azért, hogy hazánkban is elterjedjen a már népbetegségnek számító coxarthrosis izomátvágás nélküli műtéti megoldása.

Valamennyi info megtalálható honlapján, de szívesen vállal laikusok – azaz civilek – számára is, humoros formában ismeretterjesztést. Ingyen és bérmentve.

Egy hete operált engem is. A régi és új módszer közötti különbségre, annak költséghatékony voltára nemcsak egykori egészségügyi szakújságíróként és 42 éve orvosfeleségként van rálátásom, hanem ezúttal alanyként.

Megtisztelnék egy visszajelzéssel.

*Köszönettel:
dr.Kollárné Balla Anna
www.drkollarne-ballaanna.hu*

Utóiratban megjegyzem::

„...hogy némi ízelítőt adjak a témához, elküldök egy email-részletet egyik rákérdezőmnek, hogy miért csoportosítom át kilencedik könyvem már – ELTE Prevenciós kongresszus – beharangozott – Nő, most és mindörökké – témájának megírását (gender.) a csípőm történetére.

Lábadozásom első fázisában Fürtös a menyem, és Vali, egyik általános iskolai osztálytársam – aki egyetemi docensként viszsza-
szakerülve szülővárosunkba, Nyíregyházára bevállal egy osztály-
találkozó megszervezését, mert egybeesik az 56-os Forradalom,
az iskola alapítása, és a mi korosztályunknak az iskola elkezdése,
lévén, hogy többnyire ekkor voltunk hat évesek, és szeretné, ha
elmennék a találkozóra – érdeklődött, hogy miért kezdtem is-
mét grafomániámba. Az Ő válasza még jobban feltüzelt: bizony
vannak még bajok kis hazánkban.

Szia, Anca!

*Köszönöm, hogy ilyen részletesen megírtad következő könyved témá-
ját és leendő megvalósulásának előzményeit.*

*Tényleg regénybe illő a történeted, s közben, sajnos hű képe a ma-
gyar egészségügynek is, amit leírtál. Kár, hogy kevés ilyen orvos akad
ma Magyarországon.*

*De már Semmelweis óta tudjuk, mennyit kell küzdenie annak,
aki valami újat akar bevezetni az egészségügyben.*

*Én egyébként már továbbadtam az általad megadott webcímet
az István pesti barátjának, aki évek óta kínlódik a lábával, de nem
akart bejelentkezni a beláthatatlan idő múlva sorra kerülő műtetre.
Valamit már hallott róla ő is, de ő pécsi professzornak tudta. Most
megértettem, miért.*

*Nagy szerencséd van, hogy ehhez az orvoshoz kerültél. Remél-
hetőleg a gyógyulás is gyorsabban megy, hogy nem roncoltak annyi
mindent.*

Legyél bátor és erős továbbra is, járkalj sokat!

Mielőbbi gyógyulást kívánok: Vali

Mivel a három hete elküldött leveleimre *se kép, se hang*,
december 20-án ismételten elküldöm leveleimet ugyanezen cí-
mekre ezen megjegyzéssel:

Tisztelt Címzettek!

A közelmúltban – 3 hete, több címen, és címről – megkerestem Önöket a most idemásolt levelemmel.

Kérdésem: Illúzió várni, hogy egy mondat erejéig visszajelezzenek?

Vagy végleg vesszen el az, ami Balzacnál elveszett?

Ez idáig nem kapok választ. És még nem döntöttem el, akarok-e ismételten Szilágyi Erzsébetet játszani, aki levelét megírta... És igazából azt sem tudom, hogy az illetékesek tudják-e, hogy jön ide Szilágyi Erzsébet, vagy egyszerűen beérik azzal, hogy a *Nő megőrült*. Vagy pusztán csak: *hülye*. Azért abban reménykedem, hogy tudják, mi veszett el Balzacnál. Bár a Pisa-i jelentés szerint a szövegmegértés egyenesen arányos az olvasással, és ma nem foglalkozik az ifúság az Illúziókkal, ami Balzacnál elveszett, de azért optimizmusom határtalan.

Bár kételyeimet elmélyíti egyik barátom e tárgyban küldött levele, aki jártas lévén a hazai televíziózás viszonyaiban, ma már külföldről szemlélve a hazai viszonyokat, mondja el idevonatkozó véleményét.

November végén tanácsát kérve én keresem meg emailen:

...Mint ismeretes: megműtöttek. Csípőprotézisen estem át, amit itt Magyarországon általában oldalsó behelyezéssel, combvágással csinálnak, ami az izmokat is érinti. Utána csövet kell behelyezni, abból trotyog a trutymó. Tíz nap kórházi ágyas bennfekvést igényel, majd varratszedés. A gyógytornász bent a kórházban megtanít mankózni, mert hat hétig ki kell iktatni a ráállást, azaz a terhelést. Magyarul: nem szabad ráállni. A kórház után három hét Rehabilitációs osztályon történő tartózkodás kell, ha nincs, aki otthonodban kisegíti mozgásképtelenséged. Illetve korlátozottságod. Általában hat hónap után van az eredeti visszaállás. Orvos férjemnek is ilyen műtétje volt

2011-ben, a 11-ik napon hoztuk haza. Majd középre téve egy régi magasztott ágyat, én láttam el, tizenöt gyógytornászi kezeléssel. Neki viszonylag rövid idő – három hónap az általában hat hónap helyett – kellett a korlátlan mozgáshoz. Az igaz, hogy ha a gyógytornász huszonöt lépcsőzést javasolt, Ő százat csinált. A lába mind a mai napig tökéletesen funkcionál. Van egy új, merőben más eljárás. Az előről történő izomátvágás nélküli megoldás. Ilyenkor is levágnak, kicserélnek huszonöt cm. átlagos hosszúságú csontot, a forgóval, amit ugyanúgy lefűrészelnék. De mivel előről történik a beavatkozás, nincs hosszú izom, és széttolva a húst kell a sebésznek dolgoznia. ILYENEN VOLTAM ÉN IS. A Duna TV-ben láttam egy ismeretterjesztő rövidfilmet, mint a népbetegségnek számító artrózis új sebészeti megoldását. Felvettem az azt végző orvossal a kapcsolatot. Bevállalt. Elmondta az útját, hogyan tudom közfinanszírozásból, társadalombiztosítás terhére kivitelezni. Ez a honlapja, <http://www.dr.szaboistvan.hu/> Itt vele kapcsolatban minden megtalálható. Magánklinikán – Budapest-Pécs – operál, a beavatkozás nem olcsó, az igaz, hogy öt nap szállodai ellátással. Le is van írva, hogy az ár miből tevődik össze. Nincs gondja páciensek vonatkozásában. Viszont az állami egészségügyben is dolgozik, a Kaposi Mór Kórház Ortopédiai Osztályát vezeti. Kb. negyvenhét éves. A szakma megszállottja, szakvizsga után négy évig tanult külföldön: három év Belgium, egy év Párizs. Az idősebb ortopédus társadalom nemigen kíván változtatni a már megszokott műtési módszerén, no, meg nincs is hol képeznie magát, mert itthon nem oktatják. Olyannyira nem, hogy elmondta, a cikkeket rendre visszaküldi a magyar szakfolyóirat, mondván, itthon még nem érett meg a magyar társadalom az ilyesmire... Pedig Ő is professzor. Az általa vezetett osztályon ő így operál, a várólista hosszú és nemcsak azért, mert neki is csak egy keze van, hanem mert a műtési eljárás vonatkozásában az egész ország a felvevőterülete. EGY FORINTOT SEM FOGADOTT EL. Azt mondta, hogy szé-

gyelljük magunkat a kérdés és ajánlattevésért. A borítékra azt mondta, hogy taszítja az állami egészségügyben, hiszen a magánklinikák profija ez. Viszont örült a könyveimnek, és kérte, hogy mint egészségügyi szakújságíró népszerűsítsem ezt az eljárást, ott ahol tudom. Akár elmegy mindenhova előadni, ha itthon van. A következőt gondoltam. Van a MINDENKI AKADÉMIÁJA a közszolgálatin. Írnék nekik, bizonyára érdekelné őket. Azután több helyen működnek un. SENIOR KLUBOK. Telt házzal működnek, tehát van igény az ilyesmire. Ismereteim szerint egyfajta tartalomszolgáltatóként anno Te is kapcsolatban álltál a hazai csatornákkal. Kiket keresek? Van már arra is példa, hogy előadás-szervezésre specializálódik egy cég, s az előadásokat könyv formájában ki is adják. Ilyen például a Nyitott Akadémia. Szerintem az engem operáló professzor azt szeretné elérni, ha a rászorultak részéről jönne a kényszer az orvosok szemléletváltására. Egyébként ma reggel férjem egyik kollegája – aki onkológus főorvos – írt, hogy milyen műtéten estem át, hogy a negyedik nap már otthon vagyok. Milyen protézis ez... stb. tehát az orvos szakma is abszolút tájékozatlan ezen a területen. Sokan kérik, hogy ajánljam be őket is a prof.hoz, mert ezzel az eljárással szeretnék megoperáltatni magukat. Ez többek között a földrajzi távolság miatt is kivitelezhetetlen, arról nem is beszélve, hogy egy ilyen nagy műtétnél bármikor jöhet komplikáció. Tudsz nekem tanácsot adni?

...Eloolvastam, megértettem. Ha otthon lennék, és abban a beosztásban, amiben voltam, felkarolnám az ügyet. Ma már merőben más a helyzetem, meg a lehetőségem, de ezért változtattam nemcsak országot, hanem földrészt is. És úgy látom, ami igaz ügy, az Magyarországon szart sem ér. Persze, lehet, hogy több ezer kilométerről nem jól ítélem meg a dolgokat, de boldog lennék, ha én tévednék. Ha ki kell küldeni egy csapatot egyszerű kamerával és mondjuk felvenni a profelőadását, abban tudok segíteni, mert még maradt annyi ismer-

retségem. Ez nem szakmai, hanem emberi viszont-gesztus lenne a részesedről az operáló orvosod felé. Szakmai közeg felé inkább egy orvosi PR csapat kellene, de ebben neked szerintem még mindig nagyobb a kapcsolatrendszered. És természetesen körbe nézni, hogy milyen komolyabb TV csatorna, rádiócsatorna vagy online csatorna lehetne releváns. Én nem igazán tudom, hogy országos szinten milyen csatorna foglalkozik ilyen témával. MTV, Duna TV és ez az egész Magyar Televízió slepp érdekes lehet (mediaklikk.hu) is ide tartozik ha jól tudom), de oda kapcsolat kell, s nekem már semmilyen nincs velük, mindenkit lecseréltek. Ez a szakmai vonalon történő hírnévfelépítés, ami ahogy írtad nem véletlenül ütközhet falakba, hiszen még az átlagos szakmának (értsd másik orvosnak...) sem érdeke, hogy elvegyék a jól fizető műtéteket... Másik opció, ha mainstream (széleskörű) módon kezded el megismertetni a nevét, ahogy hívtad őket a „laikusok felé”, amihez országos elérésű hírverés kell, ehhez pedig bulvár műsorok kellene (sajnos Magyarországon ez működik...). De oda csak hírértékkel tudsz bekerülni, azaz le kell tenni valamit az asztalra a főszerkesztőnek, hogy betegyen téged. (Valami, ami világsiker, vagy átlagon felüli és ezt adattal is tudod igazolni. Esetleg meglehet kérdezni a dokidat, hogy van-e valami érdekes infó, sztori stb. a birtokában. Mert ha egy ilyen figyelemfelkeltő geggel be tud kerülni pl. egy RTL Klub híradóba, vagy Fókuszba, vagy Magellánba stb., akkor utána már köré lehet építeni az edukációs sztorit, amire mondjuk az RTL rá is fog játszani, mert szeret az államnak odafricskázni: lám stadionra van pénz, de egy olyan orvosi beavatkozást, ami mindenkinek előnyös, – államnak költséghatékony, egyénnek gyors gyógyulás – nem támogatják... DE ez nem egyszerű. Másik, hogy fizetsz érte, de azok milliós nagyságrendű riportműsorok. Még amit tanácsolnék, az Te magad vagy. Vedd elő a régi „egészségügyi szakújságíró énedet”, írd róla egy-két cikket és azokat juttasd el szaklapokhoz. Egészségpolitikai megközelítésben írd, az Neked megy, hi-

szen évtizedekig kommunikáltál az egészségügyben. Ha ez valamiért nem megy – már senki sincs a régiek közül –, ne ijedj meg. Tartsd szem előtt, hogy a tapasztalatot és tudást nem lehet elvenni tőled, és csinálj online hírverést! Számtalan formája van ennek is, és ahogy téged ismerlek, használd az Internetet. És ez korlátlan lehetőséget biztosít mindenkinek. Hidd el, eléred a célod! Ma már ez a jövő! És a másik fél is értékeli hozzáállásod, látja, hogy igyekszel, s ezt már úgy fogja értékelni, hogy Te mindent megpróbálsz. Az egészségügyi lobbínál csak a gyógyszer lobbí az erősebb addig úgysem lesz semmi-ben változás, amíg ők azt nem akarják. A döntéshozók egészen addig lojálisak és demokratikusak, míg el nem érik céljukat. Meglehetősen szelektívvé válik a memóriájuk. De ugyanez van a bankszektorban is, amibe most kezdek belelátni, mert most erről tudósítok...

– Igen, ez volt a kérdésem. – válaszolok. – Akkor lépek. Újságszerkesztői múltamból talán van még kapcsolatam. Az Internet adta lehetőségre én is gondoltam, köszönöm a megerősítést.

Viszont a Mindenki Akadémiájához írok. Mennek ilyen típusú adások. Keresek kapcsolatot. Azt mondja a prof, hogy tud laikusoknak is közérthetően, humorosan előadni. A Magellán jó ügy.

Továbbá szervezek a Senior Klubokba előadást, ott van kapcsolatam. És megírom a történetem. A saját lábamét. Ez az én kompetenciám és egyben a lehetőségem.

A jövőre nézve már vannak felkéréseim könyvtárakba. Ott a Nyugi-Nyögi Könyvem Poweres vetítését tudom alakítani. Azt mondja, szívesen eljön. Akár 10 percre is, ha a környéken vagyok. Teszek róla.

Egyébként a professzor érdekes figura. Nem orvos típus. Vízitnél hátul áll és nincs rangsor. Hagyja az osztályos orvosát érvényesülni. És nem is fehérbe van, öltözve. Még annyit: pont az a gond vele, hogy NEMZETKÖZILEG ELISMERT. Szerte a világban, előad.

Itthon meg egy cikket sem teszi be a szakma. Ismerjük, hogy senki sem lehet próféta a saját hazájában...

E levélváltás még jobban megerősít abban, hogy megírom az esetem.

Már csak azért is, mert ha jól meggondolom, ez az a fórum, ameddig terjed a kompetenciám. Ahol nem függök mástól. Egyedül talán a terjesztőktől. (Tegnap levélváltás e témakörben:)

L. B.: Ami nekem nagyon nem tetszik ennél a kiadónál, az a marketing hiánya. Megfelelő marketing nélkül ma már egy egyszemélyes fodrászat sem működik, egy könyvkiadóról nem is beszélve. Ezzel két gondom van:

1. Író vagyok, nem marketinges. Történeteken akarom törni a fejem, nem reklámfogásokon, számomra hasznosabb, ha kortárs irodalmat olvasok, nem PR szakirodalmat, az alkotásra szánható időmet pedig ne kelljen megosztanom a marketing tevékenységgel.

2. A kiadó elméletileg azzal is kockáztat, hogy a nagy valószínűséggel nem szakember szerzőre bizza a marketinget. Ha ő rosszul végzi, netán a kiadott mű sem váltja be a hozzá fűzött piaci várakozást, az értékesítés nem éri el a nullpontot sem, akkor a kiadás költségei sem térülnek meg. Nem hiszem, hogy ezt a kiadó lenyeli, valamilyen formában behajtja a szerzőn. Továbbá azt írják, ha azt akarom, hogy a saját webáruházukon kívül más csatornákon is értékesítsék a könyvet, mégis előre kell fizetnem. Ha pedig ez a helyzet, inkább fizetek egy jó nevű kiadónak. M. R: Az az érzésem, hogy itt fogalomzavar van. A magánkiadó lényege, hogy a szerző dolga minden. A a vita tárgyát képező kiadó pont ezzel szemben ebből ad egy engedményt. A jó nevű kiadónak nem fizetsz, hanem amennyiben átmész a szűrőkön, szerződtetnek és ők fizetnek. Nem kellene keverni Jézuskát a Géppuskával. S: P. Ingyen nincsen semmi – aki elhiszi, hogy van in-

gyenes könyvkiadás, az nagyon naiv. Ha van ilyen, hogy nem kell előre fizetned, mert pl. a nagy kiadó nagyon nagy fantáziát lát benned, akkor is fizetsz nekik, mert a jogdíjad nem 25% lesz, hanem jóval kevesebb, 9-10%. Tehát per sundam bundam visszaveszik azt, amit rád költöttek. M. R.: Nem mindegy, hogy visszaveszik az eladásból a rád költött lóvét, vagy te raksz ki fel milliót, hogy legyen mit eladni. Anna Balla: L.B. Illúzió amit elvársz! Megváltozott a piac. Neked kell önérvényesíteni, hacsak nem vagy Kepes, Jakupcsek vagy Endrei, akik a képernyő által minimum három generációra belépőjegyet kaptak az ismertséghez! Ezzel nem minősítek.,csak tényt közlök. Kepes kimondottan előkelő helyet foglal el olvasás-élményemnél, Jakupcseket nem olvastam. Endrei pedig kimondottan ezen érveimet támasztja alá, hiszen ugyanabban a témakörben egyazon évben jelentkeztiünk és érzem a hátrányom. Pedig alaposabb munkával léptem a piacra és ezt nem én mondtam. Bár itt van Dragomán. Ő ismeretlenül tört be a szépirodalomba, viszont esetében ritka 21.sz érték csillog. Az általam említett három szerző nem szépirodalmi mű, inkább életút-ismertetés és ebben a vonatkozásban óriási a lépéselőnyük. Hiszen inkább a szerzőjük, mintsem mondanivalójuk a vonzerő.)

De ha az ember frissen tartja az agytekervényeit, talán tud alkalmazkodni a kihívásokhoz, és eredményesen ötletel ezen a meg lehetően változó piacon. Mert azért el kell ismerni: megváltoztak a szokások. Akár akarjuk akár nem: az információs társadalom világképe már nem a könyvet kezében tartó olvasó. Sokkal inkább a laptop vagy az okostelefonján csetelő, életkorban igen csak széles skálán mozgó felhasználó...

Végezetül íme műtétem dalba foglalva:

Csípő/ségem epilógusa

avagy

Balla-da a bal-lomról

Karmester: Prof. Dr.Szabó István ortopéd sebész, osztályvezető főorvos, egyetemi magántanár. Húsz éve ortopéd sebészként praktizál. Több mint négy év külföldi tapasztalatszerzés és számos tanulmányút során vált a vállsebészet és a nagyízületi (csípő, váll, térd) protetika specialistájává. Magyarországon elsőként kezdi el az elülső feltárásos minimál invazív csípőprotézis beültetést rutinszerűen alkalmazni, izomátvágás nélküli műtési technikával. Ezen beavatkozás minimális hegesedéssel és igen gyors gyógyulással jár. A legtöbb esetben a beteg már másnap képes mankó nélküli rövid sétára, és két hét után akár a munkájába is visszatérhet. Munkájának elismeréseként a Haszon gazdasági magazin felkérésére a szakmai zsűri beaválogatja az Orvosok top 100-as listájába, ahol a legjobb ortopédusok között benne van az első ötben, míg a betegek elismeréseként megyei Prima díjas lesz Somogy megyében.

Jelenleg a Somogy Megyei Kaposi Mór Oktató Kórház Ortopédiai Osztály osztályvezető főorvosa és a Pécsi Tudományegyetem egyetemi magántanára. Gyógyító tevékenységet a ma-

gán szférában is végez: a Balance Mozgás és Sport Innovációs Intézetben Budapesten és Pécsen a HTS Egészségcentrumban.

Énekes: e sorok írója. És akinek összegző rehabilitációs tapasztalatai dr. Szabó István professzor által végzett csípőprotézis beültetés után:

Hétfő: *a műtét.* Kérésem: „*sem látni, sem hallani nem akarok semmit!*” Gerincérzéstelenítés. Spinális anesztézia. Némi kis „kábszerrel” – hogy kérésem teljesüljön. Szűk másfél óra után már a kórházi ágyon konstátalom, hogy lábaim megvannak, abszolút magamnál vagyok és semmim sem fáj. Ezért gyógyszer sem kérek estére. Az alvás megy magától.

Kedd: *műtét utáni első nap.* Hajnali 5-kor ébresztő, majd önálló zuhanyozás, két mankó segítségével. A kötése vízálló, így nincs gondom ezen a téren. Fájdalmat nem érzek. Bevált a gerincérzéstelenítés, még mindig nem „fájok”. *Mozgásom annyira stabil, hogy kérem a katéter eltávolítását, hiszen ha „ki kell mennem, magamtól kimegyek...” Délelőtt már a gyógytornász is vendégem: ágyban végezhető gyakorlatokkal tornázunk. Este kezdem érezni a műtétet. Lüktet a lábam, meleg és fájni kezd. Kapok gyógyszert és jeget a beavatkozás helyére.*

Szerda: *műtét utáni második nap.* Fürdök, járkálok, gyógytornásszal tornázom. Szobatársaim irigyelnek, mert ők más technikával lévén megoperálva mozgásukban még igencsak korlátozottak. Két mankót használok, mert „csontjaim öregsége” okán csavarom is van a vápában, így azt gondolom, hogy kímélnem kell. Időközben jegelem az érintett területet a *ballomon...*

Csütörtök: *műtét utáni harmadik nap.* Nagy nap ez. Férjem vihet haza. Jó, kivételes a helyzetem, hiszen személyében biztosított az orvosi ellátásom. A gyógytornász beiktat egy gyors lépcsőzési gyakorlatot. Mire váratlanul ott terem a professzor, és közli: a csavar csak a megerősítést szolgálja, lehet *terhelni*

a csípőt, el a mankókkal. Együtt mármint a proffal sétálok a folyosón. Mankók nélkül. Bár olykor „fájok” – mire Ő: használjon „jajtablettát” – hanggal, vagy szájon át, de ne devalválja munkámat a botokkal. Jó ez utóbbit nem mondja, csak szerintem gondolja. Ha nincs nézőközönségem, akkor mankóval élek a szabadságommal.

„Beágyazva” a Seatba, férjem elindul velem haza. Gyönyörűen süt a nap, az autópályáról hullámozó víztükrével integet a Balaton.

Péntek: *műtetem utáni negyedik nap.* Az otthon, az édes otthon. Avagy: mindenütt jó, de legjobb otthon...

És lábadozás. Hol mankóval, hol anélkül. Hol fájok, hol nem. Telnek a napok, és én minden nap jobban és jobban vagyok. Közeleg a karácsony, de előtte bő egy héttel megjönnek az unokák a családdal Abu Dhabiból. Inkább helyt állok, mint ülök. Erről videóm is van, a Facebookra feltéve igen sok lájkot kapok. Míg a felnőtt csapat az ebédlőasztalnál eszi férjem terület asztalkámat, addig én a négy unokával ropom a táncot a nappaliban. Mankóval ütemezek, négyéves Arti unokám pedig a zongorán adja a fantáziakíséretet a „*cukrot adnék annak a babámnak, csárdás kisangyalom*”-hoz, miközben a hallgatóság megállapítja: valóban Bartók vér csorog az ereiben, anyai ágról...

És így telnek-múlnak az ünnepek, már abszolút mankó nélkül lépek át 2017-be, a család elrepül, a gyógytornász manuál terápiában – is – részesít, ami nagyon jó, mert átgyúrja a megbolygatott idegeket. És mikor valaki illemből vagy valós érdeklődéssel megkérdezi:

- Hogy vagy?
- Nem jól. – válaszolom.
- Mert?
- Fáj a csípőm.

- Amit megoperáltak?
- Nem.
- Akkor?
- A másik. A JOBB!
- Hogy-hogy?
- Mert az is kikopott. Már rég. Most meg, hogy óhatatlanul többet vállalt, hát beintett. Úgy hogy nehezen megy a jobbomon aludni. Hanyatt meg nem tudok.
- Akkor állva alszol?
- Nem. A BAL Lábamon. Elvégre Balla vagyok.

* * *

E témát közvetetten ugyan, de kiegészíti egy tizennégy éve egészségügyi szakújságíróként írt cikkem. Közreadom azzal, hogy a helyzet: változatlan. Továbbra is összemósodik a kérdés.

A paraszolvenciakérdés látlelete

E sorok írójaként háromszorosan is jogos vagyok a paraszolvenciakérdésben állást foglalni. Talán kijelenthetem: ma Magyarországon az egyik legilletékesebb vagyok ebben a kérdésben nyilatkozni.

Mert:

- *Tizenötödik éve írok, szerkesztek és menedzselek egészségpolitikai szaklapot, ezáltal naprakész vagyok a mindenkori hivatalos szakmapolitikában. Teszem ezt kormányzati ciklusokon átnyúlóan – a biológiai öregedésen kívül – változatlan formában, miközben a kormányok szereplői és döntéshozói változnak*
- *Tizenegyedik éve – 1993.tól – vagyok a Paraszolvenciamentes Manager Szemléletű Gyógyításért Egészségügyi Közcélú Alapítvány képviselője, ahol a „mit-miért” szándéktól vezérelt alapítói célt végigbábkodtam.*
- *És nem utolsó sorban harmincegyedik éve vagyok szülész-nőgyógyász orvosfeleség, férjem klinikumban dolgozik, így ismereteimet első kézből merítem, előnyeit-hátrányait a házassági közös szerzemény tükrében saját bőrömon tapasztalom*

Külön-külön is elég okom lenne megszólalni, de így együtt – azt hiszem – hiteles vagyok paraszolvenciaügyben.

Szakmapolitikai látleletem

Miközben olvasom a különböző hozzászólásokat az interneten, hallgatom a hetek óta zajló nyilatkozatokat a rádióban, televízióban, azon gondolkodom, hogy ennyi fórumon miért nem hangzik el a szabatos, tömör fogalmazása a kérdésnek. Nevezetesen: addig, amíg az orvos mennyiségi-minőségi munkavégzése nem közvetlenül jelentkezik a végzett teljesítménye arányában az ezért járó hivatalos

ellentételezéssel, addig az orvos-beteg interperszonális kapcsolat egy felülről mesterségesen irányított és vakvágányra terelt, kimondottan kelet-középeurópai képződmény, amelynek léte érdekszövetségek sorozatán alapszik. És amely rendszer olykor kiválóan alkalmas hangulatkeltésre, figyelemelterelésre. (Gondoljunk itt csak a múlt évet ex-lex helyzettel záró kórháztvény alkotmánybírósági döntésére és arra, hogy évekzár óta ez a kudarc nincs napirenden.)

A rendszerváltás tizenöt éve alatt egyetlen kormány sem kívánt ebben a kérdésben, érdemben lépni, miközben valamennyi választási kampányának zászlaján elsők között szerepelt az egészségügy rendbetétele, s benne – hangzatosan – a hálapénz megszüntetése. De abban a pillanatban, mikor a nyerő megízlelte a hatalom bódító mámorát, esze ágában sem volt a közteherből befolyó negyvenhárom százalékot megosztani és a reform alapjait biztosító közvetlen érdekeltiség rendszerét kidolgozni, hiszen ami egyszer egy összegben jelentkezik, az hatalmi tényező. A lakossági internetes hozzászólások között visszatérő gondolat: „fizetem az egészségügyi hozzájárulást, méltán várom el a pénzemért megillető ellátást.” Tökéletesen igaz gondolatmenet, bár már leveti magáról a szolidaritási elvet, azaz. „mindent egy közös kalapba, hogy abból mindenki részesedjen”. Szolgáltatás alapú tartozik – követel – elvvé minősül és egészen addig rendben is van, amíg a területi illetékesség alapján igénybevett ellátásra korlátozódik. Ott az vizsgál, aki soros, annál szülők, aki szülőszobás, az operál, aki a beosztás alapján műtési napos. Elvben ennek is működnie kell, ezt szavatolja a kórházak, rendelők minőségbiztosítása. (Arról most nem beszélek, hogy a lakossági befizetések minimális hányadát képezik csak az egészségügy finanszírozásának és az állami költségvetésnek mennyit kell pótolni.) Csakhogy: az orvos-beteg kapcsolat bizalmi kérdés és azért engedjessék meg nekem, hogy: ha eldönthetem, melyik boltba vásárolok, vagy hol szabatom a ruhámat, vagy ki vágja a hajam, akkor azt is én döntsem el,

hogy ki néz vagy nyúl bele az intim testrészembe. Ez a szabad orvosválasztás és ennek ellentételezése jelenleg nem alapja semmilyen hivatalos rendszernek, mert itt lép be a politika és annak intézményesített érdekeltiségi rendszere. A gyógyító munka van alárendelve az intézményesített formának, miközben tízezrek egzisztenciáját meghatározó tényezővé válik, sajátos magyarországi feketegazdaságot involválva. Mert tessék csak belegondolni: miért nem téma a paraszolvencia tőlünk nyugatra?

1989-ik a hierarchikusan építkező egészségügy és az abban dolgozni kívánó és akaró alkalmazott a mindenkori hatalom függvénye volt. Pártelvtársak döntöttek kinevezéseken, státuszokon és el se tudta képzelni a beteg, hogy olykor az ő bizalmának letéteményese – az orvos – milyen lenni vagy nem lenni kérdések között vághatja, vagy nem vághatja fel betege hasát, miközben az egész ténykedés Hippokratészra való hivatkozással volt és van nyakon öntve. Mit számított és számít mind a mai napig az orvos hivatalos (!) érvényesülésében, hogy jó vagy rossz operatőr-e, rajonganak-e érte betegek, vagy vad pokróc lévén elkerülik! Indifferens kérdés mind a mai napig, sőt a túlzott népszerűség adott esetben a főnök vagy a vezetés haragját vonhatja maga után, s a népszerű orvost olykor a féltékenységen építkező intézményi érdek akarta likvidálni.

Az átkosban volt és maradt a szabad nyugat illúziója, aminek zálogául legelőször egy útleveél volt az álmok netovábbja A csak dolgozni akaró orvos hagyatkozása, hogy létezik egy hely, ahol eljöhét a Kánaán, ha lelkiismeretes munkámmal elnyerem betegeim voksát és ez nekem megélhetésemet biztosítja. Ahol csak a betegek igénye szerez és nem a politikai hatalomnak kiszolgáltatva kell hajladoznom.

Az eufórikus rendszerváltáskor senki sem gondolta, egyszerűen nem hitte volna el, hogy tizenöt év múlva a tőke és profitvilág kelős közepette, van egy szakma, egy hivatás, egy piedesztálon lévő egzisztencia, aminek szolgálatával – ha úgy tetszik szolgáltatásá-

val – eredményt – bevételt termel valaki és abból nem részesedik. Hogy csak hála szintjén, magánszférában működhessen annak az alapvető evidenciának ellentételezése, hogy kiszolgáltatottan ragaszkodhassam orvosomhoz, akire hagyatkozni van bizodalmam, s ami – már lassan elcsépeelt frázisként – egyben gyógyulásom záloga.

A teljesítményalapú finanszírozásnál a rendszerváltást követő első ciklusban reménykeltően megtörtént a beavatkozások forintosítása. (HBCS 1993). Mint ismeretes, ennek alapján kapják a kórházak működési finanszírozásukat az OEP-től.

Felvetődik a kérdés: miért nem ennek alapulvételével részesül valamilyen hányad alapján az orvos? Azaz, miért nincs összefüggés az orvos keresete és az általa végzett beavatkozások között? Miért nem lehet hivatalosan is fokmérője az orvosi munkának az, hogy mennyi a betege, hányat vizsgál meg vagy az osztályos munkában milyen feladatokat lát el? Mi lehet fontosabb egy teljesítmény értékelésénél, ha nem az, hogy ki mennyit dolgozik egész nap, amely mára már alapja az öt foglalkoztató intézmény gazdálkodásának? Vagy, hogy mennyire elégedett betege?

És miért nem ez az alapja egy rendszer – az egészségügy – működésének? Netán nincs ember ennek kidolgozására? Az azóta eltelt időszak tömördek, vérlázító improduktív sáskahada – ahol a kórmanyciklusok klientúrájában szaktanácsadóként, tudományos munkatársként, szakértőként és megannyi – csak a fantázia szabta határok alapján behatárolt – jogcímeiken milliókat vettek fel saját zsebbe, miközben ráadásként ötleteket gyűjtése jogcímen beutazták a világot – nem tett le semmit az asztalra? És ezt senki sem kéri számon?

Azért, mert ha ez lenne az alapja, akkor az egész rendszert át kellene építeni, az alá és fölérendeltségi viszonyokat újra kellene gondolni, ez pedig pozícióvesztésekkel járna.

A kórház törvény elfogadása előtti médiakampányban az egyik kereskedelmi televízió műsorában látszólag egy oldal képviselésében

szólalt meg az előző kormány minisztere az egészségügyi szakszervezet elnökével.

Érvelésük során mégis ellentmondásba kerültek egymással, mert az elnökasszony kifejtette: semmilyen privatizációnak sem híve addig, amíg a paraszolvencia törvényileg nem büntetendő cselekmény. Mire az exminiszter döbbenten fordult partnere felé: „tudja, elnök asszony mit beszél: 34 milliárd hiányzik az éves költségvetésből ahhoz, hogy ez törvényileg tiltva legyen.” Mire az elnökasszony azt válaszolta: pont ezért tartanám ideálisnak a privatizáció kérdését mondjuk, az Euro-hoz történő csatlakozás, azaz 2008-ra aktualizálni. Valóban: a dolgozók érdekvédelmi fóruma mindkét kormányzati ciklusban ellenezte a privatizációt, de mit is tehetne mást egy olyan fórum, amely az alkalmazotti lét érdekképviselését szolgálja önkéntes alapon?

A január eleji közszolgálati televíziós politikai vitaműsorban a mostani egészségügyi miniszter a hálapénzről keletkező tömeghisztéria kapcsán azt nyilatkozta, hogy íme, egy olyan jelenség, amit a kórházak privatizációja megoldana, mert az egészségügy reformja nélkül ez a helyzet megoldhatatlan. Bizonyos vonatkozásban miniszterünknek igaza van, mert reform nélkül nincs változás. Csakhogy: Ez a kormány úgy ment neki reformjának és vitte át az azóta elhíresült Kórháztörvényt, hogy nem rendezte előtte a dolgozók jogállását. Ezzel olyan bizalmatlansági tényezőt gerjesztett valamennyi dolgozóban, hogy az a csoda, hogy a dolgozói magatartás mindeddig nem ment át semmilyen agresszióba. Mert miről is van szó? Mit is privatizálhat a tőke? A rendszert. A rendszernek miből van bevétele? Az elvégzett gyógyításnak biztosító, azaz az állam által történő forintosításából. Kik végzik a bevételt biztosító teljesítményeket? Azok az egészségügyi dolgozók, akik nincsenek – hivatalosan – érdekelve saját munkavégzésük eredményességében, akik alkalmazotti státuszuknál fogva beosztottak, akik közalkal-

mazotti státuszuk elvesztésével bármikor lecserélhetőek, és akik egy profitorientált témában legjobb, ha hűbéresi láncra vannak fűzve. A hatalmi pozícióban lévő tulajdonosnak vannak alárendelve, ahol ráadásul létük nem munkavégzésük függvénye. A kör bezárul. Okozati tényezőként lép be ebbe a rendszerbe a főszereplő – a beteg – mert szó szerint az ő húsa: a lelke vagy a teste – a tét. És mint tudjuk, mindannyiunk életében eljöhet az a perc, amikor valóban semmi sem számít, mert egészségünk kérdése: létkérdésünk.

Persze: Lehetne azt mondani, akinek ez nem tetszik, váljon magánorvossá, vegyen magához egy pár nővért, keressen mecénátúrát, hozzon létre működési feltételeknek megfelelő struktúrát és... váljon önállóvá, azaz működtesse praxisát, mint mondjuk Ausztriában. Csakhogy nem szektor semleges a finanszírozás és beavatkozását nem fizeti a társadalombiztosítás. Tegyük hozzá: a kötelező társadalombiztosítás! Mert itt ez a lényeg! Mert ezt kapja hazánkban valamennyi állampolgár, ez a stabil, ez az érték, ez adja a rendszer alapját, erre van ráfűzve a magyar lakosság, ezt lehet adott esetben kipótolni a költségvetésből, a közből! Ez az érték, ez az a lépes méz, amire bukik a tőke, mert ezen a piacon nincs – nem lehet – rizikó! Tehát: nem lehet ezt mondani, mert nincs más alternatíva. A Kiegészítő Biztosítás, mint ilyen még nem létezik hazánkban és jövedelmezőségi mutatóink sem azt jelzik, hogy a lakossági megtakarítások újabb öngondoskodás felé irányítanák a lakosságot. (Apropó: betegek és betegjog! Igazából tudják-e betegeink, hogy az a bizonyos joguk voltaképp miből is tevődik össze? És hogy hány sebből vérzik?)

A meghíúsult Kórháztvörvénynek – ellentétben a Mikola féle törvénnyel – valóban volt olyan kitétele, hogy a dolgozók is részt vállalhatnak a tulajdonlásban. Igen ám, de a törvény hatályba lépésekor semmilyen reorganizációs hitelt nem rendelt ennek megoldására a kormány, ami azt jelenti, hogy adott esetben labdába rúgni sincs esélyük és lehetőségük a dolgozóknak, ha netán saját sorsuk irányí-

tásában, biztonságuk érdekében némi tulajdonosi részvényt is szeretnének. Erre mondják azt, hogy adott esetben elmegy a hajó, mert későn vettél rá jegyet! És elúszott a hajó, mert járata csak egyszer létezett! (És pont itt tekinthető műhibának az, hogy egy szocialista kormány vadkapitalista módszerekkel, kizsákmányolóval kezd hozzá reformjának és még látszatát sem kelti az esélyegyenlőséget jelentő konszenzusnak.) Tehát akkor, amikor bármelyik miniszter az illegális jövedelmek számonkérése végett az adóhatósághoz fordul egyfajta szankcióként, akkor, amikor a tárca kérésére kutatóintézetek a hálapénz nagyságáról végeznek felméréseket, akkor maga a kormány minisztere mond ellent önmagának, mert olyasmire kérdez rá, amelynek legális formájára az általa vezetett kormánynál ő maga, vagy elődei nem dolgoztak ki megoldást. Miközben felvállalja az illegális dolognak legális voltát, amelynek értelmében cinkossá válik a vétkesek között, sőt – a legutóbbi intézkedési ötlet alapján – egyenesen ráhajt a bulira, mert ismételten a közös kasszába akarja beterelni a lakosság plusz befizetését – a hálapénzt – a személyes tényezőket figyelmen kívül hagyva – a rendszernek, aminek privatizálása egyébként napirenden van. Mi ez, ha nem a kizsákmányolás felső foka?

Sokat elhangzó frázis: addig nem várhatunk lényegi változást, amíg nem kerül több pénz az ágazatba. Ez így nem igaz. Valóban kevés a pénz, de csirái sem mutatkoztak ezidáig a racionalitásnak és a pazarlás felülről építkezik. Ha nem a gyógyítás folyamatához kötődik a mérce, ha nincs beleszólása a pénzköltésbe annak, aki segít azt direkt úton megtermelni, addig előfordulnak olyan anomáliák, hogy: nincs WC papír és gyógyszer az osztályokon, de van többmillió nagyságú, sokakat érintő év végi jutalmazási keret, látványosan felfutó vezetői egzisztenciák és mondjuk többtucat teleszkópos toloszék egy osztályon, anélkül hogy kérte volna valaki is az osztály illetékesei közül, miközben alapítványi adományokból tudja csak

megvenni a munkájához nélkülözhetetlen színes ultrahangkészüléket. Amelyre a pénzt többnyire megint a raglétra alján lévő, de a foglalkozása tárgyával – a beteggel – közvetlenül érintkező orvos vagy nővér tarhálja össze a hálás betegektől. S ha ez ügyben következtetéseket levonni kényszerül, mindez rágalmazásnak minősül. Addig, amíg a gyógyításra szánt keretösszeg nincs valamilyen civil kontroll ellenőrzése alatt, addig a különböző kormányzati ciklusokban bárki bárholnan bekerülhet biztosítási főtótumfaktumnak, legfeljebb, ha nem ért hozzá felvesz tanácsadót havi több millióért, miközben az intézményben nő a főosztályvezetői státuszszám, saját gépkocsi havi százezret is meghaladó mobiltelefon számlával.

Hozzá nem értő vagy más célból a rendszerbe kerülő emberek tucatját látja el a köz, miközben valóban előfordul, hogy a szolgáltatást alanyi jogon igénybevevőt – a járulékfizetőt – a vizsgálatról elzavarhatja, vagy éppen elfelejti szülés után összevarrni az embertelen világ között szintén elembertelenedő, a rendszerben lezüllött munkavállaló. Mert ez a demoralizáció átnyúlik a tizenöt esztendőn, mára már végigsöpör az egész ágazaton, egyre mélyebbre süllyedve ott tart, hogy mondjuk egy lábműtét utáni operáció okozta székrekedésre adott hashajtóhatásra, magad alá defekálsz, mert nem jól lobbiztál az ágytálért vagy elkövetted azt a hibát, hogy nem hoztál magaddal zöldhasú aprót és lilát adni smucig vagy – így látogatásidő ide vagy oda – inkább beszarsz. A morál és az anarchia a rendszer lényegében – sőt tovább megyek – mára már az ország vérében van – és csoda, hogy a veleszületett segítőszándék az évek során átmegy az utcai kalmárba? Hogy hagyja az a doktor, hogy megalázzák a borítékkal, sőt az árak függvényében már ki is követeli? Ki mer itt követ vetni erre a folyamatra, amikor fejtől bűdösödik a hal?!!!

Cikkem írásakor kölni kollega hív telefonon és jelzi: hallotta, hogy a hozzászólásokban az is vissza-visszatérő gondolat, hogy or-

vosaink csodálatos autókkal járnak. Kérte, írjam le: ha Németországban egy orvosnak nincs jó autója, az bizalomvesztéssel járhat, mert arra utal, hogy nem jó orvos az illető, mert nincs sok páciense, hiszen nem telik jó kocsi! (Ezt fogalmazta meg egyik sztárügvédünk is, akit arról faggattam, miért jár 25 milliós kocsik különlegességgel!) Akkor hogy is áll hazánkban ez az orvos és luxuskocsi kérdés? És ebben az a tragikus, hogy valóban a betegek hálás adakozásából éri el az orvostársadalom ezt a színvonalat.

A parasztolvenciakérdés társadalmi méretűvé válását egy múlt évi végi internetes portál körül kialakuló polémia és az egyik fővárosi kórház szülészeti osztályán végzett szülész orvosnak a szakmát is megdöböntő felkért szülés levezetési esetszáma indította el. Az aktuális miniszter véleménye szerint az interneten történő csetelés egy látens igényt takar, amiben a miniszternek tökéletesen igaza van. Aki járatos a világhálón, nagyon jól tudja, hogy évek óta megy már például ez a téma a Nők Lapjának internetes honlapján is, és nagyon jó fórum arra, hogy a kismamák tájékozódjanak. De az orvosok sem ágáltak ellene, mert számukra is informatív, mert a „ki mennyit és mennyiért” még egymás között is tabu téma. Az, hogy a negyvenezer orvos között van tíz, aki névvel, tarifával vagy negatív kommentárral szerepel, kimondottan segíti az ügyet, mert önismeretre szólítja fel az illetékeseket. Ha egy érintett ezért jogi lépéseket tesz, megteheti, de mindez nem szolgálhat hivatkozással a kormánypolitikának.

A évi 467 szülésvezetés, ügyeletheben egyedi eset, szakmai kérdés, miközben bulvártéma. A látszólag ellentmondásos állítás egyben behatárolja is az ügyben történő továbblépés kompetenciáját.

Az előre közölt tarifarendszer nem minősíthető, alkalmazása a jelenlegi jogállásban képtelenség. Abszolút dzsungel-szindróma, ami ellen fel kell a rendszer szigorával azonnal lépni és nem tudomásul venni. Erkölcsi-etikai tényező, ahol igenis eszköz lehet a nyil-

vánosság, amit segíteni és nem tiltani kívánatos! Csakhogy ilyen körülmények között ki jogosult ebben az értékzűrzavarban lépni pláne szankcionálni? Szerencsére a jelenség még nem általános.

Inkább fővárosi tünet, ahol már nincs meg az a közvetlen viszony vagy csoportkohézió, amikor a mundér becsülete megvéd. Vidéken talán még megvan, mert földrajzi adottságként közvetlenebb az út „lélektől-lélekig”. Mert még beszélgetnek a helyi buszjáraton az emberek és emberi hang az alapzaj, nem úgy, mint Pesten a metróban, ahol ijesztő az a sok magába néző emberi arc. Egy állami intézményben, fix fizetésért dolgozó alkalmazottnak nincs jogosultsága piacgazdaság szerint rendelkeznie saját munkaerejével, mert hisz azt alkalmazotti létével piaci fogalmak szerint egyszer már eladta. A non-profit szektorban, aki előre árat szab, törvényt sért, és ha nem változtat magatartásán, távoznia kell az intézmény kötelékéből. De az ellentmondás tetten érhető: ha a piacgazdaság eszköze – a tőke – szerepet kap a szektorban, már nem érvényes ez a kitétel, hiszen az elvárás kölcsönös. Látenssé válik tehát az igénye annak, hogy valaki saját maga állapítsa meg munkájának ellenértékét és – amennyiben talál keresletet szolgáltatása iránt – a technikai költségek levonása után pénzéhez juthasson. Legalizáltan és nem hála – olykor szemtelenül magas vagy ellenkezőleg: alamizsna – formájában.

A paraszolvenciát azonnal megfékező adhoc miniszteri keménykéz politikának legfrissebb hatpontos illúziója viszont megdöbbenítő. A piacgazdálkodás útjára lépő demokratikusan választott kormányok különböző politikai indíttatású katonái nem hivatottak egy olyan fontos területen, mint a gyógyítás, beavatkozni a két fél – a gyógyító és gyógyított közötti – interperszonális jogállásba! Az ő feladatuk és kompetenciájuk – amiért fizeti őket a köz, hiszen ezért közalkalmazottak – a kellő formát kidolgozni és szavatolni. Nem pedig az önálló egzisztenciával rendelkező, jogosítványai alap-

ján kizárólag páciens-specifikus speciális szolgáltatást nyújtó orvost munkavégzésében korlátozni. Hogy az éjszakában vagy ünnepnapon rám jövő háromperces fájásaim közepette felhívott szülészorvosomnak ne tudjam közvetlenül megköszönni azt, hogy adott esetben az egész éjszakáját rám áldozza, hanem fizessek be egy kasszába valamennyit, aminek útja és sorsa nem általam ér célba? Nonszensz. Hiszen itt nem diktatórikus idöket élünk, hanem mi választottuk képviselőinket, akik minket – állampolgárokat – hivatottak szolgálni. Az, hogy a negyedik cikluson keresztül, egymást váltogatva és felülírva, evidens dolgok felett totojázva honatyáink saját szalonnáikat sütögetik, ahelyett, hogy legalább szakmai kérdésekben a stafétabotot hosszútávra faragnák, az ö kudarcuk és éppen ideje ezen a téren a jogosan jelentkező állampolgári engedetlenséget betelelni a civil társadalom valamilyen számon kérö legalís formájába! (Ez lenne a kétkamarás parlament?)

1997 tavaszán – elsőként demokratikusan átalakuló társadal-munkban – Szentendrén a Láttelelet szaklap összehívta mindazon egészségpolitikusokat, akik meghatározó szereplői voltak addigi egészségügyünknek. A laphívó szavára mindenki, aki számított, eljött a Polgármesteri Hivatal dísztermébe eszmecserére. Már ott elhangzott az első szabadon választott kormány ex-egészségügyi miniszterének megfogalmazásában, – aki ma is országgyűlési képviselő – hogy vannak olyan ágazatok, ahol csak ciklusokon átnyúló hosszú távú terv képzelhető el egy reform alapjául. Annak ellenére, hogy később ismételten az ö pártja került kormánypozícióba, az evidencia elméleti szinten maradt, semmi nem került át belőle a gyakorlatba, ö pedig átváltott külügyre. Hiba lenne, ha nem ismernénk el, hogy az egészségügy reformjában történtek lépések pozitív irányba is. Az alapellátásnál a betegkártya és a kártyapénz ezt a célt szolgálja. Más kérdés, hogy miért itt kezdődött el a reform és az átszervezés? Az egészségpolitikában jártasnak erre is van válasza.

Az egészségügy jövőjét illetően mutatkoznak más biztató jelek is. Elvégre a tizenöt év – az akcelerációt alapul véve – biológiailag már nagykorúvá teszi társadalmunkat. Veresegyházán az irányított betegellátási modellkísérletben dolgozó orvos állásával játszik, ha pénzt fogad el. Persze ennek ára van, s csak a büdzsét ismerő egészségpolitikusok a megmondhatói, hogy mekkora

Alapítványi látlelet

1993-ban már tulajdonosa voltam a Látleletnek és így kerestem minden olyan lehetőséget, amely kapcsolatba hozható volt átalakuló egészségügyünkkel.

Az akkor még Nádor utcai szerkesztőségünket felkereste egy nyugalmazott kórházigazgató, aki 1984-től Sydneybe költözött szintén orvos lányához. Elmondta, hogy több évtizedes hazai tapasztalatait most össze tudja hasonlítani a külföldivel és meggyőződése: addig nem lesz Magyarországon rend, amíg a paraszolvenciakérdés nincs kiiktatva a magyar egészségügy rendszeréből. Ezt első kézből szerzett tapasztalataival is alátámasztotta.

Egy kint jelentkező problémája miatt volt alkalma páciensként is megismernie az ausztrál egészségügyet. A szerzett tapasztalatok alapján annyira tiszta a képlet, hogy tisztább már nem is lehet. Biztosítás szerint történik az ellátás: az orvos és a beteg között nincs semmilyen „kereskedelemre” utaló magatartás. Az orvos a biztosítóval áll kapcsolatban, aki neki elszámolja az elvégzett beavatkozást. Az ápolás külön kassza, alá kellett írnia, hogy hány napot töltött prosztataaműtete miatt a kórházban. Előtte tájékoztatták a műtétről, attól függetlenül, hogy tisztában voltak orvos voltával. „Annyira el van maszatolva itt hazánkban ez a téma, miközben szakmailag majdhogynem verhetetlen a magyar egészségügyi gár-

da – mondta, – hogy kellene csinálni egy alapítványt, ami először az ismeretterjesztést szolgálná, hiszen világosság kellene a fejekben ahhoz, hogy szétverődjön ez az intézményesített korrump forma. Még ez évben létrehozta a Paraszolvenciamentes Manager Szemléletű Gyógyításért Alapítványt és megkért legyek a képviselője, mert módomban lenne az újságon keresztül menedzselni majd az ügyet. Feladatom az alapítvány vonatkozásában a médián keresztül ismeretterjesztés sok külföldről hozott modellértékű esetismertetéssel, és ezeknek a lapoknak az ingyenes eljuttatása azokhoz a hátrányos helyzetű kórházakhoz, akik anyagi okok miatt nem tudnak dolgozóiknak szakirodalmat biztosítani. Az így sajtótermékhez jutott kórházakról készített lista ellentételezését az alapítvány biztosította.

1993-tól el is kezdődött az ezirányú munka, az indulótőke kezdetben elegendő is volt erre. A kórházak kapták egyre kisebb példányszámban és egyre esetlegesebben, mert a pénz fogyott. A tőke utánpótlásáról nekem is, mint képviselőnek gondoskodnom kellett, hiszen a nemes cél csak így szolgálhatta az ügyet.

Még ebben az évben az egyik – ismert prominens ma is aktív – egészségpolitikusunkkal együtt voltam egy fórumon és megemlítettem ezt az akkor már működő, APEH által is befogadott magánalapítványt. Szó szerint lefordult a székről nevetésében az alapítvány hallatán, mondván, mit akarok és fogok kezdeni én itt ezzel az alapítvánnyal és főleg a nevével. „Mert itt senkinek sem érdeke a rend hölgyem, pláne nem itt, ekkora pénzeknél.” – nevetett.

Neki lett igaza.

Még akkor is elhatárolódtak az Alapítvány támogatásától, mikor az általam jegyzett szaklapoknál hirdetőimnek felajánlottam, hogy megkímélem a 25% Áfától és még igazolást is adok, csak ellentételezze hirdetését Alapítványi támogatással. Elsőre örömmel belementek, de mikor meghallották a nevét, himmegni kezdtek: hát, ez olyan direkt egészségpolitika – inkább nem, inkább menjen

számlára, drágábban. Ez a hozzáállás mondjuk a multiknál érthető, hiszen költségre elszámolja kiadását, viszont az akkor induló egészségügybe beszállító kisvállalkozónak ez jelentős kedvezménynek számított.

Igazából mind a mai napig nem tudom mi volt, vagy ma is mi a probléma. Inkább csak sejtem: az egészségügy egész rendszere egy zárt, sajátágosan működő világ, benne mindenki tagja egy gépezetnek, akik a beszállítói célcsoportnál az intézményesített rendszerben érdekeltek, ahol mindenki tudja és elfogadja: létezik magyar baksis: ami hol kenőpénz, hol jutalomüdülés, hol promocionált külföldi tanulmányi kirándulás, hol továbbképzés, hol pedig hálapénz formájában jelentkezik.

Jelentős összeget az alapítványra soha nem tudtunk szerezni, a pályázatokon sikertelenül jártunk. Most már csak olyan pályázaton indulunk, ahol nincs részvételi díj, mert a személyi jövedelemadók 1%-ából összejövő pénzek ide mennek el. Az alapítvány alapítója túl van már nyolcvanötödik életévén és elfáradt. Aktivitásának csökkenése viszont nemcsak életkorából adódik, hanem abból a kiábrándultságból is, amit legutóbbi hazajöveletekor itthon tapasztalt. „Gyerekeim, ez az általános acsarkodás olyan mélypontra süllyesztett mindent, beleértve az egészségügyet is, hogy nekem, ami még hátravan, mindez már nem hiányzik. Nem fogok huszonhét órát azért utazni, hogy még meglássam annak szétrohadását is, amit mi abban az átkosban szocialista körülmények között a célunk olykor hajbókolva ugyan, de megteremtettünk. Ízig-vérig tüdőgyógyász voltam és kispesti srác létemre feladatot mentem végrehajtani, mikor kivezényeltek az ország másik végére. De felszámoltuk a morbus-hungarikust, legyőztük a tuberkulózist. És most azt látom, hogy a pályaudvarok aluljárójában ott köpködi a nyomorult a baktériumokat. Ez már önmagában is visszafejlődés, olyan mélyrepülés, amihez én már nem akarok statisztálni.”

Orvosfeleségi láttelel

Több mint harminc éve mentem férjhez egy szülész-nőgyógyászhoz, aki történetesen osztályos kezelőorvosom volt.

Hányatott sorsú egyetemistaként a vizsgaidőszakra halasztottam egy huzamosabb kivizsgálásra szorítókozó kórházi befekvést. Pénzem nem volt, de ösztönösen kerestem valami egészségügyi összeköttetést. Találtam egy fül-orr-gégész főorvos rokont egy alföldi kisváros kórházában. Az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy soha sem voltam még kórházban azelőtt. A dunántúli egyetemi városból elutaztam a már említett kisvárosba, ahol a fül-orr-gégész főorvos nagybácsi beprotezsált a vele egy társadalmi szinten lévő a szülész nőgyógyász főorvosnak. A nyugdíj előtt álló bizalmat árasztó főorvos szobájában fogadott, kedves volt és szemmel láthatóan szórakoztatta kotnyeles egyéniségem. Vizsgálni nem vizsgált meg, hanem leosztott osztályos orvosának, akinek feladata volt hivatalból engem kezelni. Bennfekvésem alatt ez az orvos látva, hogy többnyire egyedül vagyok, gyakran meglátogatott. Érdeklődött tanulmányaim iránt és felajánlotta, ha élettársam hív telefonon, nyugodtan menjek be az alorvosi szobába, és ne kint a folyosón beszéljek. Egyébként mindenkinek felajánlotta, tehát ez a kedvesség nem a nőnek szólt, különben is jó kapcsolatban élt szintén egészségügyi dolgozó feleségével.

Rokonaim látogattak ugyan, de nehezményezték, hogy rajongva beszélek a kisorvosról. „Te a főorvos betege vagy és ez kötelez, mondta a nagybácsi és mikor elkövetkezett a kórházi távozás időpontja, nagybátyám átadott egy borítékot egy üveg itallal és mondta: meggyünk megköszönni a kolléga főorvosnak. Mondtam, hogy engem nem is vizsgált a főorvos, mire közölte, hogy az lényegtelen, mert az osztályokon minden az osztályvezető főorvosoktól függ. A főorvosi szobában elbavardéztunk, majd a rokonok engem kivittek az állomásra. Attól az orvostól, aki kezelt, nem volt alkalmam sem elbúcsúzni,

sem megköszönni fáradozását: a hűbéri rendszerben ő nem számított senkinek. Leszálltam az első állomáson és autóstoppal visszamentem a kórházba. Szerencsére még bent volt az orvos, látott is engem, de el akart menni mellettem. Elálltam az útját: doktor úr, pénzem nincs, de szeretném megköszönni fáradozását a Kis Herceg francia változatával, amit egy hódolómától kaptam ezért van kitépvé az első oldala. Úgy megdöbbsent, hogy csak hebegni tudott: ahhoz szoktunk, hogy a betegek elmennek köszönés nélkül és tudom, hogy magának a főnök adta át a zárójelentését. Honnan jön most? Elmondtam és azt is, hogy a rokon főorvos rövidre zárta a kört az ő vonatkozásában, ezért e forma. Kérte, hogy várjam meg a folyosó egy sötétebb zugában, ahol feltehetően nem találkozom rokonaimmal. A hosszú folyosón még vagy háromszor megpördült, ez nem igaz, hát ez nem igaz hitetlenkedett, szemmel láthatóan nehezen értelmezve viselkedésemet. Akkor még nem tudtam – amit ma már tudok – hogy orvosi pályafutásában először találkozott olyan beteggel, aki fel tudta a nincs-et szemtől szembe vállalni és megelőzni a bizalmat, hogy az orvos is ember, akinek adott esetben ez mindent jelent. Ő volt meghatódva és nem én, neki volt ismeretlen az én reakcióm, miközben ifjú anarchistaként nem értettem, hogyan tudott így kifordulni sarkából a világ.

Hogy ebből a kezdetből hogyan, milyen stációkon át vezetett az út a házasságig az nem tartozik a paraszolvenciakérdéshez. Tény, hogy a következő évben a felesége lettem. Gyorsan jöttek a fiaink, tizenhárom hónap sincs közöttük. Nekem nem volt családi hátterem, anyósomék messze éltek, férjem egy hónapban 24-et ügyelt, telefon nem volt, a szomszédban lévő mentőállomásra mentem, ha sürgős élethelyzet adódott.

Abszolút a szülönök függőségében éltünk, nyár-tél-szabadsághétvége mindig alkalmazkodást jelentett, mert soha nem lehetett tudni, mire mikor jön rá a szülés. Gyűlöltem ezt a helyzetet és a magam módján lázadtam is ellene.

Kaptunk paraszolvenciát, csirkét, disznót, ajándéktárgyakat és pénzt is. Sorjázta a borítékok és akkor ez kiemelt minket a fix fizetésből élők közül. De nagyobb léptékben nem lehetett tervezni vele, hiszen előre nem volt bemérhető. És van egy tulajdonsága az így keletkező pénznek: tervezetlenül jön és ugyanúgy el is megy. Legfeljebb mikor bűtört vettünk, nem kellett hitelből. Sőt a Zsiguli befizetési összegét is összehoztuk, de a nagyszülőktől kellett kérni. Többnyire így ment ez akkor Magyarországon.

Unokatestvéreim mind orvosok voltak nyugaton. Sűrűn jártak Magyarországra a nővumnak számító termálfürdőbe, hiszen ők nem voltak korlátozva az utazásban. Éltek is vele. Megdöbbenek, hogy férjem mennyit dolgozik, „A Te férjed olyan népszerű, hogy nyugaton milliárdos lenne”. Meg is lett ennek az ára, mert a régi főorvos nyugdíjazásával az új főorvosnak kellett a piac, így valamennyi beosztottját kicserélte. Szó szerint kimacerálta.

Az új munkahelyen, – a megyeszékhelyen – idő kellett ahhoz, – na és fórum, – hogy a pácientúra kialakuljon.

Tíz év után – mikor már a népszerűségi index akkora volt, hogy a közérthető is azért adtak friss kenyeret, mert a férjem felesége vagyok és nem azért, hogy a törzsvendég ne egye a szárazat – megtapasztaltuk: nagy luxus volt azt gondolni, hogy egy kórházi orvosi léthez elegendő jól dolgozni és nem a kapcsolatokat ápolni. Mert a ranglétrán a kötelező kinevezések miatt lépni kell, és ahogy szűkül felfelé a piramis az embernek egyre több irigye lesz. Kell a státusz és a hely, a pozíció megszerzése hatalmi kérdéssé válik, és ha nem Te vagy a befutó, ki megy alólad a léthelyzeted és egyszerűen nem tudod hol ellátni a beteget. Padlóra küld a rendszer és senkit nem érdekel – pláne nem vidéken – a magánügyed. És ha netán a betegek aláírást gyűjtenének érted? Politikai engedetlenségnek minősülnek, következményei is lehetnek, jobb tehát, ha befogod a pofád és oda mégy, amit számodra kijelöltek. Az, hogy lakás, iskola, beteg vagy

megannyi ismerős miatt nem akarsz már életed delén túl változtatni? Az magánügy ebben az esetben.

Bármennyire hihetetlen, de tapasztalaton és dokumentumokon alapuló hiteles történet ez. Még akkor is, ha ilyenkor egy kívülálló valami csúnya műhibás ügyet feltételez és nincs fórumod, ahol elmondhatod, hogy kicsinált a rendszer, nincs hol helyed és lehetőség ellátni a beteget. Mert vidéken akkor – ma sem – ha nem tartozol az osztály állományába, hiába éred be szakmailag alacsonyabb, mondjuk valamilyen szakrendelői vagy szűrési állással, kívülállóként nem végezhetesz műtéti feladatokat.

Érthető volt hát a várakozás a rendszerváltáskor: végre eljön az az idő, amiről a rokonaid beszélnek: ha jó orvos vagy megélsz, ha nem, éhen döglessz. S mindez törvényesen. Nem így alakult.

Epilógus

Sógornőm az egyik megyei önkormányzat hiteles könyvvizsgálója, feladatai közé tartozik a megye kórházainak gazdálkodási revíziója. Többdiplomás, tájékozott nő a közéletben is, mindenről van reális véleménye, értékítélete. A kórházak költekezéseit hivatalból ismeri, az anomáliák és az ezzel járó szankciók meglépése szintén feladatkörébe tartoznak. Évek óta dokumentumokból dolgozik, látja, mennyi pénz folyik be működési költségre az Országos Egészségbiztosítási Pénztártól, (OEP) mennyi pénz jön a minisztériumtól céltámogatásként és hova folyik ki a pénz, amitől az évek hosszú soráig pozitív mérleg most több helyen átment negatívba. Nyitott könyv számára a téma, legalább is úgy gondolom.

Mondom neki a magamét: az mégsem lehet, hogy miközben már minden beavatkozásnak ára van, így fizet az oep, mégsem dolgoztak ki egy rendszert a végzett műtétek ellentételezésének vonatkozásá-

ban és az sem lehet, hogy a klinikák egy mondjuk nyolc órás műtét szakmai megmértetésének apropóján majdhogynem veszteséget termeljenek. Miközben mondjuk a lakatos a levágott kezét kapja vissza a magas szakmai színvonalnak köszönhetően. Sógornőm hallgat, az utóbbiban egyetért velem. A dolgozói érdekeltségénél megjegyzi: ha én stabil jelent akarok, akkor alkalmazottként dolgozom a megyénél és nem kapok külön pénzt azért, mert mondjuk kint vidéken késő estig számlákat bogarászok, mert köt a határidő. Ez a kettő nem megy. De akármikor elmehetsz vállalkozónak, nem? – kérdem – és vagy összejön a megrendelés vagy nem? Miről beszélsz, hát a dokik is elmehetnek, döntsék el és ne halásszanak az én pénztárcámban!

Ledöbbenek.

Ennyire nem értett meg és nem járatos a helyzetben, miközben évek óta benne dolgozik.

Nem, – mondom – az én férjem nem tud operálni, mert még ha lenne is helye, nem fizeti a biztosító, mert nem szektorsemlegesen finanszíroz. Tehát pont a legkvalitásosabb beavatkozásoknál nem dolgoztak ki semmilyen rendszert és erről beszélék.

Hát a Telki kórház? Oda mehetsz, ha kifizetted a kétszáznyolcvanezret. És a TAJ-kártyám?

Azt ott nem veszik figyelembe, mert mint mondtam, nem szektorsemleges a finanszírozás! Ha működését nem fogadja be a monopóliumhelyzetben lévő biztosító, akkor teljes árat kell térítened. Arról nem is beszélve, hogy általában nem intézményhez, hanem személyhez kötödsz. És az orvosokkal sem külön szerződik a biztosító, hanem az öt foglalkoztató állami intézményekkel.

Nem, nem értem – válaszolja. Én csak azt látom, ha az orvosnak sok pénze van szép magánrendelőt működtet, miközben a kórházban operálja meg a magánbetegét állami pénzen és azt gondolom, hogy nyúljon bele a pénztárcájába és hozzanak létre magánkórházat saját költségükre, ha operálni akarnak.

De te látod az ellenőrzéseid során a kórházi összegek folyósításánál, hogy mennyibe kerül egy – egy műtét, hogy tudná fizetni azt a beteg? Hát azt gondoltam, hogy amennyit fizet a kórháznak a biztosító. azt megkapja az államtól a maszek orvos, ha van a betegnek biztosítása. És csak a különbözetet kell vállalnia a betegnek, amit úgy is kifizet hálapénzbe – mondja sógornőm felhevülve.

Mire én passzolok és feladom. Inkább a rokoni kötelékek vonzásáról folytatom eszmecserémet, mert bár az is bonyolult, de korántsem ennyire reménytelen.

...Az idő szalad, a szekér halad: Európába. Új idők új dalaival új lehetőségeivel, talán maguk mögött hagyva az új elembertelenedt kinövéseket is.

Addig, amíg a Veresegyházán folyó, neve alapján is a célt felvállaló Misszióból az egész országra kiterjedő valóság nem lesz, addig a rendszerváltást követő negyedik demokratikusan választott kormányciklus idusán a beteg állampolgári jogánál fogva egyet tehet: ragaszkodik saját döntési jogához, miszerint ragaszkodik orvosához. És számon kérheti, kit terhel a felelősség abban az esetben, ha azt a választ kapja orvosától, hogy az sajnos nem tudja őt fogadni, mert másodállást vállalt a munkaidő után eső időre a szomszédos brókerház kuglipályájának edzőtermében, mert a túltáplált testépítőknek olykor légzészavaraik vannak. Elvégre a wellnes most kormánystratégia és olyan jól hangzik, hogy mindez orvosi felügyelet alatt van.

Na és mit tehet az orvos?

Talán legfőképp azt, hogy minden körülmények között megmarad orvosnak. Mert a történelem évezredek tükrében bizonyítja, ez az egyetlen értékálló tényező ebben az öskáoszban.

II.

A NŐ

most és mindörökké

Fából vaskarika avagy a gendertébolyról

Bevezetésül némi kis filozofálgatás: a társadalmi kohézió alapvető szabályait a polgári értékrendszer adja. Ezt a történelem folyamán a család, a nők – mint elsődleges szeretetforrások – őrizték és hagyományozták az utókorra, a gyermekekre. Az a természetes törekvés, hogy minden ember egyenlő, a nemek közötti harcot kiélezve olyan helyzetbe sodorta a nőket, hogy olykor – saját boldogságuk árán is – de kénytelenek egyszerre többfajta szerepvállalásra. Ez gyakran az értékek felcserélődéséhez, zavarokhoz vezetett és vezet. Az értékrend – különösen a családról alkotott értékrend – felborulása maga után vonja a családi és érzelmi kötelek megglazulását is. A nők társadalomban elfoglalt szerepét és az azt biztosító jogokat megtartva és fejlesztve, szükséges, hogy a társadalom összetartó ereje és egyben pillére – a család – újra megfelelő helyre kerüljön és betöltse a társadalom minden területén az őt megillető helyét. A felületes élvezetek birodalmában egyre nagyobb a vágy a komoly, időtálló, megingathatatlan értékek iránt. Újra igényt kell ébresztetni a nőkben azon értékek

iránt, amelyek a kiegyensúlyozott élet és a boldog társadalom alapját jelentik. A karrier építése közben saját magunk elfogadtatása okán, egyenjogúságunk hangsúlyozása mellett hangot kell adnunk annak a meggyőződésünknek, hogy a polgári értékrend nem elvetendő, nem összeegyeztethetetlen az önmegvalósítással, hanem épp ellenkezőleg: egy nő kiteljesedését és boldogságát az egyéni sikereken túl a család egyben tartása is garantálja. Legalább is én így gondolom. Sehol máshol nem fedezhető fel akkora igény a helyes cselekvésre, mint a gyermekkel szembeni felelősségnél, egy új ember felnevelésénél. Olyan értékrendet kell kialakítanunk és továbbörökítenünk, amelynek tisztelete és betartása nemcsak eligazodni segít a vitás kérdésekben, de hozzájárul ahhoz is, hogy ebben az értékzavaros jelenünkben talpra esett megoldásokat kínáljon.

Hazánkban is dúl a „gender”*-vita. De mit is jelent maga a szó?

*A gender szó lényege az, hogy a biológiai nemre ráépülő viselkedésmód az, ami az embereket igazán nővé vagy férfivá teszi. Ezt a feminizmus biológiai esszencializmusnak nevezi. A *gender-elmélet* szerint a női és férfi sztereotípiák nem alapozhatók meg a biológiával, ahogyan a *nemi szerepekre* való determináció sem igazolható a testi felépítés által: ha empirikusan, azaz a tapasztalat szintjén adott esetben beigazolódnak közülük néhány, annak hátterében nem biológiai meghatározottság, hanem a nemiséggel kapcsolatos normák elsajátítása, internalizálása áll. Eszerint tehát a társadalmi nem (gender) a társadalom által elvárt szereprepertoár. Ezt a szereprepertoárt a nevelődés során sajátítjuk el. (Jó példa erre az, amikor a kisgyermekre születésük után nemük szerint rózsaszín vagy világoskék szalagocskákat kötnek, vagy amikor gyermekként a lányoknak babát, a fiúknak pedig játék katonákat ajándékoznak. Vagy a szülői, rokoni figyelmeztetések, melyek a lányokat kedvességre, a fiú-

kat határozott érdekvényesítésre intik.) Ezek a jelenségek mind azt szolgálgják, hogy a gyerekek beletanuljanak az életük végéig játszandó nemi szerepekbe, s világosan utalnak a nemi szerep tartalmára és egymáshoz való viszonyukra.

Természetesen a társadalmi nemhez kapcsolódó szereprepertoár erőteljes különbségeket mutat a különféle társadalmakban, valamint ugyanazon társadalmon belül is sokat változhat a gazdasági, történelmi vagy politikai folyamatok következtében. A huszadik század hetvenes éveiben különült el a biológiai nem és a társadalmi nem, ekkor született meg a gender fogalma. *Robert Stoller* pszichoanalitikus 1968-ban megjelent írásától kezdve számítjuk a gender, a társadalmi nem fogalmának megszületését. Ez a mű fontos kiindulópontja volt a nők és férfiak eltérő viselkedésének tudományos tanulmányozásához, mely kutatások azóta is folynak...

(*Wikipédia*)

Hogy a témában jobban képben legyen az olvasó, idéznék az egyik legnézettebb magyar internetes újságnak – Index – a német szociológusnő *Gabriele Kubyval* készített riportjából, aki második könyve, a *Globális szexuális forradalom* című kötete kapcsán nyilatkozott. Véleménye megegyezik az enyémmel.

Részlet a riportból:

– **Hogy látja, az európai közvélemény, az átlagemberek mit tudnak a gender-elméletről? Elfogadják, elítélik, egyáltalán hallottak róla?**

– Elképzelésük sincs róla. 2006-ban még magát a kifejezést sem ismerte senki. Az természetes, hogy nem fogadják el, hiszen örültség az egész. De ma Németországban kétezer embernek feladata, hogy azt figyelje, miként érvényesülnek a nők jogai a társadalom intézményeiben. Úgyszintén működik kétezer, genderrel

és queer-elmélettel foglalkozó professzor. A segítségükkel a gender áthatja az egész társadalmat, egészen az óvodáig, ahol megpróbálják ledönteni az úgynevezett sztereotípiákat nőkről és férfiakról. Szóval, ahogy XVI. Benedek mondja, ez egy kulturális és antropológiai forradalom, ami nem alulról, hanem felülről indult. A hétköznapi emberek sokáig nem tudták, mi történik a hátuk mögött, de könnyű rájönni, amikor látjuk, mi történik a gyerekeinkkel az iskolában, akik a kötelező szexualizáció tárgyai.

– **Ez mi? Magyarországon ilyen nincs.**

– Nincs? Akkor önök szerencsések! De csak keveset kell várni rá, mert minden országban megpróbálják átnyomni, az EU által. Az Európai Parlamentben benyújtott Estrella jelentés minden országban kötelező szexuális felvilágosítást szeretett volna. Az ENSZ Egészségügyi Világszervezete kiadott egy dokumentumot, amiben lefektették az európai szexuális oktatás alapjait. Ebben olyanok vannak, mint hogy már az első években tanítjuk a maszturbációt és szexuális technikákat a gyermekeknek, és beszéljünk nekik a heteroszexualitás és homoszexualitás azonos értékéről. ...stb.stb

(Megjegyzésem: valóban nem sokat kellett várni. Sőt... Emlekezzünk a hazai pop-énekes, nevezetesen Ákos kijelentésének egy éve kifacsart apropójára...)

Visszatérve a szociológusnővel készített riporthoz, az újságíró felteszi a kérdést:

– **Miért gondolja, hogy a gender-elmélet olyan veszélyes?**

– A gender-elmélet, amely az emberi mivolt gyökereiről szól, azt állítja, hogy megválaszthatjuk a „társadalmi nemünket”, ezzel szemben az az igazság, hogy nőnek és férfinak születünk.

A gender azt is állítja, hogy úgy választjuk meg a szexuális orientációnkat, ahogy szeretnénk – akármilyen szexuális orientációt, melyeknek egyike épp olyan értékes, mint a másik. Tulajdonképpen ez egy antropológiai forradalom, hiszen azt akarja megváltoztatni, amit az emberről gondolunk. S ez veszélyes.

– **Miért?**

– Azért, mert ez az elképzelhető legnagyobb lázadás a teremtés ellen. Egyszerűen nem választhatunk. A gender a szubjektivizmus és individualizmus radikalizálása, a szabadság perverziója, amely azt állítja: azt tehetek, ami akarok, én vagyok az Isten, és eldönthetem, hogy nő vagyok vagy férfi. A gender nem akarja elfogadni a teremtés és létezésünk körülményeit.

– **Ha az emberi természet megváltoztathatatlan, akkor a gender sem tudja azt megváltoztatni, nem?**

– Az emberi természet nem teljesen megváltoztathatatlan. Nem változtathatunk azon, hogy nők vagy férfiak vagyunk, de nagyban függünk attól, hogy miként neveltek minket. Szóval meg lehet minket változtatni, össze lehet zavarni, és lehet úgy nevelni, hogy tudjuk a jót választani – vagy hogy ne lássuk a jót. Az ember formálható. És most egy egész falanx szeretne minket úgy formálni, hogy új embert alkossanak, morál nélkül. Ez az elképzelés le fogja rombolni a családot. Ez az ember lényege elleni közvetlen támadás, és emiatt veszélyes a családra is...

És akkor jöjjön a pont egy éve elkezdett rólam, Rólunk, azaz Nőkről szóló elmélkedésem, az előszóban is jelzett „*kölcsöngondolatokkal*” tarkítva.

Aktuális...

a *Most*... ami *tavaly* íródott

2016. január eleje van.

Kint nyálkás, undorító formáját mutogatja az idő, hol esik némi fehérség, ami a földre érve latyakká minősül, majd hajnalra felfagyva kiváló bokaficamító formát ölt. Menedékül szolgál a bent duruzsoló kandalló, miközben a hozzám betérő látogató egybehangzóan állítja, ilyen időben jobban fázik az ember, mintha mínusz tizenöt lenne, csikorgó egybefüggő hótakaróval. Mert-hogy télen ez járná, ezt szoktuk meg, mi itt Közép-kelet Európa szívében, ütközőként kelet és nyugat között. Persze az utóbbi idők társadalmi történései úgy felülírták és írják megszokott dolgainkat, hogy csak merő konzervativizmusunkra vezethető vissza az időjárás ilyen morbiditásait észrevételezni, és ez már önmagában is halálra ítélandő avított dolog.

Mindeközben a *vén* Európa létét fenyegeti – egyfajta külső ellenségként – a migráns formában özönlő iszlám, és az öreg hölgy nyugati fertálya valamilyen megmagyarázhatatlan identitászavar-

ként szemérmesen félre néz, s mazohistaként elviseli megbecsülenítését. Sőt, akad olyan vezető is, aki büszke megerőszakolására, mert egyfajta liberalizmusnak tulajdonítja viselkedését.

Itt, e kis hazámban egy általam ugyan annyira nem kedvelt kormány-közei popénekes kijelentésén csámcsog a közvélemény. „*Egy nőnek nem feltétlenül kell annyit keresnie, mit férfi társának*” – hangzik véleménye, amit privát emberként mondott az egyik tévécsatornán. És amellyel azt kívánta hangoztatni, hogy hátrább az agarakkal, a női félreértelmezett emancipációval, az önmegvalósításnak olyan irányú törekvéseivel, amikor az *anya és feleségszerep* háttérbe szorul. És aminek következménye a *szingli lét*, a *gyermektelen* párkapcsolat, az *egykeség*, majd a *nemzet kihalása*. És amiért a migrációt támogató liberálisok a közel-keleti bevándorlók invitálásában látják a megoldást, hisz fiaik helyett valakinek csak meg kell termelni a GDP-t és a nyugdíjat. No meg el kell végezni a piszkos munkát. A szóserinti piszkosat, amihez – megítélésük szerint – jó a sok képzetlen munkaerő. S hogy ez milyen feszültséget szít társadalmon belül, és kívül, az valamilyen megmagyarázhatatlan ideológia miatt nem szempont.

Miközben az azért evidenciával bír, hogy a Nő szül.

Még.

A Facebookon olvasom*:

(*Az újságírók – a négy évvel ezelőtt mért eredményekkel szemben – ma már fontos munkaeszköznek tartják a közösségi felületeket: többségük mostanra nemcsak hasznos forrásként tekint ezekre az oldalakra, de jelentős hányaduk maga is részt vesz a közösségi tartalmak előállításában. A közösségi oldalak közül értelemszerűen a Facebook a legismertebb és egyben legaktívabban használt a hazai újságírók körében: közel 90% a munkavégzés során (is) használja az oldalt.)

„Amikor Isten a nőt teremtette, a hatodik napon késő estig dolgozott. Egy angyal arra járt, és megkérdezte:

– Miért töltesz annyi időt ezzel?

És az Úr azt felelte:

– Láttad az összes specifikációt, aminek meg kell felelnem, hogy megformáljam őt? Mosható legyen, de ne legyen műanyag. Több mint kétszáz mozgó alkatrészből áll, melyek mindegyike cserélhető kell, hogy legyen és mindenféle étellel működnie kell, képesnek kell lennie egyszerre több gyermeket a karjában tartani, megölelni őket úgy, hogy az meggyógyítson mindent, a lezúzott térdtől a szétört szíveig, és mindezt mindössze két kézzel.

Az angyalra mindez mély benyomást tett. „Csak két kéz...” Lehetetlen! Meg ez a »kétszáz mozgó alkatrész«!! Túl sok munka ez egy napra... várj holnapig, és fejezd be őt reggel!”

– Nem. – mondta az Úr. Már annyira közel vagyok, hogy befejezzem ezt a teremtményt, amely szívem legkedvesebbje lesz. Meggyógyítja magát, ha beteg, és egy nap 18 órát tud dolgozni.

Az angyal közelebb jött, és megérintette a nőt.

– De Uram, olyan puhának teremtetted őt.

– Igen, puha – mondta az Úr – de erősnek is alkottam. El sem tudod képzelni, mit tud elviselni és legyőzni.

– Tud gondolkodni is? – faggatózott tovább az angyal.

– Nemcsak gondolkodni tud, de érvelni és egyezkedni is! – folytatta az Úr.

Az angyal megérintette a nő arcát.

– Uram, úgy tűnik, a teremtmény ereszt! Túl sok terhet róttál rá!

– Nem ereszt... Ezek könnyek! – javította ki az Úr az angyalt.

– Hát az meg mire való? – értetlenkedett az angyal.

És mondá az Úr:

– A könnyekkel fejezi ki bánatát, kételyeit, szeretetét, magányosságát, szenvedését és büszkeségét.

Ez igen nagy hatást tett az angyalra:

– Uram, te zseniális vagy! Mindenre gondoltál. A nő valóban csodálatos!

Valóban csodálatos! Olyan erő birtokában van, amelyekkel ámulatba ejti az embert. Képes kezelni a gondokat és nehéz terheket hordozni. Magában tudja tartani boldogságát, szeretetét és véleményét. Mosolyog, mikor sikoltani szeretne. Dalol, mikor sírni volna kedve. Sír, mikor boldog, sír mikor nevet, és sír, mikor fél. Harcol azért, amiben hisz. Kiáll az igazságtalansággal szemben. Nem fogadja el a „Nem”-et válaszul, ha tud egy jobb megoldást. Átadja magát, hogy családjá gyarapodhasson. Elviszi a barátját orvoshoz, ha fél. Szeretete feltétel nélküli. Sír, ha gyermekei győzedelmeskednek. Boldog, ha barátai jól vannak. Örül, ha születésről vagy esküvőről hall. Szíve összetörik, ha közeli rokona vagy barátja meghal, de megtalálja az erőt, hogy elboldoguljon az élettel. Tudja, hogy egy csók és egy ölelés meggyógyíthat egy összetört szívet.

Csak egyetlen hibája van... ELFELEJTI, MENNYIRE ÉRTÉKES...

* * *

Érvek, ellenérvek ütköznek a „Nő mennyit keressen oltárán”, ami nem más, mint egy politikai erőfitogtatás a regnáló kormány és az egyébként abszolút impotens ellenzék között. A nagy gumicsont rágásában az ellenzék oldaláról elfelejtődik, hogy azok ellenében védi most a nők egyenjogúságát, akik állatként kezelik kultúrájukban a nőket, s ami ellen minden épeszű európai tiltakozik. Hiszen miközben támadják a kormányt, – hogy az ellentmond a *multikultinak*, mert nem kíván olyanokkal élni és azokat befogadni, ahol a nő rabszolgaként kezelendő –, az énekes kijelentésében most felfedezik a diszkriminációt. A kormány pe-

dig, ahelyett hogy „*bolond lukból bolond szél fúj*” jelszóval átlépne a gumicsonton, felveszi a kesztyűt, és szankcionál: országos ügyet csinálva abból, hogy egy multi telekommunikációs cég erre hogyan reagál. Eközben pedig az átlagpolgárt a rosszbaj kerülgeti, mert megtudja, milliókat lehet azzal keresni, hogy valaki átlagosan kornyikál. „*Kifordult sarkából a világ*” – mondanánk, ha nem tudatosodna bennünk, hogy már ötszáz évvel ezelőtt is feje tetejére állt, s lám, még mindig él az emberi faj. Ebből az egész szócséplésből, vagy ha úgy tetszik álvitából, amely dögvézként járja át a médiumok valamennyi válfaját, annyi a haszon, hogy előkerül az egyik legnagyobb hazai mentálhigiénés professzor-asszony idevonatkozó tézise, mintegy reményt adva és mutatva a jövőnek: talán még belátható időn belül FÉRFI és NŐ egyenrangú kapcsolatából születik a GYEREK. És egyben ez a boldogság záloga is. És még nem kell tartani a klónozástól, sem attól, hogy a FÉRFI hasüregében hordja ki az UTÓD-ot, és hormonok segítségével szoptatja, miközben a NŐ mondjuk követi a magyar származású tőzsdeguru *sorosgyörgy*-i modellt, és világhatalomra tör. (Még akkor is igaz ez, ha ennek ellentmond az aktuálpolitika nemzetközi képlete, hogy a Globál hatalom nyugat-európai eszköze kromoszómái alapján állítólag XX, azaz nő, bár sosem szült, így csak elméletben ismerheti ennek örömét. És felelősségét...)

(Idézet: Bagdy Emőke: *Hogyan lehetnénk boldogabbak?*,

Kulcslyuk kiadó, 2013 Budapest, pp. 139-176.)

„...*Amikor női és férfi mivoltunkról beszélek, akkor princípiumokról is szólok. (...) Mi is a nő fő feladata az életben, amire szerveik fölkészülnek? Amint azt Carl Gustav Jung svájci lélekgyógyász élénk tárta, a befogadás és a gyermek kihordása. (...) A nő nembeli beteljesülése az anyaság. (...) Milyenek is vagyunk mi, nők, amikor kinyílik bennünk a szerelem? Ilyenkor válik nyilvánvalóvá a női*

magfunkció, amire vágyunk: az érzelmi mágneshatás, a vonzás, a befogadás, a gyermek türelmes kihordása, a gondoskodás, az ott-hon ígérete. (...) Mi, nők magunk mellé, fölé helyezzük párunkat, hogy védjen és szeressen meg minket. (...) Ez az alárendelő, szereteteli odatartozás, amely határtalanul átadja magát, nem félve, hogy önmagát kiszolgáltatja, és rábízza magát a férfi szeretetére, ez a tiszta nőiség megnyilvánulása. (...) Eredetileg a nők választójogáért küzdöttek, nem az uniformizációért, amelyben egy nőnek életvezetésében, munkájában férfivá kellene válnia, hogy azonosan értékeljék. Ha az »emberi norma« a férfi érték, akkor a nő átveszi a férfi szerepét, így »kevesebbé« teszi a férfit. (...) Az egyre nőiesebbé váló férfiak és egyre férfiasabbá váló nők világa az uniformizálódás rémképét vetíti előre, amelyben az »egyenrang« a szerepek összemosásából következő nemi szerepfosztottság. (...) A fogyasztói társadalom nemi különbségektől függetlenül a munkát és annak produktumát állítja a középpontba, mint vezető értéket. (...) A férfiszerepek és mércék általánosak, férfira-nőre egyaránt érvényesek. Közös elvárás a siker, a növekvő eredményesség, a versengés és a győzelem. (...) A nembeli lényeg (anyaság, családépítés) funkciói nem képviselnek társadalmi értéket. Férfisorba szomorodik a versengő lény, feminista lehet belőle. Az esélyegyenlőségi küzdelem is rossz vágányra fut, ha ez nem az általános, human méltóságért, egyenértékűségért harcol, hanem a nő férfimércékért és -értékekért verseng. (...) A telekommunikáció is óriási hatást tesz a közgondolkodásra, a világképünket alattomosan és manipulatív módon képes megváltoztatni. Olyan női és férfiideálok képét sugallja, amelyeket gyermekeink magukra nézve kötelezőként szívnak be. Ez a hatás a lánygyerekeknek is azt az üzenetet küldi, hogy legyél olyan sikeres, mint egy férfi! Ebből alakul ki a szinglikultúra. (...) A szingliség üzenete, hogy nincs szükségem rád, zavarasz engem az érvényesülésben. Ha az életemben, a közelemben vagy, akkor rivális lehetsz. A »keménylelkű« nő

magánya mégis fájdalmas egyedüllét. Miközben egyedülálló életre rendezkedik be, és lenézi a »gyenge férfit«, a lelke mélyén vágyódik az igazi társ iránt, de úgy érzi, nem talál szövetségest.”

Természetesen – jó magyar szokás szerint – azonnal tiltakoznak a másképp gondolkodók is.

Állásfoglalás

Az alábbi állásfoglalás célja nem csupán a véleménynyilvánítás, hanem kifejezetten a pszichológia által képviselt megalapozott tudás világos és hiteles közvetítése. Kövér László 2015. december 13-án, a Fidesz-kongresszusán tett kijelentéseiben definiálta a nők „világban” elfoglalt helyét, amely az ő értelmezésében csupán egy meglehetősen szűk dimenziót, a családot foglalja magába. Ez egyszerre jelentette a politika magánéletünkbe való nyílt és erőteljes betolakodását, valamint egy politikus állásfoglalását egy tudományos diszciplínával szemben (gender studies). Kövér László kijelentésének az is súlyt ad, hogy Ő – szemben például a hasonló szellemiségű nyilatkozatokat tevő Kovács Ákos dalénekekkel – egy magas szintű közhatalmi pozíció birtokosa. Mégis, elsősorban kollegánk, Bagdy Emőke kapcsolódó nyilatkozatai miatt döntöttünk úgy, hogy nyilvánosságra hozzuk szakmai álláspontunkat. Fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy sokféle hang létezik szakmánkon belül, és nem helyes, ha néhány már ismertebb pszichológus nyilatkozata a pszichológia álláspontjaként értelmeződik. A különböző hangok között pedig elsősorban párbeszédre és vitára van szükség.

Pszichológusokként és segítő szakemberekként, a Magyar Pszichológiai Társaság és a Magyar Pszichológusok Érdekvédelmi Egyesület Etikai Bizottságának szakmai állásfoglalásában rögzített elveknek

megfelelően hiszünk abban, hogy nyilatkozatainkkal felelősséget vállalunk klienseinkért és a tágabb társadalmi folyamatokért is. Az állásfoglalás határozottan kimondja: „A felelős nyilatkozatnak [...] kritériuma, hogy az semmilyen módon ne erősítse meg a közbeszédben megjelenő, téves társadalmi előítéleteket és sztereotípiákat. A pszichológusok feladata pont ezzel ellentétes; miszerint szakmai tudásukat a káros sztereotípiák lebontásának, és az igazságtalan, diszkriminatív gyakorlatok kritizálásának szolgálatába állítják, ezáltal is hozzájárulva azok megszüntetéséhez és az emberi méltóság védelméhez.”

Amikor Kövér László és Bagdy Emőke a „genderörületet”^{*} bírálják („A genderidentitás-elmélet egy bizarr, teljességgel képtelen és a fejlődési törvényeknek ellentmondó áramlat.” – Bagdy Emőkével készült interjú a Magyar Demokrátában), azt nem tudományos érvek mentén teszik, hanem azért, mert olyan felforgató ideológiaként gondolnak rá, amely az „öröktől fogva létező természetes rendet” borítja fel. Kiemelten fontosnak tartjuk, hogy a gender tudományokra, ahogy az elnevezésben is szerepel, tudományokként kell tekintenünk, melyeket kizárólag az aktuális tudományos kritériumok mentén értékelhetünk, bírálhatunk, nem pedig aktuálpolitikai szempontok mentén.

„Amikor női és férfi mivoltunkról beszélek, akkor princípiumokról is szólok. [...] Mi is a nő fő feladata az életben, amire szervei fölkészülnek? Amint azt Carl Gustav Jung svájci lélekgyógyász elének tárta, a befogadás és a gyermek kihordása. [...] A nő nembeli beteljesülése az anyaság. [...] Mi, nők magunk mellé, fölé helyezzük párunkat, hogy védjen és szeressen meg minket. [...] Ez az alárendelődő, szereteteli odatartozás, amely határtalanul átadja magát, nem félve, hogy önmagát kiszolgáltatja, és rábízza magát a férfi szeretetére, ez a tiszta nőiség megnyilvánulása.” A Heti Válasz hasábjain közölt – Bagdy Emőke: Hogyan lehetnénk boldogabbak?

című könyvéből vett – idézetben szexista módon a „természetes működés” eszményítése jelenik meg, amely továbbra is fenntartja a nőkkel szemben a Magyarországon jelenleg is fennálló társadalmi, politikai és anyagi egyenlőtlenségeket. A Világgazdasági Fórum által a nemek közti egyenlőséget felmérő 2014-es Global Gender Gap (GGG) jelentés szerint hazánk a 93. helyen végzett 143 ország közül, ezzel az összes szomszédos ország mögé szorulva.

Fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy hamis az a kép, mely szerint a gender-szemlélet család-, heteroszexualitás-, anyaság- vagy férfiellenes lenne. Sokkal inkább arról van szó, hogy ezek a szerepek, orientációk és identitások nem lehetnek másokhoz képest elsődlegesek, illetve fölérendeltek. Amikor a fentebb említett szereplők a hagyományos nemi szerepek megszűnésében, esetleg a „genderörületben”^{} keresik a problémák forrását, nem vesznek tudomást azoknak az embereknek a tapasztalatáról, akik az irántuk támasztott előítéletek, társadalmi kizártság, a „vélt normálistól” való eltérés miatt küzdenek önértékelési problémákkal, depresszióval, vagy számolnak be büntudatról, szegényről, esetleg az elutasításból fakadó jogos haragjukról. Nagyon sokszor ők fordulnak hozzánk segítségért.*

Pszichológusokként és segítő szakemberekként tanácsadói és terápiás helyzetben egyértelműen azt képviseljük, hogy a kliensnek kell meghoznia saját döntéseit, meghatároznia saját céljait azon a közösségen, társadalmi közegen belül, amelyben él. Hiszen ha ezt mi magunk tennénk meg, akkor azzal nem csak normatív szerepet öltenénk magunkra, de megakadályoznánk, hogy a kliens autonóm, a terapeutától nem függő, mély önismerettel rendelkező személy és közösségének integráns tagja legyen, akit nem a külső kényszerek, hanem elsősorban személyes jólléte és boldogsága, egyéni és kollektív értékei vezetnek. A pszichológusok Etikai Kódexe nyíltan kimondja: „A pszichológus tiszteli az egyéni, kulturális és szerepkülönbségeket, és mindenkor tiszteletben tartja az emberi jogokat.” Vannak nők, akik

saját szabad döntésük jogán elsősorban anyaként szeretnének kiteljesedni, és ebben a választásukban megtalálják életcéljukat. Ugyanakkor a személyiségfejlődés folyamata a Bagdy Emőke által idézett Carl Gustav Jungnál is – aki individuációként írja le – sokkal összetettebb folyamat, mintsem hogy le lehetne egyszerűsíteni egyetlen olyan céllá, amelyben mindenki – minden nő – kizárólag ugyanúgy lehet boldog.

Állásfoglalásunkkal tehát szeretnénk párbeszédet és vitákat nyitni arról, hogyan tudjuk pszichológusokként és más segítő szakemberekként segíteni klienseinket a rájuk nehezedő társadalmi nyomások kezelésében.

2016. január 10.

[ALÁÍRÓK]

(szám szerint 98.)

Hm... Hm...Ekkora lenne szakmán belül is a generációs különbség?

A Facebook közösségi oldalon a *Test és Lélek* topik fórumán is közreadott Állásfoglalásra válaszolok, de Az én Állásfoglalásomhoz kölcsönkérem Ranschburg Jenő: *Nők és Férfiak* (Saxum Kiadó, 2011, Budapest) néhány idevonatkozó gondolatait, nehogy esetleg a megmérettetésnél könnyűnek találtassak:

„Évek óta aggódva figyelem a nemek közötti társadalmi feszültség növekedésének a jeleit. Nyugat-Európában és az Egyesült Államokban a női felszabadítási mozgalmak harsány (és bizony gyakran ostoba) jelszavait, amelyek helyet követelnek a nőknek a hagyományosan »maszkulin« szerepkörökben, és a hazai éles vitákat arról, hogy vajon a férfiak nyomják-e el a nőket vagy éppen fordítva: a férfiakat kell felszabadítani a női rabiga alól. Félreértés ne essék: nem akarok én valós társadalmi problémákon tréfálkozni. Pontosan tudom, hogy az ötvenes évek egyenjogúsítási kampánya milyen

súlyos következményekkel járt. Nemcsak azért, mert sok-sok nő elvetélt, mire rájöttünk, hogy a női szervezet ellenáll minden ideológiai nyomásnak, és egyszerűen nem bírja a traktort, de azért is, mert azt a gazdasági tényt, hogy a család képtelen megélni egyetlen fizetésből, hamis és zavaros ideológiával próbáltuk elfedni. (...) Mindenekelőtt különbséget kellett volna tennünk egyenjogúság és egyenrangúság között. Az egyenjogúság (nomen est omen) elsősorban jogi probléma, míg az egyenrangúság a szerepkörhöz fűződő értékítéletek függvénye. Mivel akkoriban a hagyományos női szerepkör (a gyermeknevelés, a gondoskodás, a családi tűzhely stb.) „polgári csökevény”-nek minősült és teljesen értéktelenné vált, a nőknek az egyenrangúságot a hagyományos férfi szerepkörben kellett kivívniuk, vagyis egy sajátos, paradox helyzet állt elő, amit röviden így fogalmazhatnánk: a nőknek be kellett bizonyítaniuk azt, hogy férfiak! Nos, ez a bizonyítás – ami a lényegét illeti – fényesen sikerült: a nők joga és alkalmassága az otthonon kívüli feladatok ellátására ma már kétségbevonhatatlan, és sok hagyományosan maszkulin szerepkörben (a szakmunkástól az orvosig) éppen akkora eséllyel találkozunk nőkkel, mint férfiakkal. (...) Egyes társadalompolitikai vagy éppen szakmai irányzatok megpróbálják elmosni a férfiak és a nők között meglevő különbségeket. Azt hangoztatják, hogy a nemek között (a szaporodásban betöltött eltérő feladatokon kívül) semmiféle különbség nincs, vagy ha van, ez kétségtelenül a társadalmi előítéletekből fakadó hibás szocializáció következménye. Ilyenkor – mint ez egy tisztességes közéletűtáshoz illik – megint csak berzenkedem, és azt hangoztatom: ennyire azért nem vagyunk egyformák. (...) A női szerep sokkal többet jelent, mint a hagyományos női feladatokat: mosást, vasalást, főzést, mosogatást. Életstílust jelent; stratégiát, gondolkodásmódot és emberközpontúságot, amit meg kell védenünk mindazokkal szemben, akik a nőket óvják saját szerepüktől.”

De Popper Péter is hasonlóan vélekedik, az igaz, hogy egy kicsit korábban:

„Van a feminista mozgalomnak egy félrecsúszási lehetősége. Az egyik ilyen félrecsúszás: a mozgalom eredetileg úgy indult, hogy legyenek azonos jogok, azonos bánásmódok, azonos társadalmi érvényesülési lehetőségek. Rendben van. De már lassan nem erről van szó, hanem arról, hogy ugyanolyannak kell lenni a nőnek, mint a férfinak. Nem azonos jogúnak, hanem ugyanolyannak! – holott nem ugyanolyan. Szóval ez egyfajta »elmaszkulinalizódást«, férfiasodási tendenciát mutat. (...) Bizony, ez az ugyanolyanok vagyunk, ez hamis út. »Meggyilkolja« – véleményem szerint – a női karaktert, a női helyzeteket és a női reakciókat. És ugyanígy károsítja a férfias viselkedési normákat. (...) A kreativitásbeli tagadhatatlan különbség férfiak és nők között azért van, mert a nőknek van egy biológiai kreativitásuk, biológiai alkotóképességük, ami a férfiaknak nincs. Biológiai kreativitásnak nevezem, hogy gyereket tudnak kihordani, tehát a testükben formálnak egy másik embert. Megszülik, táplálják, fölnevelik, és ebben látni kell, hogy ez valami egészen furcsa csoda, a terhesség, a gyerekszülés. Ezt nem lehet teljesen magától értetődőnek tekinteni, mert ennél nagyobb alkotás, mint egy másik embernek a világra hozása, talán nincsen. És ez a képesség értelmet ad a női életnek anélkül, hogy külön nagy produkciókat kelljen bemutatnia a világnak, mert az ő biológiai kreativitása elég. (...) Egy férfi valamilyen formában mindig bizonyítani akarja a saját értékeit – és ezt a kreativitással bizonyítja. Egy férfi akkor van az értékeinek a csúcán, ha alkotni tud valamit. Mint művész, mint tudós, bármilyen formában, de valami újat hoz létre. Egy nő még inkább újat hoz létre ebbe a világba – egy új embert. Ha egy férfinak nem adatik meg a kreativitás képessége, akkor bajba kerül saját önértékelése, saját önérzete folytán, és megpróbálja pótolni a kreativitás hiányát

a karrierrel. Akkor pozíciót akar. Akkor fel akar törni, akkor elnök akar lenni, miniszter akar lenni, nagyhatalmú ember akar lenni szociális értelemben, tehát pozicionáltsággal helyettesíti a hiányzó kreativitását. Ha ez sem megy egy férfinak, ha nem sikerül karriert csinálnia, akkor sok pénzt akar keresni. (...) Ez a különbség a férfi és női kreatív készítés között, hogy egy nő fűtyül rá. Nem fontos számára, hogy államtitkár legyen vagy miniszter. De fontos, hogy jó anya legyen. (...) Én sok helyen megfordultam, a tudományos karrierem során akadémiai bizottságokban, ott mindig voltak tudós nők is. Nagyon imponálóak voltak, okosak, intelligensek, de hát ki számára voltak nők? Hát ezek elmaszkulinizálódtak, ez nyilvánvaló volt. Nyilvánvaló volt, hogy a legtudósabb nőtől adott alkalommal elviszi a férjét egy csodálkozó szemű pipi. Rábámul a nagy emberre, elé borul. Ki tud ezzel megbirkózni női részről? A csodálkozó szemű pipi mindig győz rivalizációs helyzetekben. Ez az egyik dolog, amit érdemes megjegyezni, ettől csúszik el a feminizmus. Mert nem attól egyenjogú egy nő, hogy százkilós súlyokat emelget vagy bokszesztyűvel ráver a másiknak a keblére. Valahogy viszolyog tőle az ember.”(Popper Péter, Ranschburg Jenő, Baktay Miklós-Baktay Zelka: Szegény nők, szegény férfiak, Saxum Kiadó, 2002, Budapest)

* * *

Érdekes, témába vágó sajtófigyelést találtam az interneten angol nyelvterületről, ami egy Férfiklub idevonatkozó megfigyelését összegzi, Neo aláírással:

„...Ha végignézzük a mai sajtón, az a benyomásunk támadhat, hogy igazán okos emberek csak a mérnökök és a kutatók lehetnek, de közülük is csak azok, akik természettudományokkal foglalkoznak. És érdekes módon, ezt nem a Férfiak állítják,

hanem azok, akik szerint a két nem között nincs semmi különbség. Az egyetemeken informatikus, villamos- vagy gépészmérnöki karain nem nagyon tudja átlépni a lányok aránya a 10%-ot – pedig vannak ám okos lányok is!, írják megannyi helyen a sajtóban. Több kampány is indult, amelyek azt célozzák, hogy legyen több női informatikus, például a neves magyar startup, a Prezi is indított egyet), de említhetnénk az amerikai mintára nálunk is elindult: „Tervezzük – Okos jövő lányoknak”, amelyik több nőt szeretne látni műszaki területen. A szülők, a matematika és fizika tanárok előítélete – így mondják – még mindig eltántorítja a lányokat a műszaki pályáktól. Arról nem szól a fáma, hogy a férfiak mára kifejezetten hátrányba kerültek a felsőoktatásban, ahol ma már közel 60:40 százalék a nemek aránya nők javára. Érdekes fejlemény, hogy ma csak a tehetősebb családok fiúgyermekei jutnak el a felsőoktatásba, míg a lányok könnyebben bekerülnek a kevésbé tehető családokból is. És az sem igaz, hogy csak a „Büfé szakokon”, ahogy ez érvként el szokott hangzani, hogy ugyanis a férfiak megtartják maguknak a jobb helyeket, és a nőket belekényszerítik a rosszabbakba – ma már a nagypresztízsű karokon (orvosi, jogi, közgazdasági) is magasabb a nők aránya. Egyedül a mérnöki, műszaki tudományok területén vannak többségben a férfiak. Pedig vannak okos lányok is!, hangzik fel az ismert érv – mintha a jogi, a bölcsész vagy a tanári szakokra járó lányok nem lennének okosak. Mintha azok a pályák, amelyeken a nők többségbe kerültek, már nem lennének annyira „okosak”. Nemrég írtunk például a tanári pálya elnöiesedéséről. A népszerű pszichológus, *Vekerdy Tamás* szerint, aki ma a tanári pályát választja, az háromszorosan is kontraszelektált: „kevés kivételtől eltekintve a középiskolában végzők *alsó harmada* megy tanári pályára, a tanárként végzők *alsó harmada* megy el végül tanítani, és ezeknek is az *alsó harmada* marad tartósan a tanári pályán.” Az északi országban „*norvég gender*

paradoxonként” szokták emlegetni azt a jelenséget, hogy akárhány tíz- meg százmillió koronát költ a kormány a mérnöki/műszaki pályák népszerűsítésére a nők körében, az arány ezeken a karon hosszú évtizedek óta nem változik: 90:10 százalék a férfiak javára. Az *un, segítő szakmákat* viszont 90%-ban nők választják és csak 10%-ban férfiak. Hogy miért van ez? A borzalmas előítéletek és egyenlőtlenségek miatt? Egyáltalán nem. Az Oslói Egyetemen egy több országra kiterjedő nemzetközi kutatást végeztek ezzel kapcsolatban, aminek röviden összefoglalva az lett az eredménye, hogy minél nagyobb a nők szabadságfoka egy országban, annál inkább a nőies pályákat fogják választani és minél alacsonyabb, annál inkább kényszerülnek elmozdulni a férfias foglalkozások felé. Úgy érezzük, hogy nekünk, férfiaknak a Férfiak Klubjában fel kell emelnünk a szavunkat a nők, a nők méltósága, a női génusz védelme érdekében. Mert nem csak „férfiasan” lehet okos valaki, hanem „nőiesen” is, a kettő teljesen egyenértékű, viszont másmilyen. A női gondolkodást is ugyanúgy meg kellene becsülni, ahogyan a férfit, ám azok, akik az egyenlőség nevében a nőket műszaki pályára akarják száműzni, éppen a „női génuszt” értékelik le. ... Neo”

* * *

Nekem, mint az elvben pártatlan író- pszichológus, egykori szakújság-szerkesztőnek, mikor e sajtófigyeléseket olvasom, illetve a véleményeket összegzem, műtétes szakmában dolgozó férjem egy megjegyzése jut eszembe: *„majd nyolc órát voltam bent a műtőben. Operáltam, majd asszisztáltam, majd ugyanezt fordítva. A team-társam, Olga, ma semmire sem volt alkalmas, mert menstruál. Ilyenkor igencsak labilis... A kezei ilyenkor remegnek, és még az asszisztáláshoz sem fog szikét.”*

HUMORBOMBA

A NŐ

3 évesen: Amikor tükörbe néz, egy királynőt lát.

8 évesen: Amikor tükörbe néz, Hamupipókéét látja.

15 évesen: Amikor tükörbe néz, egy rémséget lát. (Anyá, ilyen fejjel nem mehetek iskolába!)

20 évesen: Amikor tükörbe néz, azt látja, hogy „túl kövér/túl sovány, túl alacsony/túl magas, túl egyenes/túl göndör” – de mégis úgy dönt, azért még kimegy az utcára.

30 évesen: Amikor tükörbe néz, azt látja, hogy „túl kövér/túl sovány, túl alacsony/túl magas, túl egyenes/túl göndör” – de úgy érzi nincs már ideje változtatni rajta, ezért így megy ki az utcára.

40 évesen: Amikor tükörbe néz, azt látja, hogy „túl kövér/túl sovány, túl alacsony/túl magas, túl egyenes/túl göndör” – ám azt mondja, „de legalább tiszta vagyok” és kimegy az utcára.

50 évesen: Amikor tükörbe néz, saját magát látja, és oda megy, ahova akar.

60 évesen: Tükörbe néz, és azokra az emberekre emlékezik, akik nem láthatják magukat a tükörben soha többé. Kilép az ajtón és meghódítja a világot.

70 évesen: Amikor tükörbe néz bölcsességet, tudást és vidámságot lát, és élvezi az életet.

80 évesen: Nem nyűglődik a tükörrel. Csak felteszi a bíbor kalapját és megy, hogy nevéssen a világgal együtt.

A Nő!

Most és mindörökké!

Fekszik előttem az egyik könyvborító tervezet a *Nyugi-Nyögi Koló/r* című könyvemhez. Mosolygó fiatal lány röppen a létben, selymes hosszú haját hátrafújja a szél, amitől teste légies alakzatot nyer. Karmazsin színű ruhája testére csavarodik, csábosan sejtetve azon formáit, amitől az aki: a Nő. Az egész kép vidámságot, életerőt sugall. Nóra, a könyvborítót tervező művész alkotásába feltételezhetően az elmúlt ifjúságomat álmodta bele, egyfajta nosztalgikus üzenettel: *„emlékek, gyertek, segítetek, adjatok mankót az öregedésemhez!”* – Ennek a borítónak a témája *még megírásra vár!* – ránt vissza férjem a jelenbe. *„Amikor én még széplány voltam”* című memoárod lehet a következő csapás, amit olvasóidra mérsz! – folytatja viccesen, miközben nagyon elégedett szellemességével. De hát istenem: férfi a javából, s egyfajta agytornaként miért is ne csapna le minden lehetőségre. Különbben is a minap főzött *vadasával* levesz a lábamról, és az, hogy a közismerten csodás *varga bélese* hamarosan tányéromon gőzölgő késztermék, így hosszú időre jogosítványt szerez bölceleteire.

Mióta a konyha lett az önkifejezési eszköze, s aminek eredményét az én ízlésemhez igazítja, szabad a pálya számára.

NŐ és FÉRFI párhuzamok

– A Nő nem ismeri a világosságot. A Férfi nem ismeri a meleget.

– A Nőből hiányzik az igazi teremtmény erő. A Férfiból az igazi élet-erő.

– A Nő, ha az emberiség maradandó kincse felé törekszik, csak azt fogja fel belőle igazán, ami benne mozgalmas, eleven pezsgésű esemény-szerű: a teremtés templomát úgy tekinti, mit egy uzsonnázó-hely, pletyka sarok. A Férfi, ha az emberi tenyésztés édes játékaiban és meleg meghittségbe helyezkedik, elhomályosul, elgépiesedik: az élet templomát úgy tekinti, mint alkalmat a kényelemre.

– A Nő oldottan lebeg az élt mozgó, forró áramában és csak arra figyel, ami szerves összefüggést mutat ezzel. A Férfi zártan, határoltan evez a mindenségben és érdeklődése tárgyait szigetekként szemléli.

– Ha a férfi olykor átlát egy nő lelkébe, vagy a saját férfi lényé alatt rejtetten létező nőt figyeli: látja, hogy vöröses félhomályban az egymásba mosódó, alaktalan dolgok csíráként forró lüktetésben élnek. Ha a Nő előtt feltárul egy férfi-lélek, vagy önmagában rejtett férfi lényé: látja, hogy kékesszürke fényben dideregnek a dolgok, egymástól elkülönülve, szobor-szerűen.

– A Nő, ha dolgozik, munkájába örömeit, bánatait, egész világát belesugározza. A Férfi, ha dolgozik, munkájában minden mást elfüggönyöz előle.

– A Nő, ha kártyázik, feloldódik a játszó csoportban és nyerni a játszóktól akar. A Férfi, ha kártyázik, ráhurkolódik a játék váltakozására és nyerni a játékban akar.

– A Nő, ha felbont egy narancsot, s abból pár gerezdet jó-szívvel feléd nyújt, szinte önmagát bontotta fel, saját érzésvilágából nyújtja feléd azt, ami belőle téged illet. A Férfi, ha jó szívvel, étellel kínál, örül, hogy neked is adhat abból, ami az övé.

– A Nő a szeretett férfi életét egybe akarja olvasztani a saját életével. A Férfi a szeretett nőt saját lényéhez akarja fűzni mennél szorosabban.

– A Nő a szerelemben életének mámorára-teljesülését keresi. A Férfi a szerelemben a mámorzárt, folyton fokozódó egészét keresi.

– Nő és Férfi igénye nem fedi egymást, épp ezért: A Nő kiegészítője nem a kiváló teremtő férfi, hanem az arslán, aki folyton sűrög és a nőt magával sodorja, újra meg újra elkápráztatja, még ez a kettős röpködés végül családi biztonsággá higgad. A Férfi kiegészítője nem a kiváló, éltető nő, hanem a bűbájos, aki a férfi érzékeit fel tudja pezsdíteni, s ezen át egész lényét lelkesedésbe ragadni, s ráadásul át tudja venni az illető férfi meggyőződéseit, kedvteléseit, terveit. Mint hogy a nő ritkán találja meg egy-személyben az *arszlánt* és a *családfőt*, s a férfi a *bűbájost* és *alkalmazkodót*, innen a sok csalódás.

- A Férfi lényé kemény mag. A Nő lényé csupa vonatkozás.
- A családi, vagyoni és egyéb körülmény a Férfinál: életének formálója. A Nőnél: maga az élet.
- Egy Férfit akkor ismerhetünk meg igazán, ha körülményeitől mentesen, magába-véve vizsgáljuk, egy Nőt akkor, ha az emberekhez és körülményekhez való vonatkozásait sorra vesszük.
- Ha egy Nő regényében az „ideális férfi” szerepel: nagy nőhódító, tökéletes családfő, bátor és határozott cselekvő, bármihez kiváló tehetsége van, de nem tudjuk, a sok kiválóság hol fér el benne, mert lényé nem több mint egy felöltöztetett férfi-arcú fabáb a ruhaüzlet kirakatában. S a Férfi regényében szereplő „ideális nő” csupa rózsaszín finomság és arany okosság, de egyetlen igazi vonatkozása, hogy tűzön-vízet át szerelmes a férfi-hősbe, akivel önkéntelenül azonosítja magát az író is, az olvasó is: oly talajtalanul libeg a világban, mit a karácsonyi képeslapok édeskés angyalkái.
- Melyik ér többet: a Nő, vagy a Férfi? Mindegy. Bármelyik elérheti a legvégsőt: a teljességet. De mindegyik más módon: a Férfi saját zárt lényét fejleszti egyre nyitottabbá, teljesebbé: a Nő, mint egy puha melegség száll a végső puha, meleg fészekbe.

* * *

Klasszikusaink mondják

Nagy reformpolitikusunk Gróf Széchenyi István Hitel című művét a Tizenkilencedik században (18.) *„Honunk szebbelkű aszszonyinak”* ajánlja. Azon íziben meg is magyarázza a „Miért”-et:

*„....mert annyi Nemes és Szép, ami az Emberiséget felemeli,
a Ti Nemetek műve. Ti viszitek karjaitokon életbe a kiseded
nevendéket, s jó polgárrá nevelitek: a Ti nemes tekintetetek-
ből szí a férfi lelke erőt, s elszánt bátorságit, S ha léte alkonyo-
dik a Haza ügyében, Ti fontok koszorút homloka körül...”*

Széchenyi tudta, ha el tud jutni könyvével a NŐKhöz, akkor nyert ügye van a férfiaknál is. A párhuzam is bizonyítja, – reformpolitikusunk magasztos gondolatai és nőgyógyász férjem tevékenysége a konyhában – hogy időközben sok víz lefolyt a Dunán, e könyv a NŐ időközben elherdált erényeiért emel szót. Azt szeretné hangoztatni, hogy jó dolog NŐNEK lenni, és kár azért a felfordult szerepcseréért, amiről olykor a jelen szól.

„Nem a zablák, nem a zengések,
hanem a kosáron a fül,
nem az ostromok, a bekerítések,
hanem a korall-sor a nyak körül,
meg a tűzhely körüli székek;
nem a viharok, a ménék, a diadalének,
hanem a szitaszél-vereketések,
ha a liszt megtömörül;
hanem a néma kitekintések
a téli ablak függönye mögül;
nem a havasok, a jeges meredélyek,
hanem a kézimunkázó vetések,
a vasárnap is orsópörgetők,
hanem a csecsemő libegtetések,
hanem a csermelyek, a csevegők;
nem a vezényszó: Rohamra! s Imához!
Hanem a megfordított vánkos...”

ajánlja Illyés Gyula a *Ditirambus a nőkhez* című oratorikus költeményében, amelyben a fejlődő világ, a természeti értékek, a kultúra és a civil erények ellentmondásait taglalja. „*Nem a kövek és nem a fémek. / Az első szót, a gügyögőt, / az első tanácsot a létnek, ők kezdték szájba rágni, a / gyapjú, a gyanta, a szösz, a raffia. / A közlékenyek, a serények. / Ők, nem az égnek, / hanem a sári világnak védangyal-kara, / ők, az örökre többrekészek. / Nem a kövek és nem a fémek. Nem a bronzpajzsok, a porfiredények, / a hivalgók, a haszonélvezők. / Hanem a pálmalomb kötények, / a kókuszcsészék, a zsuppháztetők. / Nem a katakombák, nem a tornyok. / Mert mit tudnak a csontok, ha kifolyt közülük az élet? / Nem a szögletek, nem az élek, / nem a fegyverek, a szúrók s lövők, / nem a királyok s hadvezérek, / hanem az ebnél hamarabb / megokosult vályog-iszap, / a szörme, az irha / lett vezető, – nem is a férfiak, / hanem ők / a minden tagukban szem-viselők, / a nők kezeit idomítva.*” [...]

A *Ditirambus a nőkhez* a huszadik században (1967) született, s *Az éden elvesztése* című lírai oratórium alapeszméjét viszi tovább. Az alapeszme lényege tömören: legyenek bármily csodálatra méltóak is a modern civilizáció vívmányai, ezek nem létfeltételei az emberiségnek. S bár a költő százada minden technikai csodájának lelkes híve, aggódik a civilizációs csodákért vívott hatalmi versengések következményeitől: az elembertlenedéstől, s a szerepcserék végérvényes felcserélődésétől.

Igazuk van-e mestereknek? Vagy netán egy hagymáz lázalom téves félreértelmezése a Nő pótolhatatlansága? A „*Keresd az aszszonyt*” (Chersez la Femme) szállóige is – miszerint még az ingallér keménysége mögött is a nő jelenléte ismerszik meg – a tévedések egyik állomása lenne? A „*szebbik nem*” kategória csupán anatómiai tetszésindex függvénye, egyfajta revans-a az antik művészek szépségideáljának, ahol a férfitest a megformálandó és a Nő az anyaság szimbólumaként kap létjogosultságot? És évszázadok

kellenek ahhoz, hogy a *férfi* átélve a *wertheimi szenvedést* hódolata jeléül a *Nő* lába elé borulva esdekелjen kegyeiért? És azután, a *Nő* felkerülve a piederstálra, mindent bevállaljon azért, hogy onnan visszacsússzon a sárba? Hogy a közszolgálati televízió egyik ifjúságpolitikai műsorában a „*hogyan vélekedtek a mai lányokról*” riporteri kérdésre, a pelyhes szakállú siheder válasza: „*megengedem nekik, hogy leszopjanak*”-legyen, és a jelenlévő lányok erre csak nevetni tudjanak, ezzel mintegy cinkosságot vállalva az elhangzottakkal?! Ahelyett, hogy felháborodásukban azonnal elhagynák a stúdiót, vagy lekapva cipőjüket pofán vágnák a nemükről így vélekedőt!

– *Neked fogalmad sincs, hogy milyenek a mai lányok!* – fakad ki a huszonhárom éves fodrász Bori, miközben mossa a hajam, én pedig próbálok rég gyakorolt pszichológiai eszközeimmel rést nyitni üvegburáján, amibe önként zárja be magát, egyfajta menekülésként friss szerelmi csalódásából. – *Egy felesért, de olykor akár egy kóláért a budiban vagy kint az udvaron hajlandók akár mire, akárkivel, akárhányszor. Semmi szégyenérzetük, sőt. Azt hiszik, hogy ez valamilyen erényük.* Bori spontán kifakadásának következményeként örülök, hogy nincs lányom.

Színész tükre

Kegyetlen tükröt tart sokak elé Fenyő Iván, az ismert és népszerű színész. „Kurvoid”-nak nevez sok olyan, a Facebookon posztolót, akik főként a testükkel és külsejükkel akarják érvényesíteni magukat. „*Csücsörítetek, egyformán öltöztök, fehérneműben egyre lengébben pózoltok, lotyóként viselkedtek, és utána meg vagytok sértődve, hogy mi van bennetek, és hogy ribiként kezelnek benneteket.*” Megdöbbenő őszinteségű értekezésében felhívja a figyelmet az érzelem nélküli szexre:

– *A mostani írásomat az élet ihlette* – magyarázza a Borsnak a színész. – *Nézzenek végig a Facebookon vagy az Instagramon. Egyforma ruhában, ugyanolyan kihívó módon pózolnak. Félreértés ne essék: a férfiak szintúgy. Senkit semmi más nem érdekel, csak, hogy megkapják egymást egyetlen éjszakára, aztán mindenki megy tovább a maga útján, és közben panaszkodnak, hogy nincs senki, aki szeretné őket. Szeretetet akar koldulni mindenki. Tudat alatt persze. A szex ma már sok helyütt és sokszor diszfunkcionális, állatias, elcsúszott, manipulatív, vak, stresszlevezető, lélektelen, beteg, pusztán kielégülést hajhászó, szív és tisztelet nélküli hozzáállásról szól. Ez persze az, amit én is képviseltem, tehát tudom, miről beszélek.*

Honnan ez az indulat? Tényleg süllyednek az erkölcsaink? Miért tart ilyen kegyetlen tükröt a színész a nőknek? Fenyő Iván a világhálón látható pózerektől bukott ki. A válasz: mert előzőleg Fenyő maga is tükörbe nézett.

– *Amikor találkoztam Páger úrral, a jógamesteremmel, azt mondta: ordít rólam, hogy hajtom a nőket* – meséli Fenyő. – *Én büszkén válaszoltam, hogy persze, mindet magamévá tettem, ez menő dolog! De akkor ő azt válaszolta: te nem megszerzel, hanem lealacsonyítod magad. Nem magadévá teszed őket, hanem annyira nem becsülöd se a tested, se a lelked, hogy mindenkinek odaadod magad. És rájöttem* – folytatja a színész –, *nem csak a nők viselkedhetnek kurvaként megfelelésből, kishitűségből, szeretethiányból, hanem azok a férfiak is, akik mindenkit lefektetnek. Lealacsonyítottam magam, amit valószínűleg önbizalomhiányból tettem. Ma már másképp élek, ettől boldogabb és elégedettebb vagyok. Nem kell már mindennap mást hazavinnem ahhoz, hogy azt gondoljam, jó helyen vagyok az életben. Azt gondolom, hogy azok az egyformára műtött nők, és lélek nélkül, skalpokat gyűjtő férfiak hasonló cipőben járnak, mint én régen. Szóval úgy dumálok, hogy tudom, min mennek keresztül, tudom, hogy belül hatalmas űr van, amit ezzel akarnak*

betömni, csak még ők sem veszik ezt észre. Ők szenvednek amúgy ettől a legjobban belül, és hiába kapják meg ezt vagy azt az embert vagy tárgyat, sosem elégülnek ki igazán. Nem érzik, hogy egészségek, boldogok, stabilak lennének, ezért egyre csak futnak, és egyre többet, többet, egyre gyorsabban akarnak, míg végül kimerülnek, összetörnek, megbetegszenek, kiégnek, de akkor legalább végre ráébrednek. Csak nem kell feltétlen megvárni ezt az időpontot. Előbb is rá lehet ébredni. Jó lenne, ha ezt a tendenciát meg tudnánk fordítani, ha a párok adni is szeretnének a szexben, erről írtam. – Aki megfogadja a tanácsomat, annak szerintem jobb lesz az élete, aki pedig nem, az majd elgondolkodik rajta évek múlva. Vagy nem. Mindössze el szeretném mondani a saját álláspontomat, amivel remélem, hogy legalább egy pár embernek segíteni tudok...

Tallózva, hallgatva, látva, gondolkodva...

Fenyő Iván szavainak feltételezhetően tudatomban történő figyelemfelhívásaként megakad a szemem az egyik népszerű nőknek szóló bulvárlap online bejegyzésén:

„...Köztudott és elfogadott, hogy a nő viszonya a divathoz más, mint a férfié. Nagyobb affinitású, jobban érdekli a trendi, a figyelem a megjelenésre és így talán gyakrabban is érinti meg a kísértés, amiben az is benne van, hogy olykor melléfog. Azt is magára ölti, csak hogy megjelenése divatos legyen, ami nem áll jól neki. Például igen nagy csabda a leggins, amiről igazából fogalma sincs hogy az voltaképp egy harisnya, s ha nadrágként hordja, azonnal kész a stílus-ficam. De a póthaj sem nyerő a férfi számára, a statisztika bizonyítja, hogy inkább rövidebb, de saját haj legyen a nő éke, mint az a lobonc, amit apró kis gubókkal rögzít a nő a fejéhez, csak hogy

dúsabbnak és hosszabbnak tűnjön a haja. És hát a műszempilla sem a férfiak álma, pláne nem, mikor szeretkezés közben leszakad, ilyenkor a szem nem a lélek tükre, hanem a lebukás corpus delictije. A műkörömről pedig nem is beszélve, mert eddig én még nem találkoztam olyan hímnemű egyeddel, aki nem a nő tigriseredetét vélte felfedezni benne. Bár kétséget kizáróan a tigris is a macskafaj egyik egyede, de inkább a házsártos természet, mint a bújós cicakedves-ség asszociációját hordozza. A szelfiző, naponta ötször átöltöző, felturbózott mellekkel tetszelgő nő meglehet erotikus vágyakat ébreszt olykor-olykor a másik nemnél, pár aktusig akár partner is lehet, de megjelenni és társaságba azzal fog menni a férfi, aki otthon van kulturális vagy aktuális politikában, és nem téveszti össze az Olimpiát az Olimposszal.”

Hát igen. Valahogy ez is idetartozik...

* * *

Napjainkra az *emancipáció* nevű valami igencsak kőkemény aknamunkát végzett, aminek egyik utórezgése, hogy a Nő folyamatosan veszíti el egyik legfontosabb erényét: azt, hogy Nő legyen. És az is maradjon. Pedig:

„A nő olyan erők birtokában van, amellyel ámulatba ejti az embereket, képes keze könnyű simításával elmulasztani gondokat, és nehéz terheket is hordoz. Magában tudja tartani boldogságát, de szeretetét szétszórja a világban.

Mosolyog, amikor sikoltani szeretne és dalol, amikor sírni volna kedve.

Sír, amikor boldog és nevet, amikor fél.

Harcol azért, amiben hisz, kiáll az igazságtalansággal szemben.

Nem fogadja el a nemet válaszul, ha tud egy jobb megoldást.

*Alárendeli magát, hogy a családja gyarapodhasson.
Elviszi barátját orvoshoz, ha az fél.
Szeretete feltétel nélküli.
Sír, ha gyerekei győzedelmeskednek, boldog, ha barátai jól vannak.
Örül, ha születésről, vagy esküvőről hall.
Szíve összetörik, ha rokona, vagy barátja meghal.
De mindig van ereje, hogy továbbléljen és boldoguljon az életben.
Tudja, hogy egy csók és egy ölelés meggyógyíthat egy összetört szívet.
Képes egyszerre több gyermeket a karjaiban tartani és megölelni
őket úgy, hogy az ölelése meggyógyítson mindent a lehorzolt térdtől
az összetört szívig. Ilyen a nő!... ” – posztolja valaki a Facebookon.
Nem gyönyörű? És hogy valaki kirakja a közösségi oldalra?!
Az még szebb! A lájkok sokasága pedig igazolása ezen gondolatok társadalmi igényének!*

* * *

Hallgatom a rádió Családi Tükör riportműsorát. Az aktualitások jegyében készült.

Megszólal az *európai képviselő*, aki közli a tényt: napjaink Európájában is bizony igen gyakran áru a Nő. Különböző bűnszervezetek kezébe kerül, és a hagyományos évezredes munkára kényszerítik a létező legmegalázóbb és legkizsákmányoltabb formában, amiből csaknem lehetetlen a kiemelkedés. Hogy a Nő ilyen helyzetbe kerülhet, hogy hallgatnak olykor a csábításnak, a talmi csillogástól elkápráznak, annak okát a családi modell hiányával, az érzelmi kötődés kialakulatlanságával magyarázza. Megszólal az egyik *radikális érdekvédelmi szervezet* Nővezetője, aki elmondja: nem adják alább, hiszen még nem is olyan rég például Erdélyben törvény engedte a Nők megkorbácsolását. Megszólal a *szociológusnő*, aki egy Európai Uniós konferencián

előadását az 50 évvel ezelőtti *Nő a kombájnon* korideológiájával szimbolizálja és napjaink nőalakját is visszahelyezi a kombájnra. Figyelmeztetésül: nehogy valaki azt gondolja, hogy a Nő visszakényszeríthető a konyhába. Egy *jogász doktornő* kikéri magának, hogy a politikusok kampányzászlajukra tűzzék a kismama-effektust, miszerint „*asszony a Libero és a fakanál mellett a helyed*”, mert az egyenjogúság része az is, hogy a férfiakat is megillessen, ha adott esetben Ők akarnak Gyes-re menni, mert mondjuk, az anya többet keres. Tehát maga a jelenség diszkriminatív. Még akkor is, ha az anyanyelv apanyelvűvé minősül. Mire egy sikeres *női író* arról beszél, hogy a külföldi kiküldetésben tengerentúlon dolgozó férje mellett hogyan tudta megélni a bezártságot, hogy gyermekeivel az ismeretlenségben maximum a pelenkamosás és a gyermekkel történő totyogás maradhatott meg osztályrészüül, és hogy ne örüljön meg, éjjelenként a fantázia világát hívta segítségül. Talán ezért is kedvenc műfaja a sci-fi. A műsor végén szólal meg az időközben már más dimenzióban élő költő, aki egy tizenöt évvel ezelőtti riportjában bevallja a riporternőnek: igenis, neki *múzsza a Nő* és ettől önmagát sem kívánja megfosztani.

Ez az. Ennek a gondolatnak szeretnék hangot adni. Hirdetni: hogy minden, ami a NŐBEN ÖRÖK, ami mindig is eldöntötte az élet nagy kérdéseit, az akkora ÉRTÉK, amit bűn még csak akár megkísérteni is. Nem a több millió megnyomorított Nő helyzetét tagadom, nem a különböző agresszív cselekedeteket elszenvedő nők iránt vagyok közömbös, nem a megalázás, a kiszolgáltatottság, a függőség, a lelki, szellemi toprongy státuszában élő nő kérdése fölött lépek át érzéketlenül, csupán azokért az értékekért harcolok, amiktől a *nő Nő*, és amiktől beépült lényébe mindaz, amiktől egykoron a másik nemtől a puszta megjelenése tiszteletet parancsolt. S amely tisztelet napjainkban fogyóban van, s amelynek oka legfőképp a Nő maga. Azaz: önmaga. Mi-

közben zokon veszi, ha kivívott vívmányai úgy csorbulnak, hogy például nem kap virágot nőnapra.

HUMORBOMBA

Női önbizalom

Ahogy öregszünk, általában úgy növekszik a testsúlyunk is. Ez azért történik, mert hihetetlen mennyiségű információt gyűjtünk össze a fejünkbe.

Es természetesen egyszer eljutunk arra a pontra, amikor ez a sok tudás nem fér bele a fejünkbe. Ekkor kezdjük el az információkat a teljes testünkben gyűjtögetni. Világos ugye? Én nem vagyok túlsúlyos! A testem nem zsíros! Okos vagyok! Nagyon okos! Ez minden nagyszerű nőre vonatkozik az egész világon... Igenis, mi nők tökéletesek vagyunk! Mert...

Nem leszünk kopaszok. Van egy nemzetközi nőnapunk. Rózsaszínű és világoskék ruhát is hordhatunk.

Teljesen biztosak lehetünk abban, hogy a gyerekek tőlünk van. Elsőbbséget élvezünk, ha süllyed a hajó. Az étteremben nem mi fizetünk. Egy túszejtésnél minket mentenek meg először. Ha megcsalnak, áldozatok vagyunk. Ha mi csaljuk meg a férfit, Ő szarvakat kap. Fekhetünk a barátnőnkkel egy ágyban és mégsem tartanak buzinak. Egyidejűleg több dologra is tudunk figyelni.

Az elnök felesége a First Lady. S egy elnöknő férje...?

Ha elsőnek egy férfiszakmát választunk, úttörőnek neveznek. Ha egy férfi női munkát végez, máris melegnek tartják. És nem utolsó sorban, mindent megtehetünk, amit egy férfi nem, még hozzá magas sarkú cipőben, kifestve es akár gömbölydeden is.

Ma már az informatika világa által semmi sem lehetetlen. Kompromittáló, morbid dolgokra képes. Egy fényképemről photoshoppal körberajzolható és leemelhető a nyakamról a fejem, és betehető egy pornóasztár éppen *aktív* testébe, miközben a test két phallosz között ide-oda munkamegosztást végez. És akaratomon kívül máris én osztom meg a külvilággal az intim életem.

Egy születésnapj összejövetelen ilyen képet kapott ajándékba a házigazda, aki már ugyancsak benne volt a korban. A kortárs barát így igyekezett *kedveskedni* neki, és nem volt rest a házigazda harminc évvel fiatalabb barátnőjének kalapos, szemüveges, kimondottan komoly portréját ilyen *aktusképbe* behelyeznie. A meghívott vendégek férfitagjainál csak „*az a testrész*” kapott nyomatékot, miközben a FEJ kiszolgáltatottan bámult a kamerába. A barátnő megszeppenülten sírva távozott, pedig elméletileg semmi köze nem volt a helyzethez. Az ajándékot adó férfi még egy darabig viccelődött, és meggyőződése volt, hogy a maga nemében semmi rosszat nem tett, csupán a *Homo Ludens* bujt elő belőle. S bár mindez nem több mint látszat-játék, mégis ezzel az otromba arccserével megalázta a Nőt. Mindez úgy jut eszembe, hogy a fentebb említett *játék* ellenére mégis manapság vannak olyan női közszereplők, akik önként meztelenítik le magukat. Nemcsak testüket dobják oda közszemlére, hanem még egykori szerelmük testrészét is feláldozzák, miközben saját nászukat adják zálogul mondandójukhoz. Az effajta médiasztárokhöz képest Zola *Nanája* vagy a Bohémélet *Mimije* maga a mennyei tisztaság. A Pillangókisasszony *Csocsoszánjáról* már nem is beszélve. Ha mi NŐK nem tartjuk magunkat értéknek, akkor hogyan várhatjuk el a FÉRFIAKTÓL, hogy minket értékeljenek?

Egykori *Nő* és újságíró pályatársam, aki már az égiekből figyel, mondta: „Ő túl sok a férfiaknak”. Ezzel indokolta kudarcra végződő házasságait és ezzel mentette fel azon cselekedeteit, hogy bulvártémává formálta intim sorstörténeteit. Nagyúr a szükség. Lelki, fizikai egyaránt. Az *anyagiak* sem utolsó szempont, hiszen a média általi közismertség jól kamatozik. Mindenki azt viszi áruba, amije van. A megboldogult, a hálószoatitkait a külvilággal megosztó riporternő anno érzelmeire hivatkozott és azoktól akart szabadulni, mikor beazonosíthatóan kibeszélte: *mikor kivel hol hogyan és hányszor*. De érzelmeire történő hivatkozása egyfajta zsákutca. Amolyan hamis parkoló pálya. Mert tudása, tapasztalata, világlátása lehetővé tette volna másfajta érvényesülését, olyat, amitől nem *sok*, hanem akár *több* is lehetne hímnemű pályatársainál.

Ez a kibeszélés egy másik kategória. Egyfajta elégtétel, mint amit egykoron kesztyűbedobással jelzett a FÉRFI és a nőnek ekkor nem sok volt a repertoárjában. De mára – hála esélyegyenlőségünknek – megadatott.

A *kibeszélés módszere* a pszichoterápia műfajába tartozik, ahol a lelki probléma kivetítése egyfajta megszabadulást jelent a lelki terhektől, de ennek nagyközönség általi megosztása vitatható műfaj, mint ahogy volt ez annak idején József Attila esetében is, mikor valamelyik szemfüles kiadó üzletet csinált a pszichoanalízis naplórészleteiből és könyvvé transzferálta. Persze ott az utókor követte el a merényletet, míg itt maga a szenvedő alany. Fura a közvélemény. Ha kell, felemel, ha kell, bepiszkol, de mindkét esetben felkerül az emberre a stigma.

„*Mindig van választásod*” – ajánlja a reklámszöveg az egyik kereskedelmi televízióban. Valóban? Akár egy NŐnek is? Ki szép-

nek, okosnak születik, sikeressé lesz, kinek megadatik a *fent* és mégis önként választja *lent*-et? Vagy ezen lépése a „*mert nem tudok mást*” egyfajta kényszer-magatartása? Pedig szerintem a NŐnek megadatik az is, hogy mindörökre NŐ legyen, és maradjon, csak mintha az utóbbi időben nem igazán akarna élni ezzel a lehetőségével.

E szülei révén sokáig külföldön élő – így szinte anyanyelvi szinten angolul beszélő – riporternő kitárulkozó könyve kapcsán a Facebookon írja – pár évvel ezelőtti gyűjtés – az egyik női hozzászóló:

„– Érthetetlen számomra, hogy ha valaki képtelen férfiak nélkül élni, akkor miért ír könyvet a szeretőiről? Nem lehet annyira hülye, hogy ne tudná, ezek után nincs pasi, aki lemerne vele feküdni. Mindegyik attól félne, hogy szeretkezés közben már fogalmazza is a következő könyvében a róla szóló oldalakat! Márpedig egy pasi sem szereti azt olvasni magáról, milyen lúzer volt az ágyban.”

Mi NŐK ilyenek lennénk?

„– Igen, néha ilyenek vagyunk... Én hiszek abban, hogy nagyon sok múlik a NŐN! Hiszek abban, hogy kell a férfiaknak az a tudat, hogy ŐK a FEJ. Nekünk, nőknek, ennek szellemében kell biztosítani ezt a tudatot számukra. Miközben tudjuk, a fej arra mozog, amerre viszi a nyak és mi vagyunk a NYAK! A női nem nevében szégyellem magam a most már nem is tudom mineknevezzem egykori riporternő miatt. Ezzel az erővel szétterpesztett lábbal is megjelenhetett volna egy pornóújságban, bár ez még egy enyhébb fokozat lenne, hiszen csak az intim testét mutatná meg a nagyvilágnak!” – replikázik a már fentebb említett közösségi oldalon egy másik hozzászóló.

A másik nemből is akadt véleményformáló:

„– Én ezt úgy nevezném, hogy női álszemérem. Férfiak egymás között sem tudnak olyan disznók lenni, mint a nők. Férfiaknál

– akármennyire hihetetlen is – ez tabutéma. Van a nőknek a férfiak felé egy másik arcuk is. Erre akkor döbbsentem rá, amikor véletlenül kihallgattam nőket (azt hitték maguk között vannak) és a «szende» volt a legrágárabb. Mindenesetre jó tanulság volt. Azóta engem nehéz »megvezetni«. Azt viszont én is hibának tartom, ahogy ez a riporternő »kitereget«. Ezt meg kellett volna tartania női berkeken belül, ha már mindenféleképpen közlési kényszere támadt. Mikor a feleségem mondja »női téma«, hagyom őket bizalmasan duruzsolni.”

„– Gyerekek, nem gondoljátok, hogy pénzre volt szüksége és ezért »adta el magát?« Nézzünk szembe a ténnyel: ez kell a tömegnek. Ezt veszik az emberek, hogy utána csámcsogjanak rajta. És most mi is csámcsogunk. Beleértve magamat is. Az itt folyó eszmecsere hatására tegnap bementem egy könyvesboltba és kerestem a könyvét. Csak a depresszióról szóló volt már meg, hát megvettem azt, mert egyáltalán nem olvastam tőle még semmit. Az Oscart miatta nézem, csúcs benne. Gondoltam, akkor most hagy olvassam is, ne csak hallgassam. Az utolsó darabot egy idős házaspár vitte el, a hölgy exkuzálta is magát: könnyed olvasmányként belenéznék, sok gondunk volt manapság – tájékoztatott az eladó. Hazajöttem, beadtam a keresőbe a szerző nevét, és már pro és kontra mindent tudok, mert ömlik fel az anyag. Már csak ilyen az internet. Így tudtam meg, hogy például Ő és az egykori Nem vagyok én Apáca sztár barátnők, mindketten Martonvásárra mentek ki lakni. Így már megértettem a módit is, természetesen nem a Brunszvik Terézhez fűződő Beethoven stílusban.”

„– Van abban valami, hogy ez valamiféle reklámfogás. Gusztus kérdése. Tegnap este voltam egy fiam korabeli társasággal együtt – fiuk-lányok vegyesen – ők is erről a könyvről beszéltek. Megállapították: egy férfinak eszébe sem jutna kiírni a szeretőit. Sőt: mondták, igazából az aktust sem tárgyalják ki egymás között, bezzeg a nők... És az ott jelenlévő harmincas lányok – beleértve két szinglit is – egyetértettek! Akkor most mi is van?”

„– Kicsit begyulladtak a szemeim, mert olyan sokáig néztem az Oscart. Én megegyem a kalapom a könyve miatt most sokat támadott riporternő előtt. Egyébként ma reggel S. Buci, a színész beszélgetett vele és nem volt semmi harag közöttük, pedig állítólag ő is ki van beszélve a könyvben. Én mindig ilyennek láttam őt. Kiemelkedett a korosztályából. Nagyon jól csinálja a szakmát. Öröletes dolgokat vitt véghez emellett az életben is. Sokan támadják, de véleményem szerint ez egy jó nagy adag irigységből táplálkozik. Mostanság parkoló pályán van, hát istenem: leltárt készített! Az ő élményei, ő rendelkezik vele! Na, megyek, megveszem a könyvét!”

„– Nálam szegény kétszer húzta ki a gyufát. Egyszer keményen lehúzta a Betty blue című filmet, amelyik az egyik kedvencem. Lát-szott, hogy semmit sem értett meg belőle. A másik egy belga film, főszereplője egy Dawn-kóros fiatalember volt. Én nagyon jónak tartottam az ötletet, és jól esett derülni rajta, mikor a két főszereplő összevész az autóban, és a Dawn-kóros lemongolozza a másikat. Szerinte a film gusztustalan. Feleségem a Pethő intézetben konduktor, férjként különböző vitákban gyakran találkoztam hasonló állásponttal, és nagyon nem tudok velük egyetérteni. Általában ezek az emberek (ő persze lehet, hogy nem ilyen, de nyilatkozatai ezt sugallták) szeretik, ha mindenki megmarad a saját eleve elrendelt helyén. Mozgássérültként az intézetben, ahol etetik, ha kell, mindent megkap, de ne akarják erővel beintegrálni a társadalomba. »A mongoloidokat nem vetjük meg ugyan, de ne is mutogassuk!«” – gondolják.

Én nem így gondolom. A riporternővel vagy két éve egy ke-rekasztal-beszélgetésen voltam és vele volt a másik ismert rádiósnő a *Nem vagyok én Teréz anyu* könyv szerzője. A nőkről folyt a beszélgetés kb. száz érdeklődő egyetemista fiatal társaságában. Kicsit aggódtam, hogy én túl száraz leszek a két érdekes nő mellett, de jól sikerült est volt. Ott és utána külön is beszélgettem

az igencsak *bulvárba átmenő* kollegával, okos, érdekes és bátor nőnek láttam. Persze azt hozzá kell tennem, hogy az új könyvét nem olvastam. Viszont ha egy kicsit is tájékozott az ember a média világában, tudhatja, hogy az érintett *nagyon* régen, *nagyon* nincs rendben. Meg talán *nagyon* magára maradt. Mióta nincs csúcs, nem annyira érnek rá neki az emberek... Negy pofon ez. Talán ezért sem kért senkitől tanácsot és dolgozhatott benne egy jókora *csak azért is* adag. Meg a férfiak is szemetek voltak vele. Persze meglehet, valóban *sok volt nekik*, mint ahogy Ő maga is nyilatkozta.

Már nem nyilatkozik. Hirtelen halálával nemcsak a benne lévő tűz aludt ki, hanem az őt körülvevő is. Az is megköveti, akit netán anno valóban megbántott. A keserű százíz és a szoruló torok mögött a fájó gondolat munkálkodik, hogy ő már nincs, és nem önszántóból. Lappangó betegsége vitte odaátra, egy olyan kór, ami felette testét, s ami egyébként összefüggést mutatott életvitelével, csak senki nem vette észre. Tragikus távozása megítélését is egy csapásra megváltoztatja. *Beteg volt szegény, elesett, sajnálatra méltó, szeretetétsege felmorzsolta szívét.* – gondolom én is. És örülök annak a bulvárhírnek, hogy a temetőben egy ismert politikus mindig friss piros rózsával emlékezik. És nem csak egy évben egyszer. Már én sem úgy gondolok rá, mint amikor a közösségi oldalakon a könyve kapcsán zajló csetelést lejegyeztem. Mert ilyen az ember. Megbocsát és felejt. Sőt: olykor alázatra képes. És ez jó. Nagyon jó. Isten adománya. *Drága Gy:* megkövetlek.

De kedves druzsám, Anna, Téged megvetlek. Kárt okozol a NŐK megítélésében, celeb létedre nyíltan és fennhangon provokálsz öreget, s fiatal, ismerőst és ismeretlent, lassan élőt és holtat. Az Ügyfélszolgálati Iroda zsúfolásig teli várójában a dohányzóasztalra kitett Kiskegyed 2014. november 11-i számának

20. oldalán teljes alakos képeddel és neveddel ellátva közlöd az ott jelenlévőkkel, hogy az olimpikon vízilabdázók csapatkapitányát leszoptad, majd közel négy órán át a lakásodban a másik három csapattagnak szexuális felvilágosítást tartottál előben, három méterre tőlük premier plánban. Akik akár be is szállhattak volna, ha nem tartották volna érdekesebbnek a CD-jeidet, meg a TV-műsort, illetve a soron kívüli alvás lehetőségét. Ahol belépőként a csapatkapitány úgy rakta akkor még kevésbé kemény farkát a szádba, mint más a 15 éves autójába slusszkulcsát, következőképpen a szolgáltatásod minőségi, mert a hívek viszszaírnak. *„Aztán felgyorsultak az események. Mr. Szépfü elövette a farkát, és senkitől sem zavartatva magát, a számba tolta. Jól ismertem már a legnemesebb szervét, addig soha nem találtam benne hibát, ez a húzása azért alaposan meglepett. Ki gondolta volna, hogy ez a gátlásos nyuszi ilyen tesz, pláne a cimborái előtt. Az arcára egy szempillantás alatt kiült a büszkeség, elégedetten mosolygott a haverokra.”* A többnyire nőknek szóló lapban olvasható riport a közeljövőben megjelenő könyved egyfajta előzetese, feltételezhetően marketing szempontból került az egyébként nem piros karikás orgánumba. Látni kellett volna az undort az arcokon, ahogy visszadobják a lapot, persze Te azonnal közölted volna, hogy mindez képmutatás, mert aki itt megfordul, azok között is akad vendéged, persze ha pénztárcája engedi.

Eszembe jutnak *fodrászBori* szavai: *„a mai lányok mindent megcsinálnak...”*

Egyébként érthetetlen számomra az orális szexnek a mindennapi életbe történő ekkora térhódítása. Hogy szinte a tinédzser világban is ezzel kezdődik az aktus, ezáltal már a kezdet kezdetén a párkapcsolatban a fiú megalázza a lányt. Eleve azaz, hogy csak az egyik félnek okoz ez örömet, hiszen a dolgok lényegéből adódóan a fiziológia így működik. Alárendelt-

ségi viszonyt teremt és feltételez, ami így futószalagon nemcsak gusztustalan, hanem mérhetetlenül leegyszerűsíti azt, ami a csúcsa és nem az alja lehet a teljességnek. Ha szolgáltatásként fordul elő, az más, mert áru, amit az igénybe vevő megfizet, és ennek ismeretében tiszta a képlet. De hogy a még gyereklány így ismerkedjen meg az élet legszebb adományával, az felülír mindent. Mert, hogy a *Fehér Ház* ovális szobájában Clinton és Monika Lewinszky aktusa világszám lett, az más, mert az a nő részéről felfogható egyfajta karrierépítésnek, hiszen amerikai elnökből azért egy van a világban és a keze nemcsak messzire elér, hanem sínre is teheti a pályakezdőt, ha nem másként, hát úgy, hogy a cserbenhagyott lány megírva élményeit hozzájut néhány millióhoz, tehát az üzlet kölcsönös. Feltételezhetően Annácskát is ez a cél vezette, mikor megírta szex mutatványát az olimpiai bajnokkal, bár a párhuzam már csak a két ország földrajzi adottságai miatt is sántít, nem beszélve arról, hogy Anna már régen hívatásos. De hogy naponta találkozzon vele az ember az egyik kereskedelmi TV csatorna főműsorában, egyfajta közszereplőként, hát ez is csak a magyar abszurd megnyilvánulása.

De ha már a fentiekben az úszóvilág prominens képviselőiről is egy újságcikk kapcsán adomáztam, akkor álljon itt e sorok írásakor uralkodó közhangulat *egy rezdülése*, amit az Úszósövetség kapitányának 55 évvel ezelőtti megerőszakolási szex ügye generált, s amiért most szakmai világsikere ellenére lemondani kényszerült. Bár cselekedete így a félévszázados múlt után is önmagát minősítette, és esetében illetve esetükben – mert többedmagukkal voltak ekkora bikák – áldozatnak minősült a Nő, ami kitörölhetetlen cselekvés az ember pedigréjéből, mégis egy olyan véleményt idéznék, amikor a Nő mindent megtesz azért, hogy megtépázza Széchenyi vagy Illyés nőkről fentebb alkotott véleményét.

Verebes István, a közéletben is igen gyakran véleményt formáló, ismert színész-rendező írja a közösségi oldalának híroldalán:

„István Verebes: – Ma reggel nyilatkozott egy politológus hölgy a Klubrádióban, aki elég vehemensen egy kalap alá véve a mindenséget szólta meg a macsó-világ cinizmusát, leszögezve érzéketlenségét. Kicsit dühös lettem. Az ötlött fel bennem, hogy valahogy azokról a nőkről miért feledkezünk meg mindig, akik vagy sértettségük, vagy bírvágyukból következőleg tömegesen tesznek tönkre férfiakat, fosztanak ki, vádolnak meg igaztalanul, és a jogi környezet rendre nekik kedvez. Szerintem ugyanannyit van szemre hányni mindkét nemnek a másikra. Engem ugyan még „helyzetbe” nő nem hozhatott, de néhány esetben ez csak azon múlt, hogy mert anyagilag mindig én voltam az erősebb, nyugalmam érdekében nagyvonalúan hagytam magam után megteremtett egzisztenciákat. Miközben soha egyetlen nőt nem aláztam meg életemben, nem támadtam vissza –, nem sok eset volt, talán kettő-három, ahol tehettem volna –, mégis máig engem illettek átkokkal. Szóval csak annyit, hogy a Kiss László-ügy kapcsán –, ami úgy ahogy van egyben, minden oldalról mocskos, hazugság és gyávaság –, de azért hasonló poklokat nők is képesek jócskán előidézni, és bár nincsenek statisztikai adatok birtokomban, de nem kevesebb számban, mint ellenkezőleg. Miért volnának a nők különbek, mint a férfiak –, a modor, az ízlés, a megoldások felelőssége mindig közös. Mára a nők tapasztalataim szerint ugyanolyan számban durvák és modortalanok, mint a hasonló férfiak, és míg azok többnyire érzéketlenek, a nők ugyanannyira szarkeverők. Nem mind, se itt, se ott, de ugyanannyian! Minden színházi munkámban a nők pártján rendezek előadásokat, erre tanúim vannak, de azért álljon meg a menet, ne vegyen egy kalap alá semmilyen politológus hölgy, csak mert most az ő pártján van a közhangulat...! És akkor most lehet nekem jönni, ide lőjjetek...!”

Azonnal válaszolok:

Anna Balla: – Egyetérték. Nőként is, pszichológusként is, íróként is. Olyannyira, hogy szeretném „felhasználni” a készülő kilencedik könyvemhez: a Nő, most és mindörökké?!-hez.

István Verebes: – Ahhoz ez nincs jól megírva, mert dühös. De persze lelke rajta, csak írja mellé, hogy egy olyan napon jelentettem, amikor felment a lóhúgy az agyamba. Máskor azért árnyaltabb vagyok – talán...!

Anna Balla: – Rajta lesz a lelkem. E reggeli – lóhúgy általi megközelítésnél – sokkal, de sokkal durvább kifakadások is vannak, és sajnos IGAZAK!!! És hol van már Széchenyi: „...mert annyi Nemes és Szép, ami az Emberiséget felemeli, a Ti Nemetek műve. Ti viszitek karjaitokon életbe a kisedd nevendéket, s jó polgárrá nevelitek: a Ti nemes tekintetetekből szí a férfi lelke erőt, s elszánt bátorságit, S ha léte alkonyodik a Haza ügyében, Ti fontok koszorút homloka körül...”

Mások is becsatlakoznak:

E. Csaba: – Tökéletesen fogalmaztál István. Ez egy józan és mértéktartó írás. A dühöd mögött nincs elfogultság. A valóságot írtad meg a legkulturáltabb formában.

J. Gulyas: – korrekt! Talán mivel a nőkkel szemben magasabbak az elvárásaink, még visszataszítóbb, sőt, undorítóbb tud lenni egy kivetkőzött, vagy részegségben fetrengő nő, mint hím társa.

Andras. N.: – A nőstény és a hím mentalitása más. Kiváló kalauzok állnak rendelkezésünkre (Gerald Durrell [Családom és egyéb állatfajták], David Attenborough) az állatvilágban körülnézni. A nagy drámák soha nem ebből fakadnak, hanem a helyzetből. A szélsőséges helyzet, az elszigetelődés, az elzártság, az „enyémhez” való csatlakozás akadályozása vezet tragédiákhoz. Nő és férfi egyaránt kiváló harcos saját fegyverzetével a kezében, de a nyílt küzdőtérén!

Geza R.: – Istenem, Pista, hogy te ezért miket fogsz kapni?! Jujj

Nőnap.

Bár kimondottan kommunista ünnepnek tartják, mégis valamennyi médium él az aktualitással. A közszolgálati rádió Napközben műsorában a műsorvezető nő érveket ütköztet. Interaktív a műsor, a betelefonálók véleménye megszólal. *Az idősebb hölgy* kifogásolja a téma felvezetéseként elhangzó riportot: minek várja el a nő az udvariasságot, hogy felálljanak a villamoson, hogy virágot kapjon, hogy figyelmességgel kedveskedjenek neki, mikor mindent megtett ezzel a fene nagy önmegvalósításával? – duzzog. *Erzsébet, egy nőegyesület vezetője*, pár hónapos csecsemő édesanyja, egy lovagrend tagja is hasonló véleményen van: azt, hogy neki egy egy lovagrendi rendezvényen kezet csókoljanak, azt bizony magának, mint nőnek kellett kiérdemelni. *A NANE* nők egyenjogúságáért harcoló szervezet képviselőnője jelzi, az előtte megszólalók szerint nem ezen a földön élnek, mert ezek a nőket megillető külsőségek csupán formai követelmények, és nem lehet rózsaszín pudinggal leönteni ezt a kérdést. Hiszen Magyarországon is egy nap, több száz nőt ér megkülönböztetés, adott esetben verés, bántalmazás, agresszió. És utal az Európai Unió szlogenére, miszerint az egyenlő bánásmód éve ez az év, és a témaválasztás nem véletlen, hiszen számtalan helyen éri diszkriminatív intézkedés a nőt. És ez a 21-ik században képtelenség. *Fiatal csókolódzó párt* szólatat meg egy bejátszott riport: szeretik egymást, csúcson van a kapcsolat. A fiú kimondja: mindent megtenne bárárnőjéért, a lány pedig nevetve jelzi: szereti, ha szeretik, jól esik a reggeli kávé az ágyban, a simogatás a szex előtt, másképp el se tudná képzelni, és nagyon örül a reggeli csokor virágnak, bár igazából nincs képből Nőnap vonatkozásában, de minden virág jelzi, hogy szerelme viszonzva van. És megjegyzi, igyekszik

Ő is mindent megtenni, hogy a tűz ne aludjon ki. *A NANE-s nő* kontráz: milyen alapon várja el a férfi este, hogy vacsorát főzzön az asszony, amikor a nő is egész nap csak robotol, hol van az előírva, hogy a Nőnek kell aktivizálni magát a konyhában. Nem elég baj pusztán már az is, hogy esetleg ugyanannyi munkáért csak fele fizetést kap, és sokkal többet kell bizonyítania ahhoz, hogy előbbre lépjen a ranglétrán, még ez az alanyi jogon járó házimunka is beárnyékolja jelenét. *A betelefonáló idősebb hölgy* ragaszkodik véleményéhez: pont most, amikor nap, mint nap arról beszélünk, hogy a középkorú férfiak mennyire veszélyeztetettek, különösen itt hazánkban, mert azért torkukat szorítja az az érzés, hogy el kell tartani családjukat, még egy nyugodt otthont sem kapnak, hát ez is közrejátszik ebben a szomorú statisztikában. És elmondja: nagyanyja, ükanyja, de még Ő maga is azt hozta és szokta meg, hogy neki a családi tűzhely biztosítása a feladata, a melegség, a gyerekek ellátása. És ha netán fáradtan jön haza a családfő, nem az a feladata, hogy átpasszolja a gyerekeket, – pedig egész nap ő is itthon robotolt és neki is kijárna némi pihenés –, hanem ekkor azt mondja, hagyjátok most apátokat, fáradt, nehéz napja volt. És lemond a tervezett sétáról.

Hát nem tudom...

Azzal értek egyet, aki azt mondja, hogy a Nő iránti tisztelet attól függ, mit lát otthon a felnövő gyermek. Milyen értékeket épít és fogad be sajátjának, mert ezt örökíti tovább. Ma reggel negyvenéves fiam telefonja ébreszt. Még alszom, így rámondja telefonom üzenőjére:

– *Muttikám kommunista ünnep a Nőnap, de azért köszön-telek, a primulákat kijuttatom, tudom, szereted az élővirágokat*

az ablakban, na, hamarosan már rakhatod is, légy jó, dél körül csörgök.

Másik fiam telefonja is elér, éppen, mikor mosakodom.

– Mamácska, Te is Nő vagy mi? Hát egy kalappal, majd este belökök egy kórót, jó volt a tegnapi krumplipaprikásod, szerencséd, hogy jó sok kolbászt tettél bele, mert különben most virgácsot vinnék.”

Dolgozó nő vagyok, önálló egzisztenciával.

Voltak önmegvalósítási harcaim, és időnként ki is nyilvánítottam: nem vagyok egy tipikus orvosfeleség, ahol a nagyságos asszonyi ranggal beérem. Önálló babért akarok. Voltak zűrzesebb időszakaink is, már ami a házasságomat illeti! De akármilyen is volt a kapcsolatom férjemmel, ettől függetlenül Ő megkövetelte, hogy fiaink tiszteljenek. És ennek formai követelményeit beépítette gyermekeim személyiségébe. Legyen ez anyák napja, Nőnap, születésnap, vagy egy nehéz szatyor, aminek automatikus átvállalása belülről jön. És én is a pillanatnyi kapcsolatállamsunktól függetlenül igyekeztem tudatosítani a fiukban, mennyire fontos az, hogy az ember mindig tudjon számítani a másokra, ennek valamennyi nemi jellegével. Egyszerűen nem értem a házimunkára történő hivatkozásnak a lényegét. Nem értem magát a presztízsjelleget, mert semmivel sem vagyok emancipáltabb, ha a férjem mosogat, vagy porszívózik és nem értem a vacsorakészítés kihagyását sem. A gyerekeknek enni kell, az ember fárad, a lakás koszolódik, a zokni lyukad és az csinálja meg, akinek erre ideje van! De ebből rivalizálást faragni, egyfajta bizonyítási kényszert kiprovokálni, önmagamra nézve is megálázó, kicsinyes dolog, mert megette a fene, ha ettől a kikényszerített cselekvéstől leszek „*egyenjogubb*”. Egyáltalán: annyira nevetséges, hogy szó szerint beszarást kapok, amikor többdiplomás *antinők* szólóznak: „*micsoda dolog, hogy hazajön a családfő és megkérdezi, mi van vacsorára vagy reggel rákérdez: kivasaltad-e*

az ingem?” Ha ez ilyen sarkalatos pontja az együttélésnek, akkor már mindezt megette a fene, hiszen, ha szeretek valakit, fontos nekem, hogy ne legyen éhes, de az is, hogy csinos, jól ápolts legyen. Persze amilyen a mosdó, olyan a törülköző. Ha pont ilyen formai elemekkel éreztetik velem nap, mint nap, hogy szeretnek, akkor meg se fogalmazódik bennem a kérdés, hogy minek akar zabálni ez az ember, mikor én is egész nap robotoltam. És fordítva: ha két menstruációs görcs között, fejfájással küszködve hazajövök, természetes, hogy az egyébként szintén fáradt másik megy le a közértbe vagy rakja be a mosni valót a mosógépbe. És akkor még nem beszéltem a gyerekek helyzetéről. Akiknek szintén alanyi jogon jár a béke, és ha az veszélyeztetve van, a gyermekek érdekében kell a *visszakozz*. Mert abban a pillanatban, ha valaki gyermeket vállal, tudnia kell, hogy mától kezdve nem az én, hanem a *mi* felelősség dominál. Ez az, amit a feminista nők kritikátlanul a szőnyeg alá söpörnek.

– *Azt hitte az állatja, hogy ezek után reggel még reggelit készítek neki! Üvöltöttem, kérjen a kurvájától és kidobáltam a cuccait*” – osztja meg az egyik amazon barátnőivel aznapi történéseit szintén a közösségi portálon, mire azonnal jön is a válasz: *jól tetted, mit képzelsz az állatja!* A másik fokozza tanácsait: *„cseréld le a zárat, ne tudjon bejönni a parasztja”*. A harmadik barátnő előadja, mit csinált ő élete párjával ilyen esetben, a negyedik biztosít a helyes viselkedés fortélyairól: *ilyenkor nem árt egy feles, éhgyomorral!* És egyetlen tanács sem szól amellest, hogy mivel a négy gyermek mindezt végigéli, hallja, látja, statisztálja a balhét, talán nem kellene a bizonyosság: *biztos, hogy a barátnő tényleg a férjem barátnője vagy csak az én fejemben állt ez össze.* Az önismeretre történő akceptálás fehér folt, pedig hidat építhetne a megbocsátásnak! Ha valóban dugja a nőt a férjem, mi történt, hogy ez megtörténhetett? Mikor voltam én is nő számára, még akkor

is, ha a négy gyermek léte igencsak megtorpedózza a képletet? Hiszen, ha ordítok és elállatiasodok, az bizony nem éppen erotikus vágygerjesztő. Megnézem a közösségi oldalon tanácsot adó barátnők státuszát. Családi állapotuk: elvált, vagy egyedülálló. Erre mondjuk: savanyú a szőlő.

Müller Péter: „Felnőtt férfi” nincs manapság.”

Azt mondja valamelyik könyvében vagy meglehet valamelyik magazin hasábjain a lélek bugyraiban alámerülő, rendkívül népszerű „magyar Coelho” Müller Péter, hogy:

– *Felnőtt férfit nem igen találsz manapság. Az ugyanis nem menekül, nem árul el, nem hagy faképnél, hanem felelősséget vállal érted. Ráülhetsz a tenyerére, és megtart téged. Nem esel le róla. S főleg, nem hagy el. Érzelmi biztonságban csakis egy felnőtt (igaz) férfi oldalán lehetsz, de hol van ma ilyen? Sehol. Na látod!*

– *De semmi baj – folytatja – mert: Ellentétben a közfelfogással és az évezredes hazugsággal, mi a „gyengébb nemből” nem a gyengeséget keressük, hanem az erőt. Szeretünk uralkodni a nőkön...*

(Megjegyzem: ez egy hatalmas ellentmondás, mert ugye már csak a logika szerint is az erős uralkodik a gyengén...)

– *Jólesik, ha valaki szolgál minket és odaadó – de ha túlságosan is az, menekülünk tőle. Mi ahhoz vonzódnunk, akit nem tudunk legyőzni, aki erősebb, mint mi.*

(Kérdezném: de akkor mi van a „szeretünk uralkodni a nőkön” kitétellel?)

– *Akitől függünk. Akinek ki vagyunk szolgáltatva érzelmileg. Lehet, hogy ez nem normális, hanem egy gyermekkori „anyuka-függőség”, de mégis ez a valóság... Mi gyengék vagyunk, és az Erőt keressük bennetek. A tartást, a méltóságot, a nehezen megkaphatóságot. Néha szinte az elérhetetlenséget. Azt, hogy ne kelljen felelősséget vállalnunk értetek, sem érzelmileg, sem lelkileg – sehogy. Mert mi menekülünk a felelősségtől, s ha valaki a nyakunkba zuhan, annak finoman (vagy durván) lefejtjük a karjait magunkról, kibújunk az öleléséből – és kereket oldunk...*

A méltósággal és a nehezen megkaphatósággal egyetértek és nemcsak azért, mert már századokkal ezelőtt is megmondták a bölcsek: *„a szerelemmel is úgy vagyunk, mint minden mással. Ami már a miénk lett az nem számít és csak az számít, ami még nem a miénk...”* Ilyen fránya az emberi természet, amely kiegészül Édesanyám idevonatkozó tanácsával, miszerint: *„várt leány várat nyer!”* De: hogy *„ne kelljen felelősséget vállalnunk értetek, sem érzelmileg, sem lelkileg”* – hát ez alapjaiban ingat meg mindenféle párkapcsolatot, és nagyon remélem, hogy az igehirdető csak magából kiindulva és magára vonatkoztatva állítja mindezt.

Egyébként annyit még Müller Péter kapcsán, hogy írja, sok levelet kap nőktől: *„Harcoltam érte, mindent megtettem, mégis elhagyott!”* – írják neki és ő ilyenkor ledöbben. *„Ennyire nem tudtok nőül? Ennyire naivak vagytok? Ennyire nem ismeritek a női harcmódort és a férfiakat?”* Ezzel talán egyetértek, mert már nagyanyám is megmondta, ne fussak olyan szekér után, ami nem vesz fel, illetve saját tapasztalataim is ezt igazolják. No meg a női büszkeséget alaphelyzetnek tartom. *„Légy erős, öntörvényű és szabad. Ne függj senkitől – tőled függenek, mert te vagy az erősebb. Ha pedig nem:*

légy AZ!” – zárja útravalóját a férfi lélek szakértője. S nekem egy régi filmélményem jut eszembe még az átkosból, mikor Amazonok uralták a világot, s a ketrecben tartott szép férfiak egyetlen feladata annyi volt, hogy utasításunkra megtermékenyítsenek minket, mert a hím ivarsejteket még nem tudtuk nélkülözni az utódkérdésnél. Miközben a szerelmet már megkaptuk nőtársunktól...

Összegezve az igen népszerű magyar bestseller lélekbúvár ez irányú gondolatait, Müller Péter egyértelműen deklarálja, hogy ma a FÉRFI nem FÉRFI. Ezen állítás szinonimáját meg is találom az interneten, a népszerű közösségi oldalon kipoztolva:

- Apa, mi az, hogy FÉRFI? – kérdi a gyerek*
- Tudod, kisfiam, az egy olyan ember, aki erős, mindent kibír a családjáért, oltalmazza őket, gondoskodik róluk, szereti őket!*
- Apa, szeretnék én is olyan férfi lenni, mint ANYA!*

Erre szokták mondani: ez azért nem semmi.

* * *

Tanult szomszédasszonyom szerint az ember – úgy igazán – kétszer, háromszor szerelmes egész életében. (Lehet, hogy a többi kapcsolatot is annak érzi akkor, amikor benne van, de a végén mindig kiderül, hogy nem az volt...) Majd hozzáteszi:

Karinthynek van egy mondása: kétféle szerelem van:

1. futok előle, fut utánam,
2. futok utána, fut előlem.

Ha jól belegendoltok, baromi ritka, amikor nem valamelyikről van szó!

Megrögzött „vénlány” ismerősöm pontokba szedi a Férfiakról alkotott helyzetjelentését:

A férfinép 7 csodája

1. *Mindegyik nagyon elfoglalt.*
2. *Bár mindegyik nagyon elfoglalt, csajozni van idő.*
3. *Bár csajozni van idő, nem sokat törődnek a nőkkel.*
4. *Bár nem sokat törődnek a nőkkel, azért mindig van mellettük egy nő.*
5. *Bár mindig van mellettük egy nő, beújítanak másodikat, harmadikat.*
6. *Bár beújítanak másodikat, harmadikat, kiakadnak, ha a főállású berág.*
7. *Bár kiakadnak, ha a főállású berág, azért nem tanulnak belőle, és továbbra is újítgatnak.*

Barátnőm pedig a „minden férfi mögött áll egy nő” kitételhez előadja kutyás történetét.

– Éjszaka, sötét sikátor, jövünk haza a férjemmel. *Menjél csak előre!* – mondja – *hátha jön egy kutya.* Jött. Nagyobb, mint egy borjú. Megvédttem...

Eszembe jut tavaly elhunyt polihisztor szomszédom gyakran idézett bölcelete, és belém hasít a felismerés: már nem tudom megkérdezni, hogy honnan a mondása:

„Arról van szó, ha te szólsz, ne lohadjunk,

de mi férfiak férfiak maradjunk

és nők a nők – szabadok, kedvesek

– s mind ember, mert az egyre kevesebb... ”

Abszolút igazság. Csak gyakran a szerelem lila kódében a Férfi és Nő nemiségénél kontúrját veszti a közös nevező: az EMBER!

Csernus doktor húsz parancsolata

És akkor még mindig némi kölcsöngondolatokra történő hivatkozással álljon itt a hazai egyik „nőszakértő” pszichiáter tézisei, némi utóöngével, ami ezuttal kommentek formájában olvasható a közösségi oldalról. Csernus Imre kendőzetlenül megmondja az igazságot:

1. *Az első lépés az egyik legfájdalmasabb lépés. A valóság kimondása. „Nem a pasim a felelős azért, hogy engem nem tisztel, mert ez a pasim felelőssége... Az én felelősségem arról szól, hogy én hagytam, hogy ő ne tiszteljen engem.” És ez nagyon kemény mondat.*
2. *Lehet valaki kikent-kifent liba, lehet rajta akár másfél milla értékű ruha, a szememben akkor sem lesz jó nő, hanem csak egy görcs, aki hol ezzel, hol azzal, hol amazzal virít. Egy darab hús. Egy darab hús, ami megöregszik.*
3. *Az élet mindig benyújtja a számlát. Mindenki azt kapja vissza az élettől, amilyen előjelű energiát belefektetett. Ha döntően negatív, kevélységet, fösvényiséget, bujaságot, irigységet, torkos-*

ságot, haragot, jóra való restséget – akkor ennek megfelelő lesz a vég is. Ezek nem pici, bagatellizálható sztorik, hanem nagyon súlyos gyilkolások.

4. *Nem a késéssel van gond, a rohanó világban akármi történhet, balesettől kezdve addig, hogy tíz perccel a munkaidő vége előtt a főnök a kezembe nyom egy papírt, amit sürgősen el kell intézni, de ott van egy telefon, egy szimpla sms... Ez előfordulhat egyszer-kétszer, de ha a nő rendszeresen késik, ez azt jelenti, hogy szarik a partner fejére, mert ő ezt is megteheti!*
5. *Az első csók azért is fontos, mert ha akkor kölcsönös elolvadás van, az bizony fontos jele annak, hogy valami mély érzés kezd kialakulni. Legalábbis azt vettem észre, ha a csók nagyon jó valakivel, akkor általában a szex is nagyon jó lesz. Ha a csókolózás nem szabadít fel tüzet, akkor, sajnos, a szex sem fog. Vannak nagyon finom intő jelek, amelyeken a legtöbb ember átsiklik.*
6. *Ha önmagunknak nem merjük megadni azt, amire szükségünk van, másoktól nem fogjuk megkapni, csak erőszakkal megszerezni. A megszerzés azonban nem békés út, hanem háború.*
7. *A bizalom iszonyúan erős szó, amely stabil állapotot eredményez. Megbízni a másokban és őszintének lenni hozzá – ezt a legtöbb ember adott helyzetben nem meri megtenni, nehogy ráfázzon. Az őszinteséghez furcsán állnak hozzá az emberek.*
8. *Nagyon nehéz ám egy adott helyzetben őszintének lenni saját magunkhoz. Azért nehéz, mert az önbecsapás őszinte kimondásával minden megváltozik körülöttem. A barátaimról, a páromról, akit addig a páromnak hittem, kiderül, hogy mégsem az. Nehéz ügy.*
9. *Önmagamról rengeteg dolgot elmondtam, és egyáltalán nem érzem azt, hogy ezzel az információval bárki árthat nekem. Mert hát az illető tudja, és elferdíti, akkor mi van? Semmi,*

- mert én TUDOM, hogy mi az IGAZSÁG. Az életemben az elferdítés nem oszt és nem szoroz.*
- 10. A tiszteletet nem lehet kicsikarni. Ha én tiszteletet csikarok ki, akkor én vagyok a diktátor. De akkor az valójában nem tisztelet, hanem félelem. Óriási különbség.*
 - 11. Nem lehet nyugodtan élni, ha valaki a múltjából nem vonja le a megfelelő tanulságot. Ezért megfontolandó a felejtés, és teljesen mást jelent a számontartás. Ha én elfelejtem, hogy mit tettem a múltban, de ebből nem tanultam, akkor az életem arra fog ítélni, hogy mindezt újra meg újra átéljem.*
 - 12. A megfelelő nő- vagy férfi szerepe a felnőttkorhoz kötődik. Ha valaki hangsúlyozza, hogy nem akar felnőni, akkor hogy akar ő mondjuk jó nő lenni? Hm? Nem lesz jó nő, hanem csak annak látszik. Közben meg a vágyak megvannak, mert szeretne erős, nyugodt, békében élő lenni, de az ezzel járó munkát nem vállalja.*
 - 13. Az az ember, aki az apró, finom, pici jelekre nem figyel oda, és arra, hogy a másik milyen gesztusokat tesz felé, az éppúgy nem fogja észrevenni, kik azok, akik megérdemlik az őszinteségét, mint ahogy azt sem, ha figyelmeztető jelzést kap az élettől, és nem fog tudni változtatni.*
 - 14. Ha a saját szemébe a nő bele tud nézni, akkor nyugodtan, oldottan fog másnak a szemébe is nézni! Egyenes lesz a tartása. Persze ez nem az a szemtelen, kihívó, vadászó tekintet, amikor éppen egy pasira vadászik, hanem ez a derűs tekintet. Ez hiányzik ma Magyarországon. A sok derűs vidám tekintet!*
 - 15. A férfiak egy csomó mindent elvárnak a nőktől, miközben nem segítik őket. Elvárják azt is, hogy a nő megfelelő külsővel is rendelkezzen, miközben a pasi meg egy dagadt, elhanyagolt disznó.*
 - 16. A kiegyensúlyozott párkapcsolat kialakulásának elején fontos, hogy a két ember egyforma erővel ássa ki a párkapcsolatának*

*alapjait. Nyugodtan hasonlíthatjuk egy ház felépítéséhez mind-
ezt. Mindenkinek meg van szabva a közös alap rá eső részének
a megfelelő kiadása.*

- 17. Azért élünk, hogy boldogok legyünk, csak közben rengeteg ön-
becsapási folyamatot élünk meg, és hazudozunk magunknak.
Ennek pedig súlyosak a következményei.*
- 18. Egy adott párkapcsolat kialakulásánál személyiségvonások be-
folyásolják a stabilitást és a harmóniát. Az önzés, a türelmet-
lenség, a makacsság, a gyávaság, a megalkuvás, ez mind-mind
látható egy embernél. És nemcsak látható, hanem az illető em-
ber verbálisan is, szavakban is minderről úgy beszél, hogy nem
is tudja, hogy ő valójában ezt mutatja.*
- 19. Minden nő feministának születik, csak kinevelik belőle.*
- 20. A nők nagy része csak egy férfi mellett érzi magát igazán nő-
nek. A nő csak akkor nő, ha párkapcsolatban él? Lehet, hogy
nem a másikhoz képest kellene meghatároznia magát?*

(Forrás: diabetika.info-mindenegybenblog)

Csernus doktor mondandóján kívül legalább ekkora hírér-
téssel bír az a kommentáradat, ami elárasztotta húsz pontjának
minősítését. Ízelítőül íme néhány: (A hozzászólók státusza főis-
kolai tanártól, orvostól kezdve a háztartásbelin, mosogatón, pe-
dagóguson át a targoncamunkásig mind előfordul, mint ahogy
főváros, vidék, külföld is a lakhely vonatkozásában. De a beazo-
nosíthatóság elkerülése miatt ezt törlöm.)

*Lajosné Sz.: A 15.-el értek egyet, hogy a férfiak nagyon sokat
elvárnak a nőktől, általában és ez régen és most is így van, házicse-
lédnek nézik, ugyanakkor az a probléma ebben, hogy manapság
a nők keresetére is szükség van, tehát manapság ne dolgozzon olyan
nincs, viszont ott van a háztartás, és még le kell ülni a gyerekekkel*

tanulni, aki szintén fáradt mint a mama. Nagyon sok házasság erre megy rá!

Saci B.: No, ezért élünk tovább! Látástól-mikulásig «mozgásban vagyunk!»

Andy M.: Ezt meggyőződése, hogy a nők cseszik el. Én kerek perec megmondtam mindig, hogy nem vagyok házi tündér, nem leszek sem csicska, sem rabszolga. Ha valakinek kellek, így kelljek! És kellek.

Erzsébet B.: Van igazság abban, amit leír, de azért én kíváncsi lennék rá, hogy Csernus Imrének sosem voltak lelki problémái? Erősen kétlem... Veszélyesek az ilyen, én majd megmondom a tutit emberek. Ha ennyire ért a női lélekhöz, akkor őt miért is hagyták el? Ennyit a bölcsességeiről...

Mária-Erzsébet Sz.: Innen a bölcsesség, a tapasztalatokból érződik a mély keserűség.

Erzsébet B.: Ebben egyetértek, csak a saját keserűségünket ne vetítsük ki mások életére, mert minden élet más és más. És sajnos sok olyan ember van, aki befolyásolható, képes a saját életére illeszteni a másik átélt problémáját. És ezt tartom veszélyesnek.

Judit R.: Erzsébet B. Mi közünk más életéhez és hogy felhánytorgassunk bármit. Csernus felkínált egy lehetőséget, hogy saját életünket felülvizsgáljuk, ha képesek vagyunk rá.

Gábor M.: Tiszteletet csak az kap, aki ad is. Én, tisztelem a felelősségemben a nőt, az anyát. Ő a szívem másik fele, a szem a hátamon. Pont olyan volt az első csók vele, ahogy itt áll.

Vicky Ny.: Az 1-es és 19-es pont lényegében egymás tökéletes ellentétei! "Nem a pasim felelős azért, hogy nem tisztel..." (hát ki?) Majd a 19-es, hogy „minden nő feministának születik csak kinevelik belőle” (ki neveli ki??) Szóval egész egyszerűen mindenért a nő tehet? Tehát ha „feminista” maradhatna, akkor nem engedné a párjának, hogy tiszteletlen legyen vele? Nem fogadom el sem azt, hogy

minden nő feministának születik, sem azt, hogy ő tehet arról, ha nem tisztelik. Egyet tudok, hogy minden ember egyenlőnek születik nemtől függetlenül. Ezt kellene tiszteletben tartani.

Judit R.: Marianna R. Hajrá, sok sikert.

Saci B.: A kikent-kifent másfélmilliaruhás is lehet jó nő, ha rendelkezik azzal a sok jó tulajdonsággal, ami azzá teszi – a két dolog nem törvényszerűen zárja ki egymást.

Zsolt Sz.-Zsuzsa Cz.: Mekkora filozófus ez az ember! Csupa útszéli közhely, amit összehord.

László B.: Igen, és ebből meg lehet élni.

P. K. Andrea: hát, az örökérvényű dolgokat annyiszor felfedezték már (és mégis oly hiába :D), na meg annyiszor elének rakták, hogy néha már úgy érezzük, a csapból is ez folyik. De lám, még mindig mennyien nem voltak képesek ezen örökérvényű dolgokat a saját életükre alkalmazni.

Judit Rosta: P. K. Andrea Itt a lényeg. Alkalmazni, nem beszélni róla.

T. Piroksa: Értékes gondolatokkal lettem gazdagabb köszönöm

J. Zsolt: Igazából nem tudja, mit akar, aki tudja irányítani kezelni abba lesz szerelmes, ezzel magyarázható az hogy számtalan nő él olyan kapcsolatban ahol a párja iszik, szemétkedik, elcseszi a pénzt és mégse akarják otthagyni.

Aranka Lujza D.: Sajnos az ilyen párkapcsolatnak gazdasági oka van.

Hova menjen albérletbe és miből fizesse azt? Pláne egy két gyerekkel, mert biztos nem hagyja az alkoholista párjánál stb...

Richard S.: Aranka Lujza D. Azért, azon is illene elgondolkodni, hogy egy férj hogyan lesz alkoholista. Nyilván a házasság alatt történik, mert egy eleve alkoholista ember nehezen talál feleséget. Ha viszont így van, akkor a feleség „keze” is benne van a dologban. Meg nem értés, figyelmetlenség, a problémák ki nem beszélése, stb.

Melinda S.: Ez így igaz. Legtöbbször menekülne a nő egy ilyen kapcsolatból, de az egoista férj ügyel arra, hogy se anyagi háttér ne legyen, sőt ha lehet, baráti köre sem! Azt gondolom, hogy ezek a kapcsolatok már eleve nem jól indultak. Ott már a szülők (pl. a fiacskáját egyedül nevelő anyuci) alapjaiban elrontanak pár dolgot. Persze utólag könnyű okosnak lenni. Közben meg beleroppanni egy rossz házasságba...

Jut Osgyán: A túlzott magabiztosság és a hatalmas szakmai öntudat lehet, hogy mélyen, de kisebbségi komplexust takar! Mind e mellett melyet kimondott tartalmazhat nagyon sok igazságot!

H. Imre: Mire épül egy házasság? Mondjuk azt, hogy a szerelemre. És a szerelem mire épül? Különböző érdekekre, és ha ezek a különböző érdekek megszűnnek, elhalnak, akkor annak a házasságnak vége! Van, amikor a szerelem egymásra talál és ez az, ami mindent átvészel Azt, hogy egy nőnek viszont feministának kell lenni? De miért is? Mert a szerelem az nem vak.

Anita J.: Hm. Sokszor a megszokás nagyobb, mint a szerelem.

H. Imre: Anita J. Akkor most mi van? Az emberek megszokásból szeretnek, és élnek házasságban? Te most olyasmiről beszélsz, hogy mindent meglehet szokni? A verést is?

Gergely Cs.: Lehet, hogy vak, de a vak sajnos sok falba belefut. Alapulhat a kapcsolat a nagy rózsaszín ködön, de akkor az ember vállalja is föl a koppanásveszélyt. Tartós kapcsolat alapja az előzetes hosszabb barátság (a hosszabb években mérendő), miközben kiderül egymásról sok olyan dolog, amin bukhat esetleg a kapcsolat, de a barátság-szakaszban még nincs ilyen tétje.

T. Anna Katalin: Csernus Imre egy olyan ember, aki egyetlen nőt sem tud megtartani. És még ő papol erről? Nevetséges. Van egy pár jó mondat, persze, de ezzel akarja elhitetni a többi baromságát is. Nekem egy Csernus Imre ne mondja meg, hogy ki legyek, vagy ki vagyok. Mert nem vagyok egy darab hús, és egyikünk sem az.

Szélné B. Ági: Másnak nem tűnt fel, hogy Csernus úgy néz ki (mutatja magát), mint a Pantokrátor (a mindenség ura)? Haj, arc és jobb kéz tartás (áldás osztás). Tessék rákeresni a Google-ban!

Frida K.: Biztos igaza van Csernus úrnak, miért is ne, amikor a nőket kritizálja. De nem mindenben! Az is igaz, mindenki hazudik sajátmagának, de Csernus úr is, saját magának! Sok nő buta liba, sok férfi meg, bunkó paraszt, mert a buta libát kihasználja! A bizalom nagyon szép szó, de kár, hogy nem mindenki ismeri. Kíváncsi lennék, mi a másik félről – az erősebbik fajról – a véleménye!

Erzsébet B.: Bocs hölgyek, ha bárkit megbántottam a véleményemmel és a gondolatmenetemmel. Elismertem, hogy vannak jó gondolatai, de attól még nem tartom fél istennek. A stílusa nem tetszik. És azt hiszem, nem én személyeskedtem.

Szilva Szilvia Raffai: Nagyon sok igazság van benne! Több ponttal is egyetérték, és tényleg így van!

Alicka Zsemlyeová: Rengeteg igazság van benne, elmennék hozzá egy beszélgetésre...

Horvath Mónika: Én is szívesen kibeszélném magam neki.

J.né Terike: Mennyi okoskodás. Ezt is Férfi ember találhatta ki. Húsz felrázó mondatot a férfiről is meg lehet fogalmazni.

H. Mónika: 15!!!

Sz. Lorena: Szerintem élni a mai világba nem egyszerű, de akkor már én had legyek én (add önmagad) te legyél te! De te akkor leszel önmagad, ha a saját gondolkodásod szerint éled az életed, és nem valaki más ember miatt gondolkodsz másképpen. Mert akkor saját magadat vezeted félre. Ne értsetek félre, nem vagyok ítélkező de pl: ne azért akarjak családot, mert a szomszédnak is van gyereke, hanem azért, mert en szeretnék! Tehát úgyis mindenki tanul a saját hibájából. És a tiszteletről meg annyit hogy hogy ebből van a legkevesebb a Földön. Szerintem Csernus leginkább magából indul ki,

indulatból beszél, és az ő tapasztalatait vetíti másokra, lelki beteg a csávo, sok mindent látott, hallott (megélt) átélt. Próbál laikusán vetíteni, hol a nők, hol a férfiak oldalán, de igazából nem tudni mit akar. Hiszen az embereket nem tudja megváltoztatni, max. a meglátásukat, amire rá is világítja az embereket, viszont hiába tanulmányozza az embereket, ha egyszer rosszul közelíti meg a dolgokat, szerintem saját magával sincs tisztába.

Márta Sz.: Sok pontja a férfiakra is vonatkozik. 10. Pl. De azt az apák és egyes tanárok, tanárnők figyelmébe is ajánlom.

J. Ica: Milyen igaz Doktor Úr!

Ileana Ctu: Nekem már egy kicsit késő.

Angela Medic: 11 ES 12-vel ÉRTEK egyet, mert ilyen vagyok BASSZUS!

D. Zsuzsa: Senki sem tudja elkerülni, a tapasztalatai a szemüvege lencséje! Csernus veszettül egyedül van a pályán – senki sem ér föl hozzá – és ember lévén kell a mankó! Van, aki szektában, van, aki meditációban, van, aki az alkohol mámorában próbálja az élet értelmét megtalálni. Akik rátalálnak párjukra, élük az életüket, meglátják az apró csodákat és nem akarják önkéntelenül saját képükre formálni. Ez a tökéletes!

Györgyi T.: Azt gondolom, alaposabban kellene végig gondolkunk mindezt. Lehet útszéli közhelynek tekinteni, csak en meg mindig nem látok egyetlen egy jól megcsinált párkapcsolatot sem... Hát gondolkodjunk ...ami ugye nem is olyan könnyű ...

Andy M.: Azért nem látsz jól megcsinált párkapcsolatot, mert:

- 1. Nem ismersz minket a párommal*
- 2. Az emberek nagy része úgy van vele, hogy a párkapcsolatot nem kell «megcsinálni», az csak úgy kialakul.*

Judit Kné: Érdemes elolvasni!

Gyula Gyulánné Vajda: És mi van a férfiakkal?

L. Laszlone: Egy igazi Nő egy igazi »férfi« mellett lehet Nő.

Saci B.: 20. pont! »Ippeg«, hogy nem kellene ehhez viszonyítani – olvasatomban...

Zsuzsanna Kiss: Hát. Az igazság az igazság, még ha fáj is! Nekem ez most nagyon jókor jött! Köszönöm.

Andrea B.né: Good!

Viki P.: Ez mind nagyon igaz, de úgy látom, sokan félre értik....

Gergely Cs.: Hozzáteendő az 1. Törvény is (Asimov után szabadon): »A fickó nem okozhat kárt a nőnek, és nem tűrheti tétlenül, hogy a nő bármilyen kárt szenvedjen.« A nőknek szóló kiegészítés ehhez az, hogy ez csak akkor működik, ha a nő is tudatában van ennek, és nem él vissza vele (mert a törvényből következőleg ez sajátos könnyű).

Sz. Lajosné: Ha két ló nem egyformán húzza a szekeret, az, aki jobban húz, az belerokkan az erőlködésbe. Csak egyformán előre úgy jut el a szekér a célig, ha nincs célod.

János Á: Hát én csak ennyit mondok, hogy Hagyó Miklósról cserélte a felesége Csernust! A nagy okost! (Blikk info)

Éva Sim: Nagy igazság...

István R.: Tökötlen egy pasi...

a Szingli lét

Egy bizonyos kor után – általában a harmadik X. – az embertől egyre gyakrabban kérdezik a rokonok, ismerősök. mikor tervez férjhez menni, mikor fog szülni és így tovább. Ez igencsak kellemetlen, pláne, ha épp egy szál pasi sincs a láthatáron.

Arról, hogy valaki egyedülálló harmincas nő, bizony ő maga is tehet. Bár olykor magyarázatul szolgálhatnak némi körülmények, szerencsétlenség vagy a sors keze, de ehhez az állapothoz tipikus női hibák is vezethetnek. Fontos leszögezni, hogy nincs azzal semmi baj, ha valakinek nincs párja ennyi idősen. Az élet fordulatokkal teli, így szakítani akár huszonkilenc évesen is lehet egy több éves, reményteli, jól működő kapcsolat után, de lehet egy rendkívüli elfoglaltság – például súlyos beteg családtag ápolása – ami miatt egyszerűen nem jut idő randizgatni. Sőt: saját döntés is születhet, hogy az illető egyedül érzi jobban magát, ami pedig mindenkinek szíve joga. Szóval a teljesség és kötelező érvényűség igénye nélkül következzen az a négy tipikus hiba, amit az egyik közösségi oldalon olvastam:

„Szinglinek lenni jó” – szemlélet

Egyedülállónak lenni jó dolog. Az ember kicsit magára talál, megerősödik, csak azt kell néznem, hogy nekem mi a jó. Önálló döntéseket hozhatok mindenben, lehetek kicsit önző, és felszabadult a flörtölés terén is. Ha nincs pasim, nincs problémám, az ostromló férfiakat is inkább elhajtom, mint hogy párkapcsolatot alakítsak ki velük. Hátrány: A hosszú távú önkéntes szingliség ugyanakkor nem kifizetődő, mivel ahogy telik az idő, egyre nehezebb párra lelni.

Pasit akarok

Ha harmincas szingliként kétségbeesem, hogy sohasem lesz férjem, sem gyerekem, és sportot csinálok a pasi keresésből. Ez a belépő a tartós szingliséghez, ugyanis arról a nőről, aki eszeveszetten párt keres, messziről lerí, hogy mi a szándéka, és a férfiak hanyatt-homlok menekülnek előle. Ha valaki párt szeretne, a legjobb, ha nem tesz semmit, csak megpróbálja jól érezni magát egyedül. Amint ez sikerül, jön is a szerelem.

Csak a munka

Abba a hibába esem, hogy még húszas éveim végén egy jól fizető munkát szerezvén minden időmet és erőmet annak áldozom, hogy megtartsam az állást, és esetleg feljebb tornázhassam magam a ranglétrán. Az évek pedig telnek-múlnak, és mivel a párkeresésre már nem jut energiám, egyedülálló nőként találom magam a harmincadik iksz után. A munka valóban fontos, de nem szabad hagyni, hogy a karrier az ember egész életét uralja. Kell gondolni a párkeresésre is és a családalapításra is.

Apát keresek nem párt

Több éves sikertelenség után valahol legbelül már lemondok arról, hogy megtaláljam az igazit, de ott él bennem az anyaságra való vágyakozás, ezért, ha pasizok, már nem a szerelem az elsődleges számomra, hanem hogy tartós kapcsolatom legyen, aminek házasság és gyerekszületés lesz a vége. Gyakori hiba a kétségbeesett egyedül-

álló harmincasok körében. Pedig, ha a pasi rájön erre, továbbáll, másrészt pedig nagy baklövés apát keresni pár helyett, hiszen annál szebb nincs, mint ha valaki az igazinak szül gyermeket.

(Forrás: SZÓBESZÉD)

* * *

Ismerek olyan szinglit, aki reggelenként elmegy a lakásához legközelebbi virágboltba és vesz magának virágot. Hol egy csokorral, hol egy szállal, időszaktól függően. Ebben semmi különleges nincs, – gondolhatná a kívülálló – legfeljebb levonható a konklúzió: *„ki a virágot szereti, rossz ember nem lehet.”* Ami viszont felettébb üzenetértékű, hogy ilyenkor mindig költ hozzá egy mesét: *ettől meg ettől kaptam* és ez mindig egy másik nemű! Kérdezhetnénk, miért van erre szüksége? Gyakran a választ ő maga adja: *„mert odaadnám királyságom, ha volna valaki, aki letenné elem ezt a szimbólumot.”*

Megtiltanám közpénzeken alkalmazni azt a társadalomkutatót, aki egyedül él. Hogy miért? Mert egyszerűen saját szemüvegén keresztül nézi a világot, így alakítja megállapításait, öngazolásul különböző axiómákat szűr le és állapít meg, ami nemcsak félreviszi magát a tényt, hanem értékközvetítésként kimondottan káros és kóros képet állít a világ, mondjuk a felnövekvő ifjúság elé is. Itt van például egy rádióban gyakran megszólaló szociológusnő, besorolása szerint családkutató, aki azt hangoztatja, hogy nincs olyan, hogy *férfi* vagy *női* munka. *Munka* van és ez *szektor-semleges*en ellátható. És kikéri magának, hogy egyes munkaköröket privilegizáljanak maguknak a férfiak. Ez a szociológusnő előadásában arra a következtetésre jut, hogy a magány veszélyezteti azt a nőt, aki szűk családjának szenteli életét, hiszen nem alakít ki magának menekülési stratégiát arra az időre, mi-

kor gyermekei kirepülnek az életbe. Ledöbbenek axiómája hallatán. Ez a Nő nemcsak saját fajtájától került fényévnvi távolságra, hanem társadalomkutatói munkájától is, egyszerűen azért, mert feltételezhetően nem kutatott. Mivel kutatóként mindig az általánosat kell alapul venni. Egyszerűen figyelmen kívül hagyta azt a tényt, hogy ma hazánkban a nők többsége, még ha karriert is fut be, a család és az otthon mellett kíván voksolni. Az unokázás ugyanolyan része az elvárásainak, mint mondjuk a háza, a lakása körüli tevékenysége, a kertje stb., a sikerélmény megszerzésének megannyi a variánsa.

Utánanéztem a szociológusnő magánéletének. Túl életének statisztikai felén elvált, mert férje megcsalta a titkárnőjével, akit később el is vett feleségül. Egyedül él egy társasházban, leánya kapcsolatban él a város másik szélén. Mindez magánügy. Viszont tanainak adalékául megszólalásait érdemes figyelni a napjainkra-annyira jellemző közösségi portálokon, ahol *csetelései* önmagukért beszélnek. Hozzászólásaival csak az elméleti, ideológiai topikokat tiszteli meg, olyan fórumokat keres, ahol lexikális tudásával, véleményalkotásaival brillírozhat, egyfajta partneri dialógusban. Hétköznapi dolgokról nincs világképe. Ha véletlenül belekeveredik egy ilyen beszélgetésbe, először támad, majd ítél és elvonatkoztat, végül érdektelenségre hivatkozva távozik. Többnyire egy olyan fórumba, ahol nincs szó *kiskertről, ebédfőzésről, receptek kicseréléséről, én ezt főztem, Te azt főzöd, nekem ilyen virághagymám van, ő a kaktuszt gyűjti, szó van viszont Spinózáról vagy netán egy-egy tévéfilmről*, – és annak főszereplőiről alkotott vagy tudott információk megvitatásáról. Mit akarok ezzel mondani? Azt, hogy pont ő a magányos. Neki nincs saját, megosztható élménye, hanem kell egy vezérfonal, egy platform, ami lehetőséget biztosít a társas érintkezéshez. Nem Ő a sokoldalú, hanem pont ellenkezőleg: szakbarbár, mert leegyszerűsíti

az élet dolgait saját elméleti tudományára, ebben él és ítél. Közben pedig téves következtetéseivel elferdíti, saját maga élményvilágára szabja ténymegállapításait. Ezért mondom, hogy nem engednék közpénzen társadalmat kutatni annak, aki nem olyan közegben él, mint amilyet kutat. Pontosabban: aki a párkapcsolatokat vizsgálja, ráadásul MTA tagsággal, az minimum éljen párkapcsolatban.

A szingli-léttel kapcsolatos véleményem elmondásához szépirodalmi eszközöket használok, ezúttal saját kútfőből. Elbeszélésem megírása átcsúszik a jelenbe, azaz 2017 januárjába. Ez egyben második témán záróakkordja is. De előtte íme még egy Humorbomba, amolyan gondolatébresztőnek:

HUMORBOMBA

Női igények

Eredeti lista (22 éves korban)

Jóképű
Elbűvölő
Gazdag
Figyelmesen hallgat
Szellemes
Sportos
Van stílusa
Jó ízlése van
Ötletesen ajándékozik
Mélyérzésű, romantikus szerető

Módosított lista (32 éves korban)

Jól néz ki – jó, ha van valami haj a fején
Kinyitja a kocsiajtót, rám adja a kabátot
Van elég pénze, hogy elvigyen egy jobb étterembe
Többet figyel rám, mint amennyit beszél
Megfelelő időben nevet a vicceimen
Vásárláskor könnyedén viszi a szatyrokat
Van legalább 1 nyakkendője
Meltányolja a jó házikosztot
Emlékszik a születésnapokra és évfordulókra
Legalább egy héten egyszer szerelmeskedünk

Módosított lista (42 éves korban)

Nem néz ki túl rosszul, nem baj, ha kopasz
Nem indul el a kocsival, amíg be nem ülök
Állandó munkája van, néha elvisz a McDonald'sba
Megfelelő időben biccent, ha mesélek valamit
Általában emlékszik a viccek poénjára
Elég ereje van, hogy segítsen átrendezni a szobát
Általában inget hord, hogy rejtse a pocakját
Tudja, hogy a csavaros tetejű pezsgő nem jó
Emlékszik rá, hogy le kell hajtani a WC ülőkét
A legtöbb hétvégén megborotválkozik.

Módosított lista (52 éves korban)

Az orrában és a fülében illő hosszúságúra vágja a szőröket
Nyilvánosan nem böfög és nem pukizik
Nem kér túl gyakran kölcsön
Nem alszik el, amikor beszélek hozzá
Nem meséli el túl soxor ugyanazt a viccet
Elég jó formában van ahhoz, hogy hétvégén felkeljen a kanapéról

Legtöbbször tiszta fehérneműt vesz, és nem visel felemás zoknit
Méltányolja, hogy a TV előtt vacsorázhat
Alkalomadtán a nevemen szólít
Néhány hétvégén megborotválkozik

Módosított lista (62 éves korban)

Nem ijesztget kis gyerekeket
Emlékszik, hogy hol van a fürdőszoba
Nem kér túl sok zsebpénzt
Csak kicsit horkol, amikor ébren van (ha alszik, akkor hangosan)
Elfelejtí, hogy miért nevet
Elég jó formában van ahhoz, hogy egyedül két lábra álljon
Legtöbbször van rajta valamilyen ruha
Szereti a pépes ételeket
Emlékszik rá, hogy hol hagyta a fogsorát
Emlékszik, hogy mikor...

Módosított lista (72 éves korban)

Lélegzik!!!

„Hol a boldogság mostanában...”

Azt mondják, hogy:

Egy nőnek öt korszaka van:

Szép

Csinos

Jól néz ki

Korához képest jól néz ki

Nem néz ki annyinak...

Vonaton

Helén nézi a férfit. A borostás arcot, a magas homlokot, melynek íve megtörik a ráomló sötétbarna hajtincstől. A férfias arcélt, melyet keretszerűen betakar a laza kötésű sötétbordó pulóver, s amely egyfajta lezserséget kölcsönöz viselőjének.

A Férfi okostelefonját búvöli, amit már akkor is nyomkodott, amikor Helén belép a vonatfülkébe. A virtuális világából kiszakadni nem akaró utastárs a „szabad ez a hely?” kérdésre némán

bólint. Helén leomlik vele szembe az ablak mellé. Kicsomagol, az ülésre maga mellé teszi a felszállás előtt bespájkolt színes bulvárlapokat, olvasás alatt lévő könyvét pedig az ablak alatti kisasztalra rakja.

Magyarországon a 2010-es Könyvhéten került bemutatásra a Kanadában élő Papp M. Zsuzsának (Susan M. Papp) a *Megtagadva* – című könyve magyar fordításban, ezt olvassa és szeretné útja végeztével be is fejezni. Kimondottan sokra tartja ezt a könyvet, egyfajta hiánypótlásnak, és érthetetlen számára, hogy ez a könyv miért nem kapott és kap nagyobb publicitást. Az Interneten szörfözve talált rá véletlenül, amikor egy hasonló című könyv után nyomozott és ez jött fel elsőnek. Egy sírig tartó, földrészen is átnyúló szerelmi történeten keresztül a II. Világháború szörnyűségei úgy tárulnak az olvasó elé, hogy a tényszerű adatok és történések halmazában a szerző nem játszik rá az érzelmekre, mert egyszerűen nem a megríkatás a célja. Sokkal inkább az, hogy betekintést adjon arra a magatartásra, amivel mindezt ép ésszel túlélni lehetett. A magyarságtudat iránti elkötelezett torontói filmrendező, egyetemi oktató, jelen esetben író hat év kutatói munkát szánt arra, hogy a zsidó lány és keresztény fiú szerelme hűen tükrözze a kárpátjai Nagyszőlősen történő világfelfordulást, annak valamennyi tényszerű szörnyűségével. Az akkor Magyarországhoz tartozó településen élő keresztény és zsidó családok sorsán keresztül hiteles képet adva arról az exodusról, amit a fasizmus, az orosz megszállás, majd a Szovjetunióhoz történő ismételt visszacsatolás tett az ott élő jobb módú polgárokkal, illetve a koncentrációs táborból visszakérültekkel. A megélés hitelességével írta le a családi sors történetet, s ahol kellett, ott levéltári kutatómunkával egészítette ki a történelmi háttérrel. Sok könyv dolgozta fel a történelem e szomorú korszakát, de ilyen

megközelítésben e könyv egyedi. Már csak azért is, mert megmutatja, hogy a világ legnagyobb rendezője maga az Élet, ami felülírja az emberek által mesterségesen kialakított sztereotípiákat.

A kanadai kiadású könyv egyébként több nyelven is bejárta a világot – sőt film is készült belőle, amelynek bemutatója New Yorkban volt – és arra motiválja az olvasót, hogy azt is megtudja, mi történt azokkal, akik nem hagyták el az országot. Valamint elgondolkozzon azon, mennyire véletlenek a véletlenek, és hogy egyáltalán vannak-e, vagy pedig irányított a rendszer, ezzel végérvényesen fityiszt mutatva a materialista szemléletnek.

Helén merőlegesen haladva fölülről lefelé darabolja a Férfit. Izmos vállak, kisportolt alkat, ápolt kéz. Gyűrűtlen. Márkás farmer, pulóverrel harmonizáló elegáns divatos tornacipő. Feje mellett felakasztva bélelt anorák, rajta Samsonite hátizsák. Mindez tér-idő független közönybe csomagolva.

Helénnek ez nem új.

Megszokta, hogy kortársainál nemigen jön be, és itt most erről lehet szó, plusz mínusz némi rátartással. Igazából neki sem jönnek be ők, így volt már ez az egyetemen is. Utálta mindig, ha okosabb a partnerénél. Neki kell a szellemi fölény, amitől odaadóbbá válik, s amitől, ha kell, kimossa a hím zokniját. De igazából nála az erogén zóna: a körítés. A bevezetés, tárgyalás, befejezés. Nem rögtön ajtóstul a házba. Őt hódítsa meg a Férfi, vegye le a lábáról, udvaroljon, az ágy nem a kezdet, hanem a befejezés. A pont az *i*-n.

Talán ezért van az, ami van.

Hogy negyvennégy éves, és szingli.

Ez a férfi, itt vele szemben, valahonnan ismerős. Mintha látta volna már. De meglehet: alanya volt a laborban. Vagy csak hasonlít valakire. Egyébként lényegtelen.

Amúgy pedig mindene megvan: egzisztencia, lakás, kocsi, tengerparti nyaralás. Hozadékként: az ünnepek magánya. A múlt évben haza sem ment a szüleihez. Kimondottan kérte, hogy ügyel-hessen, mert már nem bírja az öregek sztereotípiáját: mikor lesz unoka?

Az utóbbi időben magának is felteszi e kérdést: mennyi ideje van még? Egyáltalán van-e még? Talán három-négy év? Ha egyedül vállalja, akkor még ennyi sincs, hiszen fel kell nevelni a gyermekét és nem nagymamaként. Inkább ilyen futó kalandból termékenyüljek meg és ne a spermabankból, de azért előbb némi exploráció és anamnézis, nehogy közbeszóljon az örökletesség! – gondolja, miközben pásztázza a szemben ülőt. De azért adjuk meg a lehetőséget, hogy rám talál valaki és én is rá, így lesz apja-anya a gyereknek – zárja le magában napi dilemmáját, amiben már elég rég őrlődik. Azért e gondolatok szellemében méregeti és bontja testrészeire a Férfit, mint esetleges potenciális lehetőségét.

Persze tudja ő azt jól, hogy az első lépést neki kell megtenni, azzal, hogy lezárja majd húszéves viszonyát Tiborral, aki nős, gyermekei, unokái vannak, így nem lenne fair bevonni őt a gyerekprojektbe. Kapcsolatuk a maga kompromisszumaival felhőtlen, egyik fél részéről sem lenne szép áthágni a saját maguk alkotta határokat. Sosem ígértek egymásnak életállomásokat és ez ettől gyönyörű. Az vitathatatlan, hogy ő észrevétlenül beleöregedett ebbe a kapcsolatba, és talán most kellene egyfajta jövőt bevállalnia, de azért mégsem fair az időzítés. Tibort nyugdíjazzák, ez köztudott. Már mindenki erről beszél az intézetben. Abban, amelynek léte, múltja és jelene egybeforrt főigazgatójával, azaz professzor dr. Árokhegyi Tiborral.

Hogy is volt?

Az egyetem után kezdődött, huszonöt volt akkor, negyvenkilenc Tibor. Bár a közöttük lévő korkülönbség nem kevés, de ez

nem volt téma. Sőt: tapasztalva Tibor vitalitását, olykor ő érezte magát korosabbnak, például Toscanában, ahol sikerült tíz napot maguknak összeszervezni. Viszonyukban igazából egyszer remeggett meg a léc, igen, a külföldre menekülő kollega, akit ő nem követett, pedig megbeszélték.

Ő akkor Tibort választotta és maradt. Köszönöm, hogy vagy – volt a gyakran szavakban megfogalmazott hála, forró kéjjel majd kielégüléssel fűszerezve a szokásos heti kétszeri légyottjupon, a főigazgatói ágyon, amikor közös ügyeletük ezt lehetővé tette. A közös ügyelet tudatos megtervezését tudta a dolgozók apraja nagyja, sőt még maga a feleség is, de ez nem változtatott a lényegen. Voltak /vannak egymásnak, és így szokta meg kapcsolatukat a környezet. A titkárnő, ha a Főigazgató úr utazott, neki is mindig, külön felszólítás nélkül rendelt repülőjegyet, mert tudta, főnöke szeretője nélkül nem megy konferenciára. Papíron ez tudományos kapcsolatnak minősült, ami igaz is volt, hiszen hamarosan ő lett a mikrobiológiai labor vezető kutatója, majd igazgatója, sőt: tanulmányaikat is együtt készítették. És egy szót sem szólhat, mert Tibor mindenütt őt helyezte, kimondottan őt tolta előtérbe. Tudományos szinten is mindent neki köszönhet. Talán ez is közrejátszott, hogy a hosszúra nyúlt, kiegyensúlyozott kapcsolatból nem vágyott el, és a tilosnak tudott mellékutca varázsa kárpótolta a magányos ünnepnapokért.

Tibor szeretőként is tökéletes.

Így hatvan felett is potenciája változatlan, amit ő azzal magyaráz, hogy fiatal korában nem csinált sportversenyt hódításaiból, nem hajtotta és lövöldözte össze-vissza a lányokat. Mindig tartós, monogám kapcsolatra törekedett. Még az egyetemen elvette egyik csoporttársát, s a házasságban egymás után jöttek a gyerekek. Két fiú, és harmadikként a lány. Egy bizonyos időn túl megromlott feleségével a kémia, és Tibornak azóta lettek

szeretői, ami sosem keresztezte családi életét. Arra viszont Tibor sem gondolt, hogy ilyen tartós, hosszú viszonya lesz, ami-be testileg-lelkileg elmerült, mert számtalan jelét mutatta, hogy érzelmileg is benne van a Helénnel folytatott kapcsolatban, és nemcsak szexpartnerként.

Helén az Intercity viszonylag tiszta ablakán keresztül nézi az őszbe csavarodó fákat. Több mint két óra még az egyetemi város, ahol az esti fogadással kezdődik a háromnapos rendezvény abban az aulában, ahol élete első gólyabálján vett részt, ahol megismerhette azt a felemelő érzést, hogy ő is egyetemi hallgató. Nem ment könnyen. Elsőre helyhiány miatt, majdnem maximális pontszámmal nem vették fel, de kitartása végül is eredménnyel záródott, hiszen orvos lett.

Érdekes lesz most ott lófrálni.

Egyedül.

Tibor majd csak a konferencia végére jön, kocsival, kimondottan azért, hogy együtt töltsék az utolsó napot. Felmentési idejét tölti, így is maximálisan kihasználta lehetőségeit, most már ideje a távozásnak. És Tibor nem akarja a kérdezősködést: hogyan tovább, mit fog ezután csinálni. Szoknia kell még az új helyzetét. Igen, fontos az emelt fő, a méltósággal történő visszavonulás, és tudomásulvétele az emberi magatartásnak: ha nem vagy Valaki, nem is vagy Fontos. Ha ez nincs is rendjén, de közismert koreográfia.

A jövő mindkettejük számára új kihívás. Ezt nagyon is jól tudják.

Helén elhatározza, ebben a három napban ad acta teszi a kérdést. A „hogyan tovább”-ot. Azt a tiszta vizet keresi a pohárban, amit akkor ivott, amikor még egyetemista volt. A helyszín, a körítés adott. A többi a képzelet, az álmok és a fantázia birodalma.

No meg az emlékeké.

A sínek monoton kattogása, a táj nyirkos szürkése elandálítja. Toscana jut eszébe, az ott töltött napok, a Siena melletti tanya.

Zürichben találkoztak Tiborral, ahová vonattal utazott, s ahol az állomáson várta Tibor, hogy azért mégis a pletykának határt szabjanak, s ahonnan gépkocsival utaztak tovább. Az olajfák, a nyíló magnóliák és rózsák, na és a méterhosszú levendulabokrok, meg a séták a kétszáz éves egyenes derekú ciprusok között, a tanya közepén lévő kúttal, benne az életet adó vízzel. Éden, igazi Éden. Sziget. A sors kegyeltje az, aki ide eljut. A szomszédos kolostor harangjátékának dallama, amely megpecsételi illegális kapcsolatukat a Semmibe és a Mindenségbe. S miközben zeng a szólam, a magasabb vagy mélyebb kondulásain Szent János bogarak fényei ringanak, amik fel-felvillanó gondolatokat mozgósítanak: igen, valamikor itt szeretnék élni, ebben a harmóniában, hátam mögött hagyva a taposómalmot és aknákat...

Helénnek megfordul a fejében, ha nyerne a lottón vagy a nagybácsitól vagyont örökölné, hagyná a francba a baktériumokat és a vírusokat és bizony ebbe a milióbe szülné bele gyermekét. Persze ehhez lottó, nagybácsi, és sperma kell, de nem egy bankból, hanem egy valódi férfitől.

A Férfi változatlanul az okostelefonján csüng.

Facebookozik. Bizonyára dől az info vagy aktív a csett, mert hidegen hagyja, hogy a fülkében nincs egyedül. Helénnek nincs önértékelési zavara, tudja magáról, hogy jó nő, még akkor is, ha ezt nem szokása előnyére fordítani. Így le vagy te ejtve rezümével előveszi könyvét, és a célállomásig olvassa. A vonat csak egyszer áll meg, utas egy szál sem, a kalauz gyors és kimért, fejbólintással kezeli a Férfi jegyét is, aki csak épp, hogy odatartja.

Ő pedig magával hozott könyvét olvasva elmélyed a történelemben.

Elgondolkozik a magával hozott könyvben olvasottakon.

Hogy a zsidó lány – akinek a gyáros keresztény fiú, nem számolva semmilyen retorzióval, menekülési útvonalat, egy vagon aljában titkos bunkert épít ki a deportálás elől, s ahonnan a lány meggondolva magát kiszökik, és inkább megy családjával Auschwitzba – túlélve a haláltáborn, kerülí egykori szerelmét. Pedig a fiú egész életét feláldozza a lányért. Őt földrészen át keresi, és mikor harminc év múlva New Yorkban megtalálja, s történetesen mindketten szabadok, a lány, pontosabban az akkor már özvegyasszony ismét cserbenhagyja, pedig állítólag szereti. Olyan ez – ezáltal rövidre zárva a zsidó-keresztény kérdést – mintha a lány a nemzetén gyakorolt erőszakot a fiún szeretné törleszteni. A fiú pedig a másik fél közismert túlkapásait felválalva élethosszig tartóan vezekel.

Az is érdekes, amit tavaly a Magyarok Világtalálkozóján megtudott a könyv szerzőjének Susan M. Pappnak elbeszéléséből, amikor egy hangulatos cukrászdában kávéjukat együtt kortyolgatva Susan azaz Zsuzsa elmesélte, hogyan szánta rá magát a könyv megírására. Torontóban egy irodalmi rendezvényre együtt ment egyik barátnőjével, aki anyai ágon szintén magyar, s akivel mindig magyarul beszélgetnek, hogy szinten tartsák anyanyelvüket. Ezen a rendezvényen a díszvendég a kanadai kulturális miniszter asszony volt. Az állófogadáson, mikor a miniszter asszony meghallotta a magyar szót, hozzájuk lépve pár szót szólt szintén magyarul, majd mosolyogva megjegyezte: édesanyja magyar, egy kisvárosból származott, amely város most Ukrajnához, de előtte Szovjetunióhoz, azt megelőzően Csehszlováchiához, de az első világháború előtt Magyarországhoz tartozott, és zömében magyarok lakták. Azt is elmondta, hogy bár édesapja cseh származású és a második világháború után ő már Amerikában született, édesanyja vele sokszor beszélt magyarul, mert volt

egy magyar szerelme, akire így emlékezett. És akihez nem ment feleségül még akkor sem, amikor mindketten megözvegyülve évtizedek után ismét találkoztak... Ez a férfi Susan férjének testvére, tehát a sógora, akitől előben volt alkalma megismerni a történetet. S mikor a miniszter asszony szavaiból igazolni látta sógora örök már-már őrületbe hajló dilemmáját, hogy a szerelme valamiért nem akarta beteljesülésüket, úgy döntött, megírja történetüket, mert ez sokkal többről szól, mint két ember érzelméről... Sógora ugyan már nem él, de az elégtételt megérdemli odaát. ”Egyébként – jegyezte meg Susan – a cím, a Megtagadva kétdimenziós. És ez is önmagáért beszél. Mert nemcsak a Nő tagadta meg a Férfitől a közös életet, hanem a Magyar Állam is! Ugyanis a rendszerváltást követően sógorom kérte a magyar állampolgárságot a Kuncze Gábor belügyministersége alatt regnáló hatalomtól, de elutasítást kapott, mondván: soha nem élt Magyarországon, mert Nagyszőlős bár közel van a magyar határhoz, de nem magyar. Az pedig, hogy sógorom születésekor Magyarországhoz tartozott, az nem számított e kérés elbírálásakor, tehát magyarsága is Megtagadva lett...”

Végállomás. A közös vonatozás véget ér. Úgy, hogy még egy pillantás sincs benne közös. A Férfi félvállra hajítva hátizsákját fejbőlintással távozik. A félig bezáródó fülkeajtóból visszanyúl kabátjáért. Helén könnyel konstatálja, hogy levegőnek nézik. De a felismerés papír zsebkendőjével együtt kikerül a szemétkosárba.

Este

Igyekszik mindenki legszebb ruhájában tetszelegni. A fogadás erről szól.

A parfümök pikáns illata keveredik a férfi arcszeszek domináns szagával, mintegy jelezve: a tesztoszteronok is követelik létjogosultságukat. A túsarkú a trotórral, a maxi a minivel, az öltönyelegancia a lezser farmerrel, a lila a pirossal, a sárga a feketével sajátságos egyveleget ad az estnek. A régi ismerősök vagy egykori kollegák színlelt vagy valódi üdvözlései, az újak tétova kezdeményezései középerősségű alapzajt biztosítanak a nemrég felújított Aulának, ahol nem sok minden változott, kivéve a sarokban őrt álló Borsos Miklós szobrot, amely adományként került az egyetem birtokába.

Helén emlékeiben keresgél.

Örül, hogy egyedül van, mert átadhatja magát a nosztalgiának.

Most ugyanaz a húszéves, aki reményekkel telve, de remegő lábakkal vette anno birtokába azt az alma matert, amely elindította őt az életbe. A nagybetűsbe. Amitől Ő most otthonosan érzi magát e falak ölelése között, mert tudást adott, hivatkozást és hagyatkozást, s ami lehetővé tette, hogy Valaki lehessen.

Zenekar is van, fővárosi. Most még csak háttérzenét játszanak, így szokott az lenni a fogadás elején, majd a hangulat általános tetőzésével szinkronban csapnak bele ők is a közepébe. Gitár, szóló és basszus, orgona, de meglehet, hogy szintetizátor, dob és néhány sündörgő alak a felállás, ahol ez utóbbiaknak még pontosan nem ismert a szerepük. Csak úgy vannak. Meglehet, hogy énekesek, vagy vokalisták.

A rektor, majd a szakmai kollégium vezetője köszönti a résztvevőket, majd a meghívott díszvendégek és szekcióülések vezetői mondják el szokásos protokollbeszédüket. Angolul. Az ismert

gyógyszercég, mint főszponzor magyarul kíván mindenkinek kellemes estét, de – javasolja – „előtte hallgassuk a fővárosi művészeket, akik kimondottan a konferencia vendégeiért utaztak ide, hogy velünk együtt áldozzanak egy kicsit a kultúrának.”

Téglaszínű testreszabott nadrág, fehér kívül hordott ing, nyakában vékony fekete bőrnyakkendő és fekete puha bőrcipő szolgálja az összhangot az első művésznél, s mikor az énekes az ismert sláger közben hátraveti hosszú sötét haját, Helén nem kis megdöbbenéssel fedezi fel benne útítársát, akivel – bár bő két órán át közös légtérből szívta az oxigént – nem lett semmi ismerkedés. Hát ezért volt olyan ismerős, mert már látta talán a tévében, vagy valahol, sőt, ezért is volt a közöny, ami ezen esetben szimpla nagyképűségként is felfogható. A színész hangja inkább kellemetlen, mint kellemes, férfias megjelenése ellenére sajátságosan vékony, inkább sipító, mint duruzsoló. Kimondottan jobb, mikor mondja, és nem dalolja a köztes humoros részt, és Helénnek dejavu érzése támad, hogy valamikor ifjúsági színészként ez a férfi igencsak felkapott volt, de később eltűnt a süllyesztőben.

Épp ezen medítál, mikor vége a számnak és egy énekes díva következik, viszont az útítárs művész nem hátul távozik, hanem elől fitten leugrik a színpadról, egyenesen Helén felé tart, megfogja a vállát és „hát ez is megvolt” sóhajjal üdvözlő puszit nyom Helén tarkójára.

– Tudtam, hogy idejön. Pontosan nem tudom, hogy honnan, de tudtam. Ez a megérzés. Amolyan intuíció. Általában bejön, csak nem a lottón, mert akkor nem itt hakniznék. Végig figyeltem magát, mindent láttam, éreztem, tudtam, hogy valami orvosféle, rá van írva mindenkire a ki kicsoda, nem szoktam észrevenni őket, mert akkor nagyobb a hatás, mikor lecsapok. Meglepődött? Ne is válaszoljon, hisz látom, amit látok. Egyéb-

ként szép esténk lesz együtt, nemde?– és átkarolva Helént úgy vezeti a svédasztal felé, mint akik összetartoznak. – Még két felépésem lesz, utána le is léphetünk, de addig harapjunk valamit. – mondja, és nyomatéku az egyik szendvicsről leemel két olajbogyót és az egyiket gyöngéden Helén szájába nyomja, míg a másikat bekapja. Majd felemel két pohár pezsgőt az asztalról, és Igyunk a találkozásunkra jelszóval a sóbálvánnyá váló Helént köszönti.

Helén osztályán negyvenen dolgoznak. Hivatalból ennyi ember főnöke. Miközben gyakorlatilag a több száz fős intézet második embere, hiszen mindenki ismeri a Főigazgatóhoz kötődő kapcsolatát. S a húsz év alatt ehhez hozzászokva emelt fővel közlekedik és nemcsak az Intézetben, hanem úgy általában a nagyvilágban is. A több tudományos cím és hivatalos elismerés még tovább mélyíti önbizalmát, így nem jellemző rá, hogy önértékelésével baj lenne.

De ez a fesztelen nagyképűség, a tömény magabiztosság, ami ebből a férfiből árad, lebénítja. Egyszerűen képtelen kimondani, hogy menj a fenébe, ki vagy Te, és mit gondolsz. Csak áll és tágra nyílt szemmel keresi a megmagyarázhatatlant, pontosabban a logikát, ami ezt a másikat hajtja. No meg őt lebénítja. Ilyen még nem történt vele, határozottsága cserbenhagyja. Kínjában kortyolgatni kezdi a kezébe nyomott pezsgőt és az sem tudatosul benne, hogy ez száraz, pedig ő a félédest szereti.

Egyszerűen akarátát veszti.

Miközben némi magyarázatul konstatálja, legfőképp önmagának, hogy a színész rendkívül szuggesztív. Ráadásul tudja ezt magáról, és testi adottságait ennek megfelelően, célirányosan használja. Feltételezhetően ez már tudatos magatartás nála, erre utal a határozott szembe nézés, mikor szinte kitágult pupillákkal és összevont szemöldökkel egyenesen szuggerálja áldozatát.

– Nagyon jól néz ki, kimondottan előnyös Önnek ez a mélyvörös, kiemeli szeme zöldjét és haja szőkeségét. Izgató, miközben távolságtartó. Ebben a magas sarkúban meg remek a lába. Azt már a vonatban is láttam, hogy jó a fenéke, imádom a Nőkön a szűk farmert, pláne fehér inggel, rajta rövid kis fekete pulóver. Elhiszi, hogy már ott kinéztem magamnak?

Na, most. Most kellene elküldeni a pasast a ...csába. Megmondani neki, hogy az anyáddal szórakozz, ne velem. Bár csak egy-két év lehet maximum közöttünk, az igaz, hogy az én javamra, de azért ami sok, az sok. Még hogy a fenekem. A feleségedet nézegesd, vagy a barátnődét, vagy mit bánom én, hogy kiét. De hogy jössz Te ahhoz, hogy...

– Köszönöm.

Heléntől mindössze ennyire telik.

– Látja, ez az. Tudtam, hogy nem csalódom Önben, Helén. Így, emelt fővel kell megköszönni egy bókot, de a legtöbb Nő zavarában félre néz, és belepirul.

Ez meg honnan tudja a nevem? Ja, a kitűzőmről, hiszen a fogadáshoz a regisztrációnál rám tűzték. Bezzeg én, fogalmam sincs ki ez.

– És Önben kit tisztelhetek? Tudom, hogy láttam már valahol, de hirtelen most nem jut eszembe.

– Nem mondom meg. Gondolkozzon. Ettől érdekesebb lesz az este. A múlt héten Berlinben voltam. Egyszerűen nem tudtam közlekedni, mert utcán, liftben, szállodában és étteremben kérték az autogramot tőlem. Nemrég két filmem is ment a kinti RTL-en. Ezek szerint tényleg nem lehet próféta az ember saját hazájában.

Helén tanulmányaiból tudja, hogy a felidézés folyamatánál nem elég akarni, mert nem így működik az emlékezet. Minél görcsösebb, annál kevésbé sikerül. Helyette át kell lépni a kérdé-

sen, legfeljebb megjegyezni, na, mindjárt úgyis eszembe jut, és bevetni a képzelőerőt: igen, elképzelem, hogy tudom, s ilyenkor a képzeletet nem blokkolja az akarat. És hamarosan, mikor már átléptünk a görcsös „nem jut eszembe” keresgélésen, akkor az majd szépen magától felidéződik.

- Így is jó. Meg ne mondja, mert akkor kevesebb lesz tőle.
- Ez már a beszéd. Szeretem, ha van tartása az őznek.

És csak később, jóval később értelmezi Helén ezt a mondatot. Amikor már túl az analízisen és önelemzésen, mikor már többé-kevésbé helyére kerülnek a dolgok, amikor felmeri tenni magában és magának a kérdést Mi volt Ez, pontosabban Mi volt Az, akkor eszmél Helén: Őznek és nem Nőnek nézték... Akit vagy amit köztudottan kilőnek. Vadászszezonban pláne.

* * *

– Elketyeg felettem az idő Tibor. Egy-kettő, és már a lehetőséget is elveszítem annak, hogy anya lehessek. Egyszer olvastam valahol, hogy „gyermek nélkül élni olyan, mint giccset akasztani a falra.” Egyre többször érzem, hogy óriási giccs vagyok egy kémcsőben, s onnan bámulok kifelé magamra, miközben azt a látszatot közvetítem a kívüllátnak, hogy sikeres ember vagyok, hisz tele vagyok plecsnival. A legutóbbit már haza sem vittem, hanem jól besüllyesztettem az íróasztalom fiókjába, a gumikesztyűk közé. Pedig nem is akármért, hanem a memória működésének egyik titkáért kaptam, amit az általam vezetett akadémiai kutatócsoportomnak sikerült azonosítani, és az eredményünkről a világ vezető idegtudományi szaklapja a Neuron is beszámolt.

– Mi is ennek a lényege, Kedvesem? – próbálta Tibor kizökenteni Helént az utóbbi idők általa nem kedvelt szeretkezésük

utáni koreográfiából. Mert az utóbbi időben, különösen akkor, amikor több orgazmusa is van egymás után Helénnek, amit szaggatott sikolyaiból és remek testének önkéntelen rándulásaiból öröm tetten érni, hidegvízként csapja nyakul. Megérti, persze megérti Helént, hogy szeretne gyermeket illetve szeretett volna, de ezt már annyiszor ki és megtárgyalták, együtt, kölcsönös konklúziót együtt meghozva. Akkor most mi a fene ez? Prae-manopauza? Az még talán korai lenne így negyvenöt évesen. És mindig ilyenkor jön elő, amikor a kölcsönös kielégülés után kijárna a csendes elernyedés. Egymást átölelve, meghitten. Helyette pedig az utóbbi időben ez a méltatlan lázadás. Hiszen annak idején megmondta Helénnek, mikor az egyik kollega másképp viszonyult Helénhez. Megmondta, hogy nem válik el, és ha gondolja, ő elengedi. Bár nagyon fog hiányozni, fájni is fog, hiszen már akkor érezte, hogy ez nem futó kaland. Helén maradt. Visszautasította a külföldi utat, a férjet, a külföldön esetleg nagyobb sikerrel járó karriert. Ő ezt nem teheti meg családjával szemben, akik néma alázattal fogadták el ezt a viszonyt, és bár felesége csak pszichológus segítségével tudta ezt elfogadni, de elfogadta. Együtt maradtak, mára boldog nagyszülők, imádja az unokáit, ezen a felálláson már nem tud, és nem akar változtatni, Helen meg egyre sikeresebb munkájában. Megy felfelé a létrán, egyre magasabbra, azon sem lepődne meg, ha ő lenne az utódja az intézetben. Amúgy is már régen tudományos vonatkozásban ő viszi az intézetet.

– Azt az agyterületet sikerült azonosítanunk, amely azoknak a ritmusoknak a keletkezéséért felelős, amelyek alvás közben a rövidtávú memóriából áttöltik az emléknymokat a hosszú távú memóriába. A felfedezés segít annak a megértésében, miként tudunk emlékezni. A beazonosított agyterület a hippocampus eddig negligált, keskeny CA2 régiója. Itt keletkeznek azok a sharp-

wave ripple ritmusok, amelyek elnevezését magyarul talán éles-hullám-fodorként fordíthatnánk. De fodor ide vagy oda, ettől még egy óriási giccs vagyok a falon. És agyam azon részében is, ahol azzal a szereppel is azonosultam, hogy a nőnek szülni kell, ezen a tényen alapul identitásom.

– Melyik agyterületet is vizsgáltatok? – Tibor nem adta fel eltérítő szándékát.

– Azt az agyterületet vizsgáltuk, amely az egyik legnehezebben gyógyítható epilepszia típusért, a rángógörccsökkel és tudatvesztéssel járó roham miatt közismert, úgynevezett temporális lebenyepilepsziáért felelős. Ennek kialakításában ugyanaz a hippocampus vesz részt, mint a memóriefolyamatok szervezésében. Olyan sejtcsoportokat kerestünk, amelyek képesek ritmusokat indítani az agyban, mivel ezek lehetnek a kiindulópontjai az epilepsziás rohamoknak. A memória-átvitel elfogadott modellje szerint az agyban a rövidtávú emlékezetért a hippocampus a felelős, míg a hosszú távú tárolás máshol, a homloklebény környékén történik. Mivel sok agyterületet tudunk egyszerre megfigyelni, rájöttünk, hogy bizonyos sejtek aktiválódását mindig ezek az úgynevezett shrap-wave ripple ritmusok kialakulása követi, ami az emlékenyomok áttöltésének a kulcseleme. Azért fontos annak az agyterületnek az azonosítása, ahonnan az említett speciális ritmusok kiindulnak, mert ez után célzottan lehet kísérleteket végezni például annak érdekében, hogy meggátoljuk, vagy éppen fölerősítsük ezeket a ritmusokat. Az agy megismeréséhez járul hozzá a felfedezésünk, ami lehetővé teszi annak megértését, miként tudunk emlékezni. És én is emlékezem, hogy azóta nem megyek haza karácsonykor az öreg szüleimhez és vállalom inkább a házörzést az intézetben, mióta öreg szüleimnek nem tudok mit mondani arra a kérdésükre, hogy mikor lesz unokájuk. Jól összehoztam a párhuzamos egyenesek találkozását? Még

hogy nem keresztezik egymást. Dehogynem. Piszokul. Olykor elviselhetetlenül.

Helén kiugrott az ágyból és egyre idegesítőbben kezdte vakarni magát. Keze, lába, háta viszketett, de legjobban a fejbőre. Végkimerülésig nagy erővel tudja ezt nem is vakarni, hanem inkább kaparni. Legutóbb másnap a reggeli fésülködéskor, hosszú haját feltűzve, vette észre sebeit, amit ő okozott magának. Biztos, hogy ez valamilyen pszichovegetatív nyavalya, tudja ő ezt jól, hogy nincs ez rendjén, no meg, hogy maga a látvány, mikor ezt csinálja, nem valami felemelő. De úgy van vele, hogy mind ezt, mármint a környezetét – le...ja. Az is meglehet, hogy tudat alatt szándékosan provokálja Tibort, hátha meglépné azt, amire ő képtelen. Mármint a szakításra.

– Drágám, tudod ilyenkor, hogy mit csinálsz? Ha látnád magad, megijednél. A tekintélyt parancsoló, szemeket vonzó kíváncsi nő tébolyult Oféliát hozza Shakespeare-től, olyan alakítással, hogy le kell fogni a kezem, hogy ne hívjam a mentőt. Vagy ne keressek egy kényszerzubbonyt. Ahelyett, hogy elmesélnéd, folytatjátok-e még tovább az epilepszia-kutatást.

– Képzeld, hogy folytatjuk. Mert fölvetődik a kérdés: ezeknek a nagyon ingerlékeny sejteknek mi lehet a szerepük az epilepszia-roham elindításában? A kutatás további útvonala lehet, hogy az emberi agyat megpróbáljuk befolyásolni például koponyán keresztüli elektromos ingerekkel annak érdekében, hogy az agyműködést befolyásolják: például leállítsák az epilepsziás rohamot vagy éppen elősegítsék a tanulást. Látod, azonnal tudok válaszolni és így nem vinnének el az elmeápolóid. És tudod miért nem? Mert kettős személyiség lettem. Azzal a módosítással, hogy tudom vezérelni őket, és igencsak jól megférnek bennem. Mert bár én vagyok az elismert kutató, a még mindig jó nő, a vezérigazgató babája, munkahelyi társa, és kutatói mun-

katársra, elementáris igényem van a másik énemre, hogy anya, édesanya lehessen. Puha, meleg babakarokat szeretnék a nyakam köré fonódva birtokolni, ki a fülembe suttozja, drága mamácska, gyere, cseréld le rólam a pelenkát, mert bekakiltam. Aki, ha kell, nyolcszor költ fel éjszaka, és csak akkor nyugszik meg, ha magamhoz veszem az ágyba. Aki a szó szoros értelmében csüng a melleimen, még akkor is, amikor már egy csepp tartalom sem facsarható ki belőle, és az sem érdekelné, hogy az egykori égneke álló bimbóim, a térdemet verik majd a használattól. Nő vagyok, nőnek születtem és takarodjon Simone de Beauvoir a Második nem-ével. Meg ezzel a hülye gender elmélettel. ...

Tibor először látja ilyennek Helént. És nemcsak látja, hanem érzi: Helénnek igaza van. Mert mérhetetlenül nagy önzés három gyermek illetve az unokák háttérével osztani az észet. Inkább nem is mond semmit. Mert mit is lehetne egyáltalán mondani? Az ember a világmindenséget nem birtokolhatja. Bármennyire is akarja...

* * *

– Egy nagy bűdös kurva vagyok. Hogy kerülhetek ezzel a passzal ilyen szituációba? Még mindig nem jut eszembe a neve, pedig itt fekszem vele az ágyban, amelyikbe holnap Tibor fog! – teszi fel magának a kérdést Helén, miközben bámulja a plafont, mintha onnan kaphatna cselekedetére választ. – Rádásul kimondottan jó volt vele a szex. Újszerű. Más. Még hogy a Nő monogám. Meglehet, de kimondottan előny volt most a változatosság. Nem, ez nem lehet. Én nem kerülhetek ilyen helyzetbe, ahol elvész minden racionalitás. Csak a lemeztelenített vágy, a testiség ösztöne a domináns.

– Jó voltam? – a színész kielégült nyújtózása a biztos visszajelzés, hogy mindez vele történik. Vele, a főnökkel, a hűséges

szeretővel, a tudományos munkatárssal, a közvélemény általi negyvenöt éves vénlánnyal.

– Jó.

– Te is. Van férjed?

Helén ingatja a fejét. Hosszú haja kiszabadul a fonatból, befedi a párnát.

– Akkor állandó a partnered. Ezen a téren is tapasztalt vagyok.

– És még miben?

– Például a becserkészésben. Már a vonaton tudtam, hogy ha nem tévedek, és Te is az orvos buliba jössz, megszerezlek. Azonos a recept, no meg a koreográfia. Végy egy kis átnézést, falatnyi semmibe vételt, és estére megérik a gyümölcs. Beért.

Helén nem jut szóhoz. Egyszerűen képtelen bármit is válaszolni. Mert mit is mondjon? Hiszen ezek tények. Így történt. Minden ellenállás nélkül hagyta magát vezetni vagy inkább sodorni e kalandba, és hogy ez nem szokása, sőt ilyen még soha nem történt vele, azt ő most képtelen lenne úgyis hitelt érdemlően elmondani. A színész úgyse hinne neki sőt, még önteltebb lenne, talán még ki is röhögné. Napok, hetek, talán évek kellenek majd hozzá, hogy feldolgozza ezt az estét, hogy megértse önmagát, hogyan is kerülhetett ebbe a helyzetbe. Legjobb lesz valahogy kikecmeregni a mosdóba, határozott léptekkel, úgyahogy van: anyaszült meztelen. Ha már így történt, legalább a testét vállalja fel. Ha már a szituációt nem tudja, legalább is magának nem. A másik ott az ágyban pedig lényegtelen... Ez az egyetlen menedéke. Mármint úgy felfogni, mintha nem történt volna semmi sem. És kitörölni az emlékezetből az esendőséget.

A fürdőszoba tükre behomályosodik a forró zuhanytól. Jó így, hiszen tükör által homályosan köszön vissza a maga mögött hagyott szállodai szoba, valamennyi érthető és érthetetlen történeteivel.

Másnap

Nem gondolok semmire, nem gondolok a tegnapi... – mantrázza magának Helén és próbál odafigyelni az előadásra. Helyzetét megkönnyíti az a tény, hogy az éjszaka korona tanúja már nincs, hiszen visszautazott a fővárosba, hogy pontosan melyik gyorssal azt nem tudja, de nem is érdekli. Egy búcsú Isten veled-et elrebegtek ugyan egymásnak, de a homlokra adott és kapott lehelet nemcsak a vágyat, hanem a viszontlátást, vagy annak minimális szándékát is nélkülözte. Egy egyéjszakás kalandban volt részem – összegzi Helén az előadó kivetített poszterei kapcsán a saját sorstörténetét, és azon most nem medítál, hogy esetében a logikai láncolat nem olyan szervesen kapcsolódik, mint ott vele szemben az ábrán.

Este Tibor kedélyes és fesztelen. Örül, hogy minden gyanútól mentes volt az eljövele, a család, a gyerekek és unokák számára is egyértelmű a tudományos konferencián való részvétele, hiszen a Hattyúdal mindenkinek, így neki is, kijár. Csak egyetlen tapintatlan kollega akad, aki rákérdez a sebre: „mondd Tibor, mit fogsz most csinálni a temérdek szabad időddel?” Tibornál előre csomagolt a válasz, az övéire való hivatkozás a kézenfekvő felelet. De azért a fejek felett egy bocsánatkérő tekintet a szeretőnek is kijár. Helénnek ez az intermezzo gyógyír az előző napi történetekre.

Évtizedes rutinnal zárják az éjjelt, útban hazafelé a kocsiban megsimogatják egymást, és bármilyen életállomás – hogyan tovább – említése nélkül hazatérnek otthonukba. Ki-ki a sajátjába.

Három hét múlva

Helén a kémcsövek és laboratóriumok világában furát érez. Indokolatlanul hányingere van, hol minden átmenet nélkül főtt húst enne, de egy jó nagy szelet görögdinnyét is benyomna, holott nincs is igazán szezója. Délutánonként pedig aludni szeretne, sőt az orvosi szobájában meg is teszi, amit a munkatársak meglepetten tapasztalnak. És a délutáni kávéját kihagyja, mert *„szar a kávé, miből főzitek...”* És mikor a mellei is feszülni kezdenek, akkor kezd önelemzésbe. *„Hogy is van ez? Mikor is kell megjönnie? Már meg kellett volna jönnie. És késik. Pedig nem szokott. Olyan pontos a menstruációm, hogy ahhoz órát lehetne igazítani. Akkor mi is van? Itt a Klimax? Az még talán korai, hiszen még csak negyvenöt vagyok és az édesanyám is elmúlt már ötven, mikor... és hát ez ugye örökletes. Ha nem is mindenkinél, de azért irányadó. Tibor. Ő nem lehet, hiszen évekkal ezelőtt lekóttette magát, pont értem. Még a családja se tudott róla, de így volt a legbiztosabb, ráadásul egyfajta elkötelezettséget is jelentett a kapcsolatunkért... Akkor meg...”* Ekkor... ekkor, ebben a pillanatban bukik a felszínre a jó mélyre eltemetett egyéjszakás kaland. Gyorsan hol a naptár, kell egy utána számolás. És íme, a felismerés: pont a ciklus közepére esett az eltévelyedés. A terhességi teszt azonnal visszaigazolja a más állapotot. És Helénben egy pillanatra sem merül fel a lenni vagy nem lenni, a tenni vagy nem tenni kérdés. Ajándékká minősül erkölcsi megingása, soha nem ismert és látott racionalitással kezd élete átalakításához.

Két hónap után öntudatos kismamaként jár-keel a világban, bezárva és lezárva a múltat. Tibornak beszámol kalandjáról, nem kér és nem fogadva el semmilyen kommentárt cselekedetére, különben is, hogyan várhatna el bármilyen érvet vagy véleményt e félrelépésére, amikor még ő maga sem tudja, mi történt vele aznap éjjel. De a tény, és az állapota felülírta vele az akkor

történeteket, áldja, és nem átkozza azt a pillanatot, mikor egy vonatfülkébe került a színésszel, s az levegőnek nézte.

Négy és fél hónaposan óramutató szerint jelez, azaz megmozdul a baba. Szándékosan nem kívánja megtudni, fiú vagy leány lesz gyermeke. Hogy anya lehet, s anya lesz, ez a lényeg! A többi lényegtelen. Szüleinek elmondja: hamarosan nagyszülők lesznek! Kölcsönös öröm kíséri a bejelentést, bár a mama azért megjegyzi: jobb lenne kislányom, ha apja is lenne ennek a gyereknek.

Héthónapos, mikor érettségi találkozója lesz. Már igencsak tolat, de úgy dönt, elmegy szülővárosába erre az eseményre. Egyszer sem volt még, mert mindig közbejött valami. Konferencia, előadás, tudományos munka, Tibor, vagy nem is tudja micsoda, de mindig volt fontosabb dolog, mint a diákévek és a nosztalgia.

Zsolt ül mellette az ebédnél. A visszahúzódó, félszeg agrárgazdálkodó, aki a középiskolában is csak akkor szólt, ha megszólaltatott. Ilyenkor a maga kimértségével elmondta véleményét, ami mindig tartalmazott mondanivalót, s ez megkülönböztette őt a többiektől.

– A baba apja nem ért rá? – kérdezi a tőle megszokott csendességgel, ami inkább minősül kijelentésnek, mint kérdésnek.

– Nincs apja és nem is vagyok férjnél. – Helén elhatározza, ha valaki rákérdez, nem színezi a valót, hanem direktbe közli a tényeket.

– Az nem jó. A gyerek kétszemélyes projekt. Egyszemélyessé tenni legfőképp a gyerek miatt nem kóser.

– Tudom. Sajnos így jött össze. És nagyon hálás vagyok a Gondviselésnek, hogy egyáltalán összejött és szülhetek. De nem kívánok erről többet értekezni.

Zsolt hosszan nézi Helént, majd halkán, inkább magának megjegyzi.

– Értem. Megértem. Jobban, mint hinnéd.

Helén még bejár dolgozni az intézetbe, sőt teljes intenzitással vezet a labort, amikor szól a titkárnője, hogy személyesen keresik.

Zsolt áll az előtérben.

– Ráérsz egy percre?

Helén meglepődve bólint.

– Hm... Hm...Itt is elmondhatom. Tudom, hogy morbid. De nem lehetek én a gyermeked apja? Nekem nem lehet. Gyerekkori trauma. Amolyan baleset. Ezért sem nősültem. Mindent megtennék apaként. S lenne értelme életemnek.

* * *

Két és fél éve nevelik közösen Katát, kislányukat. Férj-feleségként. Helén gyeden van, vidéken, Zsolt házában. Olykor feljönnek a fővárosba, színházba, Operába. Ilyenkor Kata a nagyszülőknél van. Szeretnének minél hamarabb egy testvért Katának, ez ügyben az illetékes hivatalban bejelentették örökbefogadási szándékukat.

Helén nem foglalkozik sem a tudománnyal, sem az Intézettel, sem a laborral. Karrierjét felcserélte a főzőkanállal. Életének fókusza a gyermeke és férje.

Egyik este háttértévézés közben ismerős hangot hall az egyik kereskedelmi csatornából. A képernyő felé fordulva meglátja a színészt, Kata genetikai apját. Egy pillanatra felöltlik benne: szól Zsoltnak. De azonnal el is vetél benne a gondolat. Hiszen tudományos szakemberként életre szólóan megtanulta: a zavaró körülmény azonnal kiiktatandó, mert befolyásolhatja a végeredményt.

És ez így van rendjén.

A SZERZŐ EDDIG MEGJELENT MŰVEI

Férfigond/olat/ok

1989

CsEPP-JELEN(ség) – Kortünet egy körtünet kapcsán

1991

Sóstói út 53. I. – Így láttam... így éltem... ez a véleményem

2010

Sóstói út 53. II. – Egy elvetélt közélet

2011

S z e r e t e l – Gyermekkori barátnőm emlékére

2012

Azt mondják, hogy... Közérthetően magunkról

2013

XY és XX Történetek a közelmúltból

2015

Nyugi-Nyögi Ko/ó/r

2015

A Nő... amikor fecseg és mond is valamit...

2017

A NŐ...

Csípő/ségével, amelynek alapja egy izomátvágás nélküli csípőműtét, és a **NŐ Most és mindörökké** – témájának örökérvényűségével. Ez utóbbi cím kissé önkényesen az imádságra hangolva, amire – a szerző véleménye szerint – napjainkban igencsak szükség van, mert bizonyos embereknél az evidencia átköltözött a túlvilágra. Hogy jön e két dolog egy kötetben össze? Úgy, hogy a NŐ – a szerző – fecseg.

Sőt bevállalja: esetében a bőbeszédűség valós személyiségjegye. Volt idő, mikor maga is szenvedett tőle, mert érezte: a kevesebb több lett volna belőle. De mára már úgy van vele, hogy *„hagyja folyni a szót...”* Minderről. Ami vele történik, vagy amiről van véleménye. Mert meggyőződése: mindez másokat is érdekelhet.

BALLA M. ANNA író, egészségügyi szaklapok tulajdonos főszerkesztője – dr. Kollárné Balla Anna néven – pszichológus. Kora ifjúságától publikál – *Ifjúsági Magazin*, *Szabad Föld*, *Képes Hét*, *Ez a Divat/Önpillantó*, *Látlelet*, *Katedra*, *Orvosvédelem* – többnyire végzettségének megfelelő témakörben. *A Nő... amikor fecseg és mond is valamit...* a kilencedik könyve. 1986-tól Szentendrén él, egyéni sorstörténete Nyíregyházához kötődik.

www.drkollarne-ballaanna.hu

facebook.com/anna.balla

ISBN 978 615 80020 4 2

9 786158 002042